

T.C.

TOKAT GAZİOSMANPAŞA ÜNİVERSİTESİ

LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

İKTİSAT ANABİLİM DALI

ALMAN ORDOLİBERALİZM: WİLHELM RÖPKE

YÜKSEK LİSANS TEZİ

UMUT MURAT GÜLEÇ

DANIŞMAN

Dr. Öğr. Üyesi CEM KAAŖ ARSLAN

TOKAT-2024

ETİK SÖZLEŞME

Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü tez yazım kılavuzuna göre, Dr. Öğr. Üyesi. Cem Kaan ARSLAN danışmanlığında hazırlamış olduğum “Alman Ordoliberalizm: Wilhelm Röpke” adlı Yüksek Lisans tezinin bilimsel etik değerlere ve kurallara uygun, özgün bir çalışma olduğunu, aksinin tespit edilmesi halinde her türlü yasal yaptırımını kabul edeceğimi beyan ederim.

.../.../...

Umut Murat GÜLEÇ

TEŞEKKÜR

Hazırlamış olduğum tez çalışmasında benden yardımlarını esirgemeyen danışmanım sayın Dr. Öğr. Üyesi. Cem Kaan ARSLAN'a ve yardımlarını esirgemeyen sayın Prof.Dr. Türker ŞİMŞEK'e teşekkürlerimi borç bilirim.

ÖZET

ALMAN ORDOLİBERALİZM: WILHELM RÖPKE

Güleç, Umut Murat

Yüksek Lisans İktisat Bilim Dalı

Tez Danışmanı: Dr. Öğr. Üyesi. Cem Kaan ARSLAN

Haziran 2024, ix + 119 sayfa

Birinci Dünya Savaşı ve İkinci Dünya Savaşı'ndan yenilgi ile ayrılan Almanya, ekonomi ve sosyal alanlarda birçok sorun ile başbaşa kalmıştır. Özellikle Nasyonal Sosyalist Partisi'nin başa geçmesi ve devamında Adolf Hitlerin Almanya'yı yönetme yetkisini eline alarak gerek iç politikada gerekse dış politikada katı ve agresif politika izlemesine neden olmuştur. Yaşanan bu gelişmeler Alman ekonomisini düşüşe sürüklemiştir. Almanya'nın ekonomisinin tekrar güçlenmesinde ise "Ordoliberalizm" fikir akımının öne çıktığı görülmektedir. Ordoliberalizm fikir akımı, piyasa ekonomisinin işleyişini sağlamak ve sosyal adaleti temin etmek için devletin düzenleyici ve denetleyici bir rol üstlenmesi gerektiğini savunan bir ekonomik yaklaşımdır. Ordoliberalizm ideolojisinin doğmasında Freiburg Okulu kültürü ve burada görev yapan iktisatçılar etkili olmuştur. Freiburg çevresine sonradan katılan Wilhelm Röpke ise öne sürdüğü fikirler ve yazdığı eserler ile Ordoliberalizmin babası olarak anılmaktadır. Nasyonal Sosyalist Rejimi başından beri eleştiren Wilhelm Röpke Alman ekonomisinin kurtuluşunu ordoliberalizm temellerine dayandırarak hayatı boyunca bunun için çalışmıştır. Eğitimcilik görevi elinden alındıktan sonra önce Türkiye sonra İsviçre'ye yerleşen Röpke, bu ülkelerden de Alman ekonomisini daha iyiye çıkarmak için çaba göstermiştir. İsviçre'de yaşadığı halde yazdığı kitaplar ve öne sürdüğü iktisadi yorumlar derin etkiler yaratmıştır. Ordoliberalizm ekonomi fikir akımı ile "Alman Ekonomik Mucizesi"ni gerçekleştiren Almanya kısa sürede toparlanarak üretim alanında gelişmeler göstermiştir. Bunun neticesinde ise Almanya refaha kavuşmuş aynı zamanda küresel anlamda da güçlü bir ekonomiye sahip olmuştur. Bu çalışmanın amacı Ordoliberalizm fikir akımını dönemin Almanyası kapsamında inceleyerek Wilhelm Röpke'nin Ordoliberalizm fikir akımındaki önemi ve çalışmalarını ortaya koymaktır. Çalışmanın sonucunda Almanya'nın ekonomi olarak

nasıl çöküşe gittiği, hangi ekonomi politikalar uygulandığı ve yeniden ekonominin yükselişinin nasıl olduğu ana hatlarıyla incelenmiştir. Aynı zamanda Ordoliberalizm fikir akımının ekonomiye olan etkileri ile Wilhelm Röpke'nin bu fikir akımındaki yeri ve yaptığı çalışmalar incelenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Wilhelm Röpke, Freiburg Okulu, Ordoliberalizm, Almanya

ABSTRACT

GERMEN ORDOLIBERALISM WILHELM RÖPKE

Güleç, Umut Murat

Master's Thesis Economy Scientific

Advisor: Dr. Öğr. Üyesi.Cem Kaan ARSLAN

June 2024, ix + 119 pages

Germany, after being defeated in both World War I and World War II, faced numerous economic and social problems. The rise of the National Socialist Party and Adolf Hitler's subsequent control of Germany led to aggressive and stringent policies both domestically and internationally, causing the German economy to plummet. The resurgence of Germany's economy is notably attributed to the emergence of the "Ordoliberalism" school of thought. Ordoliberalism advocates for a market economy where the state assumes a regulatory and supervisory role to ensure the proper functioning of the market and social justice.

The development of the Ordoliberalism ideology was significantly influenced by the culture of the Freiburg School and the economists associated with it. Wilhelm Röpke, who later joined the Freiburg circle, is often regarded as the father of Ordoliberalism due to his ideas and writings. A consistent critic of the National Socialist regime, Wilhelm Röpke dedicated his life to the belief that the salvation of the German economy lay in the principles of Ordoliberalism. After being stripped of his teaching position, Röpke relocated first to Türkiye and then to Switzerland, where he continued his efforts to improve the German economy. Despite living in Switzerland, his books and economic commentaries had a profound impact.

The implementation of Ordoliberalism was crucial in achieving the "German Economic Miracle," allowing Germany to quickly recover and make significant advancements in production. As a result, Germany not only attained prosperity but also established a strong global economic presence. This study aims to examine the Ordoliberalism school of thought within the context of Germany during this period, highlighting Wilhelm Röpke's significance and contributions to this ideology. The study concludes by outlining the

economic downfall of Germany, the economic policies applied, and the subsequent economic revival. Additionally, the effects of Ordoliberalism on the economy and Wilhelm Röpke's role and contributions to this economic ideology are thoroughly examined.

Keywords: Wilhelm Röpke, Freiburg School, Ordoliberalism, Germany

İÇİNDEKİLER

ETİK SÖZLEŞME.....	i
JÜRİ KABUL VE ONAY	ii
TEŞEKKÜR.....	iii
ÖZET	iv
ABSTRACT.....	vi
İÇİNDEKİLER	viii
KISALTMALAR.....	xi
TABLolar	xii
ŞEKİLLER.....	xiii
GİRİŞ	1
1.ORDOLİBERALİZM, TARİHÇESİ VE ÖNEMLİ TEMSİLCİLERİ.....	4
1.1.Freiburg Okulu’nun Tarihsel Süreci ve İdeolojileri.....	5
1.2.Ordoliberalizm Fikir Akımının Teorisi	7
1.3.Ordoliberalizm Fikir Akımının Tarihi	8
1.4.Ordoliberalizmin Önemli Temsilcileri	9
1.4.1.Walter Eucken (1891 – 1950)	9
1.4.2.Hans Grossmann-Doerth (1894-1944).....	12
1.4.3.Franz Böhm (1895 - 1977).....	13
1.4.4.Ludwig Erhard (1927 - 1977)	15
1.4.5.Edith Eucken-Erdsiek (1896 - 1985).....	16
1.4.6.Hans Gestrach (1895 – 1943)	17
1.4.7.Paul Hensel (1876 – 1944).....	18
1.4.8.Friedrich August Lutz (1902 – 1975).....	19
1.4.9.Karl Friedrich Maier (1905 – 1993).....	21
1.4.10.Fritz Walter Meyer (1907 – 1980)	22

1.4.11.Leonhard Miksch (1901 – 1950)	23
1.4.12.Alfred Müller-Armack (1901 - 1978)	24
1.4.13.Alexander Rüstow (1885 - 1963)	26
2.ALMANIN SOSYAL VE EKONOMİK SERÜVENİ: WEİMAR CUMHURİYETİ'NDEN ALMAN EKONOMİK MUCİZESİNE	28
2.1.Weimar Cumhuriyeti (1918 – 1933)	30
2.1.1.Weimar Cumhuriyeti'nin Kuruluşu.....	30
2.1.2.I. Dünya Savaşı Sonrası Ekonomik Durum	31
2.1.3.Weimar Cumhuriyeti'nde İç Politika	37
2.1.4.Büyük Buhran'ın Etkileri	38
2.1.5.Weimar Cumhuriyeti'nin Yıkılışı	39
2.2. III. Alman İmparatorluğu (III. Deutsches Reich (1933 – 1945)	41
2.2.1.Siyasi ve Askeri Açısından III. Alman İmparatorluğu	41
2.2.2.Ekonomi Açısından III. Alman İmparatorluğu	47
2.2.3.Kültürel Açısından III. Alman İmparatorluğu	48
2.2.4.Mimari ve Sanat Açısından III. Alman İmparatorluğu	50
2.2.5. Demografik Özellikler Açısından III. Alman İmparatorluğu.....	50
2.3. Alman Ekonomi Mucizesi (Wirtschaftswunder)	52
3.WİLHEM RÖPKE	66
3.1.Wilhelm Röpke'nin Hayatı	66
3.2.Wilhelm Röpke'nin Akademik Kariyeri ve Çalışmaları.....	67
3.3.Wilhelm Röpke'nin İstanbul Hayatı ve Çalışmaları	69
3.3.1.İstanbul'a Gelişi ve İlk Etkiler	69
3.3.2.Akademik Katkıları ve Dersler.....	70
3.3.3.Saha Araştırmaları ve Türkiye Ekonomisine Katkıları	71
3.3.4."Liberal Ekonomi ve Sosyal Politika" Eseri	72

3.3.5. Sosyal ve Kültürel Katkılar	73
3.4. Wilhelm Röpke'nin İdeolojik Yaklaşımları	74
3.5. Wilhelm Röpke'nin Ekonomik Dalgalanmaya Bakış Açısı	75
3.6. Wilhelm Röpke'e Göre Keynes Çerçevesinde Eleştiri	76
3.7. Wilhelm Röpke'e Göre Yurtiçi ve Devletlerarası Refah	77
3.8. Wilhelm Röpke'e Göre Monopol Piyasasına Bakış Açısı	79
3.9. Wilhelm Röpke'e Göre Siyasi Teori	80
3.10. Wilhelm Röpke'e Göre Sosyal Teori	82
SONUÇ	85
KAYNAKÇA	89
ÖZGEÇMİŞ	134

KISALTMALAR

ABD: Amerika Birleşik Devletleri

AET: Avrupa Ekonomik Topluluğu

AWI: Endüstriyel Bilimler Enstitüsü

BEF: İngiliz Yurt Dışı Seferber Birlikleri

CDU: Almanya Hristiyan Demokrat Birliği Partisi

DAF: Alman İşçi Cephesi

FDP: Almanya Hür Demokrat Partisi

IfW: Kiel Dünya Ekonomi Enstitüsü

NATO: Kuzey Atlantik Antlaşması Örgütü

NSDAP: Alman Ulusal Halk Partisi

RAD: Reich İşçi Servisi

SA: Alman Ulusal Halk Partisi Savaş Örgütü

SPD: Almanya Sosyal Demokrat Partisi

VdMA: Alman Mühendislik Kurumları Birliği

TABLÖLAR

Tablo 1: Weimar Cumhuriyeti Enflasyon ve Fiyat Artış Oranları (1922-1923)	34
Tablo 2: Weimar Cumhuriyeti Alım Gücü Örneği	36

ŞEKİLLER

Şekil 1: Ordoliberalizm ve Tarihsel Bağlamı.....	29
Şekil 2: Alman Ekonomi Mucizesi	52

GİRİŞ

İktisadi düşünceler tarihi geçmişten geleceğe uzanan bir bilgi birikimi ile geçmişte öne sürülen ideolojilerin geleceğe etki ettiği ve yeni fikirlerin ortaya çıktığı bir düşünce sistemi olarak karşımıza çıkmaktadır. Geçmiş dönemlerde ekonomik ve sosyolojik olumsuzluklara çözümler sunan ekonomi biliminin, zaman ile evrimleşen sorunlara karşı yetersiz kaldığı durumlar görülmüştür. Yinelenen ekonomik olumsuzluklar gibi bu olumsuzluklara sunulan çözümlerinde evrimleşmesi kaçınılmaz olmuştur. İktisadi düşünceler tarihinin önemi bu durumda ortaya çıkmaktadır. Hukuk literatüründe geçen içtihat kavramında olduğu gibi iktisat biliminde de iktisadi düşünceler, iktisat tarihi için bir örnek ve bir yola çıkış kaynağı olmuştur. İdeolojik fikir akımlarının ortaya çıkmasında iktisadi eğitimler veren okullar, iktisadi düşünceler tarihinin önde gelen konularındandır. İktisadi eğitim veren okulların önde gelenlerinden birisi de Freiburg Okulu'dur. Ordoliberalizm akımının öncü isimlerinden olan ve Ordo dergisinin kurucuları olan Walter Eucken, Hanss Grossmann ve Franz Böhm gibi iktisatçıların Freiburg Okulu'nda eğitim aldıkları ve daha sonra da bu okulun destekçisi oldukları bilinmektedir. Freiburg Okulu; ideolojik olarak bilim, akılcılık, özgür düşünce ve hukuk alanlarında dönemin okulları arasında ön plana çıkmaktadır.

Freiburg Okul'unun belirgin özellikleri arasında olan katı yöntem bilimi; bireyciliği öne çıkarırken iktisadi bilim düşüncelerine, bilime ve felsefeye eğitimde yer verir. Freiburg Okulu, insan davranışlarının temel kurallarından esinlenerek ekonomi kuramları oluşturmaya çalışmaktadır. Praksiyoloji, insanların yaşantısı ve davranışlarını inceleyerek insanların alışkanlıklarına uygun bir iktisadi yasa oluşturmaya çalışıp, tarihi inceleyerek yorumlamalarıyla bilinmektedir. İktisat, bireyin eylemlerinin bir alt dalı olarak ortaya çıkar ve insan eylemlerinin anlaşılması ekonominin daha anlaşılır olmasını sağlar. Bu doğrultuda Ordoliberalizm fikir akımını ve Ordoliberalizmin iktisata yansımalarının anlaşılması için bu fikir akımını savunan iktisatçıları anlamak önemlidir. Ordoliberalizmin öncü isimleri; Walter Eucken, Hanss Grossmann ve Franz Böhm'dür. Ordoliberalizm'de önemli yere sahip olan fakat Freiburg Okulu çerçevesine sonradan eğitimci olarak katılan; Wilhem Röpke, Alfred Müller-Armack ve Alexander Rüstow eğitimlerini Freiburg Okulu dışında tamamlamalarına rağmen, daha sonra Freiburg Okulu'na eğitimci olarak katılmışlardır.

Wilhelm Röpke, sosyal piyasanın (rekabete dayalı) kurucularından biri olarak bilinir. Almanya'da doğan Röpke, eğitim kariyerine Almanya'nın Jena şehrinde başlamış, ardından Avusturya'nın Graz şehrine geçmiş ve daha sonra Almanya'nın Marburg şehrine gelmiştir. Ayrıca, Türkiye'nin İstanbul ve İsviçre'nin Cenevre şehirlerinde ekonomi alanında profesörlük yapmıştır. İkinci Dünya Savaşı'nın sona ermesiyle birlikte, Adolf Hitler'in baskıcı yönetim politikalarının sona ermesi iktisatçılara özgür düşünme ortamı sunmuştur. Bu dönemde Röpke, savaşın olumsuz etkileriyle başa çıkma ve Almanya'nın ekonomik kalkınmasına katkıda bulunma amacıyla çeşitli çalışmalar yapmıştır. Ekonomi ve sosyoloji alanındaki bu çalışmalarının bir sonucu olarak, Alman Ordoliberalizmin ortaya çıkmasına katkıda bulunduğu bilinmektedir. Bu kavram, serbest piyasa ekonomisinin sınırlanması gerekliliğini vurgulayan ve rekabetin düzenlenmesi için devlet müdahalesini savunan bir ekonomik yaklaşımı ifade etmektedir. Röpke'nin teorik katkıları ve Almanya'nın ekonomik kalkınmasına olan etkisi, onu önemli bir ekonomist olarak tarihdeki yerini almıştır.

Ordoliberalizm kısaca; devletin piyasayı serbest bıraktığı, sosyal devlet anlayışı yerine sosyal piyasa anlayışını benimseyen, Alman libneralizmi olarak tanımlanan bir iktisadi akımdır. Bahsi geçen sosyal piyasa anlayışı temelinde rekabet ekonomisi olan; özgür girişimi, ekonomi içinde sosyal devleti hedefleyen bir düşüncedir (Wrobel, 2020). Ordoliberalizm ideolojisi, dönemin Alman iktisatçıları Wilhelm Röpke, Franz Böhm, Alexander Rüstow, Walter Eucken, Hans Großmann-Doerth, Leonard Milksch ve diğer Alman iktisatçıların "Ordo" adlı dergide bir araya gelerek ekonomi üzerine yayınlar yaptıkları sırada ortaya çıkmış ve bu fikir akımı "Alman Ordoliberalizm" olarak adlandırılmıştır.

İkinci Dünya Savaşı sonrası, Almanya'da meydana gelen savaş tahribatının olumsuz sonuçlarının toparlanması ve Almanyanın tekrar kalkınması adına Almanya Şansölyesi Konrad Adenauer dönemin ekonomi bakanlığı görevinde bulunan Ludwig Erhard; Wilhelm Röpke, Alexander Rüstow, Franz Böhm Alfred Müller-Armack ve Walter Eucken gibi iktisat biliminde öncü olan isimleri bir araya getirmiş ve "Alman Ekonomik Mucizesi" olarak adlandırılan devinimi gerçekleştirmiştir. Bu çalışmanın amacı Ordoliberalizm fikir akımını dönemin Almanyası kapsamında inceleyerek Wilhelm Röpke'nin Ordoliberalizm fikir akımındaki önemi ve çalışmalarını ortaya

koymaktır. Bu amaç doğrultusunda öncelikle Ordoliberalizm fikir akımı tarihsel süreç içerisindeki boyutlarıyla incelenerek, Almanya'nın ekonomi gelişimindeki yeri ve önemine değinilecektir. Daha sonra Ordoliberalizm fikir akımının temsilcileri ve bu temsilcilerin sosyal piyasa ekonomisine olan katkıları ile Almanya yönetimine olan etkilerine değinilecektir. Daha sonra Ordoliberalizm fikir akımının daha iyi anlaşılması için bu ideolojinin başladığı ve geliştiğı coğrafyadaki siyasi, ekonomik, kültürel gelişmeler ele alınacaktır. Daha sonra Ordoliberalizm fikir akımını savunanlardan Wilhelm Röpke'nin hayatı ve Almanya siyasi, iktisadi ve eğitim faktörlerindeki duruşu ve ekonomiye olan katkılarına değinilecektir. Son olarak Wilhelm Röpke'nin Almanya'dan sürgün edilmesiyle Türkiye'de geçirdiğı süreç ve çalışmalarından bahsedilerek Wilhelm Röpke'nin Ordoliberalizm fikir akımına yönelik duruşu ve bulunduğu eylemler bir bütün içerisinde verilecektir.

1. ORDOLİBERALİZM, TARİHÇESİ VE ÖNEMLİ TEMSİLCİLERİ

Dünya tarih serüveninde insanların her zaman medeniyetler için sistemli rejimler oluşturdukları ve kurdukları medeniyetleri geliştirmek, güçlendirmek ve ilerletmek için bu rejimleri yıktıklarına sıklıkla rastlanmıştır. Tarih boyunca birçok savaş meydana gelmiştir bu savaşların meydana gelmesinde ise birçok farklı neden bulunmaktadır. Fakat savaşların temelinde toplumların ekonomik büyüme ve sömürge arayışları olduğu görülmüştür. Yaşanan büyük savaşlar toplumların geleceği açısından belirleyici etkilere neden olmuştur. Birinci ve İkinci Dünya Savaşları 21.yüzyıl dünyasının şekillenmesinde önemli pay sahibi olmuştur. Dünya tarih serüveninin en yıkıcı olaylarından biri ise İkinci Dünya Savaşı'dır. İkinci Dünya Savaşı'nın başlamasının nedenlerinden biri Almaya İmparatorluğunun, Birinci Dünya Savaşında yenilmesi ve ağır ekonomik sonuçlara maruz kaldığı "Versay Barış Antlaşması"nı kabul etmesidir. Bu anlaşmayı imzalamaktan başka bir seçeneği olmayan Almanya İmparatorluğu, Avrupa üzerinde görülmeye başlayan ve trend olan "İrredantizm"¹ adı verilen fikir akımının etkisinde kalmıştır (Sarıkaya ve Ağcasulu, 2022, s. 75).

Savaştan en zararlı çıkan devletlerden biri olan Almanya İmparatorluğu, 1918-1919 tarihinde "Alman Devrimi" ile yıkılarak yerine "Weirnar Cumhuriyeti" adı verilen demokratik bir ülke kurulmuştur. Bununla beraber demokratik rejimin gerekliliği üzerine birçok siyasi parti kurulmuştur. Demokratik Weirnar Cumhuriyeti'nde kurulan partilerden bir tanesi de rejimin daha sonradan değişmesinde rol alan "Nasyonal Sosyalist Alman İşçi Partisi"dir. 1933'te Adolf Hitler'in liderliğinde kurulan "Nasyonal Sosyalist Alman İşçi Partisi" iktidara gelmiş ve Hitler, baskıcı bir tutum sergileyerek demokrasiyi ortadan kaldırmıştır. Hitler'in baskıcı politikaları nedeniyle birçok muhalif kişi ülkeden ayrılmak zorunda kalmıştır. Bu muhaliflerden biri de Wilhelm Röcke olmuştur. İkinci Dünya Savaşı'nın ardından, savaşı kaybeden Almanya'nın ekonomik olarak kalkınması için birçok önemli ekonomist ülkeye geri dönmüştür. Ekonmistlerin ülkeye dönmesinde "Ordoliberalizm" fikir akımı önemli bir rol oynamıştır. Bu ekonomi fikir akımının ortaya

¹ İrredantizm, tarihsel, etnik veya kültürel bağları öne sürerek mevcut sınırların ötesindeki toprakları talep etme ideolojisidir. Bu kavram, genellikle milliyetçilikle ilişkilendirilir ve tarih boyunca çeşitli uluslararası anlaşmazlıklara ve çatışmalara yol açmıştır.

ıkmasında "Freiburg Okulu"nda eğitim alan isimlerin etkisi büyüktür. Freiburg Okulu'nun ideolojileri, Almanya'nın yeniden kalkınmasında ve ekonomik düzenlemelerde önemli bir yer tutmuştur (Aktan, 2019, s. 120).

1.1. Freiburg Okulu'nun Tarihsel Süreci ve İdeolojileri

Freiburg Okulu, 1930'lu yıllarda Freiburg niversitesi içerisinde Alman ekonomistlerden olan Walter Eucken ve Franz Böhm tarafından kurulmuştur (Kaymak ve Erçakar, 2023, s. 45). Beşerî ve sosyal bilimlerin yanı sıra tabiat bilimlerinin teknoloji ile sentezlendiği gemiştten geleceğe uzanan bir düşünce yapısı taşımaktadır. Freiburg Okulu'nun bölgesel düzeyde kalmayıp, dünyada da önemli akademik bir ne sahip olduğu bilinmektedir. Okulun sloganı ise sahip olduğu ideolojisine paralel olarak "Gerçek seni zgr bırakacaktır."sözü olmuştur.

Freiburg niversitesi'nin eğitim serüvenine, Albrechts niversitesi bünyesinde başladığı yönünde bilgiler bulunmaktadır. Albrechts niversitesi; teknoloji, tıp, felsefe ve hukuk alanlarında eğitim veren bir kurumdur. Orta ağ Avrupa'sında niversite kuruluşlarının genellikle "Roma Katolik Kilisesi"ne bağlı olduğu dikkate alındığında, Albrechts niversitesi'nin de Roma Katolik Kilisesi'ne bağlı bir kurum olduğu görülmektedir. Kilise kararıyla, Albrechts niversitesi'nin toprakları Avusturya Hasburg Hanedanı'na devredilmiştir. Hasburg Hanedanı'nın egemenliğinde, niversite Freiburg niversitesi olarak isim değiştirerek eğitimine devam etmiş ve eğitim felsefesinde hümanizm anlayışını benimsemiştir. Freiburg niversitesi, zaman içinde hümanist bilimin Avrupa'daki önemli bir merkezi haline gelmiştir. Ayrıca, 1529-1535 tarihleri arasında ünlü düşünür Erasmus'un, Basel'den ayrıldıktan kısa bir süre sonra Freiburg'da yaşamaya başladığı ve Freiburg niversitesi'nde eğitimci olarak görev aldığı bilinmektedir (www.uni-freiburg.de). Bu durum, Freiburg niversitesi'nin o dönemde hümanizmin önde gelen isimleriyle etkileşim içinde olduğunu göstermektedir.

Avusturya'nın Freiburg şehrini ele geçirmesiyle, Avusturya Kraliçesi Maria Theresa'nın reformlarıyla Freiburg niversitesi için yeni bir dönem başlamıştır. 1767 yılında, Avusturya tüm niversiteler için ön kabul şartlarını değiştirerek Doğa Bilimleri bölümlerini de şartlara eklemiştir. Ayrıca, o dönemde sadece Katoliklerin niversitede eğitim almasına izin verilirken, 1767'de başlayan protestolar sonucunda bu kısıtlamanın

değişmeye başladığı görülmüştür. Protestoların etkisiyle Papa XIV. Clement tarafından bir kararname imzalanmıştır. Aynı zamanda, Jesuit tarikatının etkinliğinin azalmasıyla Kilise'nin üniversiteler üzerindeki baskısının da azaldığı bilinmektedir. 1784 yılında Freiburg Üniversitesi'nde Protestan mezhebine mensup olan Friedrich Heinrich Jacobi'nin ders veren ilk profesör olduğu kaydedilmiştir. Bu durum, üniversitenin çeşitli mezheplere açık bir ortam sunmaya başladığını göstermektedir.

1820 tarihinde Freiburg Üniversitesi'nin maddi ihtiyaçlarının ortaya çıkması üzerine Baden Büyük Dükü I. Ludwing, Freiburg Üniversitesi'ne bağış yapmıştır. Yapılan bağıştan sonra teşekkür etmek amacıyla Dük Ludwing'in ismi okula verilerek Freiburg Üniversitesi'nin ismi "Albert Ludwing Freiburg Üniversitesi" olarak değiştirilmiştir. 1880 tarihine gelindiğinde Albert Ludwing Freiburg Üniversitesine olan ilgilerin giderek artmasıyla beraber üniversitenin itibarının da arttığı görülmüştür. Gün geçtikçe tanınan üniversite; ekonomist A.Wagner, tarihçi F.Meinecke ve hukukçu P.Lenel gibi önemli isimlerin ilgisini çekmiş ve bilimsel itibar olarak birçok alanda önemli bir yer edinmiştir.

1900 tarihinde Freiburg Üniversitesi kadın öğrencileri de kabul edeceğini duyurmuştur. Almanya'da daha önce kadın öğrencilerin kabulünün söz konusu olmadığı bilinmektedir. Freiburg Üniversitesi Birinci Dünya Savaşından önce yaklaşık 3000 öğrenciye eğitim vermiştir. Birinci Dünya Savaşından sonra ise Freiburg Üniversitesi'nde akademik kadrosu arasında yer alan Edmund Husserl, Edith Stein ve Martin Heidegger gibi isimler ders vermiştir. Freiburg Okulu'nda sosyal bilimler alanında ise Walter Eucken'ın eğitim verdiği daha sonra da "ordoliberalizm" ideolojisinde öncü isimlerden olduğu bilinmektedir.

Freiburg Okulu, Nazi Almanya'sı döneminde baskıcı yönetimin etkisiyle "siyasi uyum" olarak adlandırılan Nazi politikasının gerekliliklerini yerine getirmek zorunda kalmıştır. Bu politikayı benimsemeyen birçok akademisyen ya da eğitimci görevinden istifa etmek zorunda bırakılmıştır. Ayrıca üniversitenin akademik kadrosunda yer alan Yahudi eğitimcilerde baskıcı Nazi politikalarından olan "Profesyonel Kamu Hizmetinin Restorasyonu Yasası" ile üniversitedeki görevlerinden azledilmişlerdir (Remy, 2002, s. 135).

İkinci Dünya Savaşından sonra Freiburg Okulu tekrar eğitim hayatına başlamış, Freiburg Okulu'na doğa bilimleri eğitimleri için üniversiteye ek binalar inşa edilmiştir. İkinci Dünya Savaşı sonrası Walter Eucken, Hans Grossmann-Doerth, Franz Böhm, Ludwig Erhard, Edith Eucken-Erdsiek, Hans Gestrich, Paul Hensel, Friedrich A. Lutz, Karl-Friedrich Maier, Fritz W. Meyer ve Leohard Miksch gibi önemli akademisyenlerin öncülüğünde “Ordo Dergisi” çıkarılmıştır. Bu akademisyenler dergi ile beraber bir adım atarak “Ordoliberalizm” fikir akımının ortaya çıkmasında ve gelişmesinde öncülük etmişlerdir. Ayrıca Wilhelm Röpke, Alfred Müller-Armack ve Alexander Rüstow'un Freiburg Okulu'nda eğitim almamalarına rağmen Freiburg Okulu çerçevesinde yer alarak Ordoliberalizme önemli katkılar sunduğu bilinmektedir (Feasel, 2008, s. 105).

1.2. Ordoliberalizm Fikir Akımının Teorisi

Ordoliberalizm kendine bazı temel prensipler belirleyen bir fikir akımıdır. Bu prensipler; rekabet politikası, düzenleyici çerçeve, devlet müdahalesi ve sosyal adalet prensipleridir. Rekabet politikası; serbest rekabetin ekonomik faaliyet ve refah için kritik bir öneme sahip olduğunu savunur. Rekabet politikası, piyasa gücünün kötüye kullanılmasını önlemek ve piyasa katılımcılarının adil bir rekabet ortamında faaliyet göstermelerini sağlamak için gerekli tedbirleri içerir (Vanberg, 2001, s. 25).

Düzenleyici çerçeve; devletin piyasa faaliyetlerini düzenlemek ve rekabeti korumak için bir çerçeve oluşturmalarının gerekliliğini ifade eder. Bu çerçeve, haksız rekabeti engellemek, kartelleşmeyi önlemek ve tekel gücünü sınırlamak için yasal ve kurumsal mekanizmaları içermelidir. Devlet müdahalesi, devletin ekonomiye müdahalesini kabul eder ancak bu müdahalenin sınırlı olması gerektiğini savunur. Devlet; piyasa başarısızlıklarını düzeltmek, kamu mallarını sağlama almak ve sosyal adaleti desteklemek gibi belirli görevleri yerine getirmelidir. Sosyal adalet, ekonomik faaliyetlerin sosyal sonuçlarına dikkat çeker ve sosyal adaletin sağlanması için önlemler alınmasını önerir. Ancak, sosyal adaletin sağlanmasının, piyasa ekonomisinin temel işleyişine zarar vermeden gerçekleştirilmesi gerektiğini savunur (Röpke, 1942, s. 157). Tüm bu prensipler ise ordoliberalizm fikir akımının temelini oluşturmaktadır.

Düzenleyici çerçeve, devlet müdahalesi ve sosyal adalat gibi prensiplerin dışında genel olarak incelendiğinde; ordoliberalizm ekonomide liberalizm fikir akımı ile aynı

doğrultuda olmasına rağmen liberalizm fikir akımından birkaç farklılık göstermektedir. Ordoliberalizm fikir akımı; merkezi ekonomi planlaması ve serbest piyasa üzerinde ısrar eden laissez-faire (bırakınız yapsınlar) ve laissez-passer (bırakınız geçsinler) kurallarını benimsemeyip, bu iki kural arasında bir denge kurarak kendine has kural oluşturan bir akımdır (Eucken, 1989, s. 52). Bu bağlamda ekonomide devlet politikası ile serbest piyasaya bakış açısı olarak neoliberalizm fikir akımından oldukça ayrı bir düzen sunan Ordoliberalizm; kısıtlı fikir akımlarının görülmesi ve oluşan ekonomik krizlerin sebep olduğu olumsuz sonuçların meydana gelmesi nedeniyle 21. yüzyılda önemli bir yer edinmiştir (Kaymak ve Erçakar, 2023, s. 115).

Ordoliberalizm fikir akımı serbest piyasa ekonomisi konsepti yerine sosyal piyasa ekonomisi konseptini tercih etmektedir. Ordoliberal fikir akımını savunanlar sosyal piyasa ekonomisinde yer alan klasik liberalizmin daha sınırlı devlet kavramı yerine sınırlı ve işlevsel düşünce yapısını tercih etmektedir (Röpke, 1942, s. 90).

Ordoliberalerler, laissez-faire (bırakınız yapsınlar) ilkesinde değişikliği tercih ederek, devletin ekonomideki görev ve işlevlerini ekonomik düzen politikası çerçevesinde belirlemişlerdir. Bu çerçeveye göre devlet; mülkiyetin kullanım prensiplerini, özel mülkiyeti, mali sistem prensiplerini, para sistemini oluşturan prensipleri, kartellerin kontrollerini ve benzeri diğer prensipleri saptamaktadır ve kendince düzenlemektedir. Ekonomik nizam politikası, piyasa ekonomisine işlevsellik kazandırmakta ve bunun neticesinde ise devlet merkezli planlamalara gerek duyulmamaktadır (Ertürk, 2022).

1.3. Ordoliberalizm Fikir Akımının Tarihi

Ordoliberalizm ismi, 1948 tarihinde Freiburg Okulu'nda ekonomi eğitimi veren Alman ekonomistler Hans Großmann-Doerth, Walter Eucken ve Franz Böhm'ün "Ordo" ismini verdikleri bir dergi çıkarmaya başlamasıyla ortaya çıkmıştır (Önder Yaşar & Karataş, 2022, s. 20). Ordo dergisi günümüzde hala çıkarılmaya devam etmektedir. Hans Großmann-Doerth, Walter Eucken ve Franz Böhm'ün yanı sıra, Wilhelm Röpke, F.Meyer, K.Paul Hansel, Alexander Rüstow, Leonard Milksch ve diğer Alman iktisatçıları katılımlarıyla Ordoliberalizm ismini alan yeni bir ekonomi ideolojisi ortaya çıkmıştır. Ordo dergisi yayınlarına Almanca olarak başlamış fakat devam eden süreçte

İngilizce makalelerde yayınlamıştır. Bununla beraber sadece iktisat alanında çalışmalarla kalmayıp iktisat biliminin yanı sıra siyaset bilimi, hukuk, felsefe ve sosyoloji bilimlerini de yayınladığı bir dergi haline gelmiştir. Ordo dergisi modern halkı şekillendirerek politik birlikler üzerine odaklı olup önemli bir duruş sergilemiştir (Müller-Armack, 1956, s. 60). Bunun neticesinde ise bu akım ekonomi, siyasal bilim, hukuk, felsefe ve sosyoloji gibi farklı alanlarda bilim insanları için tartışma alanı oluşturmuştur. Ordo dergisi Almanya ekonomisi için mihenk taşı olan Ordoliberalizm fikir akımına öncü olarak 1950 tarihlerinde İkinci Dünya Savaşı sonrasında “Alman Ekonomik Mucizesi” ile Almanya ekonomisinin toparlanarak hızlı bir kalkınma gerçekleştirmesine katkı sağlamıştır (Kuesters, 2023, s. 90).

1.4. Ordoliberalizmin Önemli Temsilcileri

Bu başlık altında Ordoliberalizm fikir akımının önde gelen temsilcilerinin kısaca biyografilerinden bahsedilecek; Ordoliberalizm ekonomi fikir akımının sunduğu ekonomi programlarının ve felsefesinin daha iyi anlaşılır olması için Ordoliberalizm fikir akımının doğmasında ve gelişmesinde öncü olan Freiburg Okulu’nda görev aldıkları bilinen temsilcilerinin biyografilerine yer verilecektir. Biyografi sırası doğum tarihleri baz alınarak yazılmıştır.

1.4.1. Walter Eucken (1891 – 1950)

Walter Eucken, 17 Ocak 1891 tarihinde Rudolf Christoph Eucken ve Irene Eucken’in oğlu olarak Jena, Saxe-Weimar-Eisenach şehrinde dünyaya gelmiştir. Walter Eucken’in babası Rudolf Christoph Eucken, 1908 tarihinde “Nobel Edebiyat Ödülü”ne layık görülmüştür. Eucken ailesi entelektüel bilgi birikimine sahip bir aile olduğu için Walter Eucken ve kardeşleri için bilim ve sanat alanlarına yönelmeleri konusunda teşvik edici bir aile ortamı oluşturmuşlardır. Walter Eucken, Birinci Dünya Savaşından önce Almanya Kiel, Bonn ve Jena şehirlerinde ekonomi eğitimini tamamlamıştır. Birinci Dünya Savaşında batı ve doğu cephelerinde subay olarak görev yapmıştır. Birinci Dünya Savaşına katıldıktan sonra 1921 tarihinde Berlin Üniversitesi’nde habilitasyon²

² Habilitasyon, akademik kariyerde doçentlikten profesörlüğe geçişi sağlayan, bağımsız araştırma yapma yetkinliğini ve bilimsel katkıları değerlendiren ileri düzey bir akademik yeterlilik sürecidir.

(akademik sınav) yapmış, Berlin Üniversitesi'nde akademisyenliğe başlamıştır. Ayrıca Berlin Üniversitesinde göreve başlamadan önce Edith Erdiek (Alman yazar ve filozof) ile Berlin de evlenmiş, bu evlilik neticesinde ise üç çocukları olmuştur (Mureşan, 2014, s. 25).

Walter Eucken, siyasi görüş olarak muhafazakâr milliyetçiliğe sahip olup, annesi ve kız kardeşi ile birlikte Alman Ulusal Halk Partisi'nde (DNVP) aktif rol almıştır. Bir seneye yakın partide aktif rol oynadıktan sonra partiden ayrılmış, kendisini Muhafazakâr Devrim Parti ile de ilişkilendirmiştir. W. Eucken'in, partiden ayrılma nedenlerinin en önemlileri arasında ekonomik programların onun görüş ve felsefesi doğrultusunda olmaması olduğu bilinmektedir (Mureşan, 2014, s. 70).

1925 tarihine gelindiğinde ise W. Eucken, Almanya'nın Baden-Württemberg eyaletinin Tübingen şehrinde bulunan ve sloganları "Cürret Ederim!" olan, Eberhard Karls Tübingen Üniversitesi'nde iki yıl akademisyen olarak görev yapmıştır. 1927 tarihinde ise W. Eucken, sloganı "Gerçek Seni Özgür Kılacaktır!" olan Freiburg Albert-Ludwigs Üniversitesi'nde akademisyen olarak göreve başlamış ve bu üniversite onun son durağı olmuştur. W. Eucken, Freiburg Üniversitesi'nde uzun yıllar görev yapmış ve fikirlerinin son evrim aşamasına burada ulaşmıştır.

İkinci Dünya Savaşı'ndan önce Almanya'da hâkim olan "Nazi" siyasi görüşü neticesinde baskıcı bir ortam görülmüştür. Nazi siyasi görüşün hâkim olduğu bu dönemde Freiburg Üniversitesi rektörlüğüne, Nazilere yakınlığı ile bilinen Martin Heidegger getirilmiş, Martin Heidegger ise görevde olduğu süre boyunca Nazi ideolojilerini empoze etmeye çalışmıştır. Martin Heidegger'in bu yaklaşımına karşı W. Eucken, Freiburg Üniversitesi senatosunda tepki göstermiştir (Eucken, 1952, s. 150).

1938 yılı kasım ayının 9. gecesı ve 10. gecesı "Kristallnacht (Kristal Gece)" pogromu yaşanmıştır. Nazi ideolojisinin hâkim olduğu dönemde Alman sivilleri, Yahudi dinine mensup kişilere ait olan binalara, iş yerlerine, dini ibadet alanı olan sinagoglara karşı saldırgan tavırlar sergilemiştir. Saldırı gecesinde iş yerleri ve evlerin camları kırılmış, kırılan camların ay ışığında parlamasıyla bu gece "Kristallnacht (Kristal Gece)" olarak adlandırılmıştır. Nazi Almanya güvenlik güçleri bu saldırgan tutuma karşı müdahale etmemiştir. Bu yaşanan olaylar neticesinde W. Eucken Freiburg

Üniversitesi'nde görev yapan birkaç arkadaşı ile Nazilere karşı mücadele yükümlülüklerini tartışmak amacıyla Almanya'nın Konzil şehrinde Hristiyanların tiranları ile (hukuk ve anayasa kurallarına dayanmayan önderlik) görüşmüştür. Freiburg Üniversitesi, A.Hitler'e karşı direnişleriyle bilenen Dietrich Bonhoeffer ve Carl Friedrich Goerdeler ile bağlantı kurmuştur. 20 Temmuz 1944 tarihinde A.Hitler'e karşı bir suikast planlayan Dietrich Bonhoeffer, Walter Eucken, Aldof Lampe ve Costantin Von Dietze gibi isimler, verdikleri ifadede ekonomik ve sosyal düzeni sağlamak amacıyla bu suikastı planladıklarını ve Nazi Almanya'sının ekonomik planlarını liberal rekabetçi programına geçirmeyi hedeflediklerini belirtmişlerdir. "Valkyrie Operasyonu" adı verilen A.Hitler suikastı başarısız olmuş ve bunun neticesinde suikasta katılan A.Lampe, Von Dietze ve W.Eucken tutuklanmıştır. A.Lampe ve Von Dietze gestapo tarafından işkence görmüş daha sonra ise idam edilmiştir. W.Eucken ise iki kez sorguya çekildikten sonra serbest bırakılmıştır (ABD Holocaust Museum, 2021).

Walter Eucken, İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra ki süreçte Freiburg Üniversitesi'nin akademik kadrosu ile "Wirtschaftswunder (Alman Ekonomik Mucizesi)"u gerçekleştiren isimler arasında yer almıştır. İkinci Dünya Savaşı'nda mağlup olan Almanya, Batı ve Doğu olarak ikiye ayrılmıştır. Batı bölgesi Amerika Birleşik Devletleri ve İngiltere'nin işgali altında kalmıştır. Batı Almanya ekonomisinin tekrar inşa edilmesinde ve ekonominin kalkınmasında önemli rol oynayan isimlerden birisinin de W.Eucken olduğu bilinmektedir (Maier, 2000, s. 215).

W.Eucken 20 Mart 1950 tarihinde İngiltere'nin Londra şehrinde bulunan Londra İktisat Üniversitesi'nde bir konferansa katılmış, konferans sırasında kalp krizi geçirerek hayatını kaybetmiştir. W.Eucken hayatını kaybettikten sonra 1954 tarihinde W.Eucken adını taşıyan "Walter Eucken Enstitüsü" kurulmuş, Enstitünün kurulması dönemin Batı Almanya Bakanı ve dönemin Batı Almanya Şansölyesi Ludwig Erhard tarafından da desteklenmiştir. Walter Eucken Enstitüsü'nün onursal başkanları olarak Friedrich Hayek ve James McGill Buchanan seçilmiştir (Blümle, 2000, s. 125).

W.Eucken'in fikir, görüş ve felsefelerinin Alman politikacı, avukat ve ekonomist olan aynı zamanda W.Eucken'in arkadaşı olan Franz Böhm'ün aracılığıyla Batı Almanya ekonomi kısıtlamalarına karşı kanun olan "Gesetz gegen Wettbewerbsbeschränkungen" de yer aldığı bilinmektedir.

W.Eucken'in ekonomi bakış açısı, neoliberalizmin Alman versiyonu olan Ordoliberalizmdir. Ordoliberalizm, neoliberalizm gibi sosyal ekonomiyi ve serbestliği savunmakta fakat neoliberalizmden ayrıldığı nokta kartellerin gücü elinde bulundurmasına yardımcı olan laissez-faire (bırakınız yapsınlar)'in aksine, şirketlerin ve bireylerin ekonomik gücünü elinde bulundurmaması gerektiğini düşünerek sınırlamalar koymayı hedeflemesidir. Bu düşüncesinin amacı ise piyasayı devlet otoritesinde tutarak düzeni daha sağlam inşa etmektir (Eucken, 1952, s. 50).

1.4.2. Hans Grossmann-Doerth (1894 - 1944)

Hans Grossmann 9 Eylül 1894 tarihinde Almanya'nın Hamburg şehrinde, deniz gözlemevi başkanlığını yapan Louis Grossmann'ın oğlu olarak dünyaya gelmiştir. Eğitimini Münih'te bulunan Ludwig-Maximilians Üniversitesi'nde tamamlamış, Birinci Dünya Savaşında görev almıştır. Birinci Dünya Savaşında askerlik görevini tamamladıktan sonra Almanya'nın Hamburg şehrinde yeni kurulan ve sloganı "Araştırma, Öğretim ve eğitim" olan Hamburg Üniversitesi'nde hukuk eğitimi almıştır. Hamburg Üniversitesi'nde 1923 tarihinde ceza hukuku alanı üzerine yazmış olduğu tez ile doktorasını tamamlamıştır. Hukuk alanında yaptığı çalışmaları sonrasında Almanya'nın Hamburg şehri bölgesinde hâkim olmak için çaba göstermiştir. H.Grossmann, 1929 tarihinde Hamburg Üniversitesi'nde Hans Wüstendörfer'in danışmanlığı altında " Dış Ticaret Hukuku" adlı bir çalışma yaparak habilitasyon yapmıştır. Habilitasyon yaptıktan sonra 1930 tarihinde Alman Karl-Ferdinands Üniversitesi'nde doçent olarak göreve başlamış, 1933 tarihinde ise Freiburg Üniversitesi'ne geçiş yaparak burada ticaret hukuku, iş hukuku ve medeni hukuk alanlarında bir kürsüye sahip olmuştur. İkinci Dünya Savaşının başlaması nedeniyle tekrar askere çağırılan H.Grossmann, yarbaylık rütbesi almış ve alay komutanlığı yapmıştır. 1944 tarihinde Doğu Cephesi görevindeyken ağır yaralanmış, Königsberg'de bulunan askeri hastaneye kaldırılmış fakat burada yapılan müdahaleler ve tedavilerin sonuçlarının olumlu seyretmemesi neticesinde 1944 tarihinde bulunduğu askeri hastanede hayatını kaybetmiştir (Mureşan, 2014, s. 67).

H.Grossmann'ın, Walter Eucken ve Franz Böhm ile birlikte Ordoliberalizmin kurucuları arasında yer aldığı bilinmektedir. Çalışmalarının özellikleri arasında yasal

uygulamaları kapsamlı bir şekilde değerlendirdiği ve ekonomi alanında ise bireysel sorumluluk, hukuki çalışmalar yaptığı bilinmektedir.

1.4.3. Franz Böhm (1895 - 1977)

Franz Böhm, 16 Şubat 1895 tarihinde Almanya'nın Konstanz şehrinde dünyaya gelmiştir. 1898 tarihinde Franz Böhm'ün babası Baden Büyük Dük'ünün görevlendirmesiyle Kültür İşleri Bakanlığına atanmış, bu atama ile Böhm ailesi Konstanz şehrinden Karlsruhe şehrine taşınmıştır (Deutsche Digitale Bibliothek, 2024)

Franz Böhm abitur (lise diploması) aldıktan sonra askerlik hizmetini yerine getirmiştir. Birinci Dünya Savaşı'nda yaptığı görevden dolayı "Demir Haç" ile ödüllendirilmiştir. F.Böhm'ün "Demir Haç" ile ödüllendirilmesinin önemi Karlsruhe şehrinde bu ödüle layık görülen ilk Karlsruhe vatandaşı olmasıdır. 1919 tarihinde Freiburg Üniversitesi'nde hukuk ve siyaset bilimleri dersleri almaya başlamıştır. F.Böhm, 1924 tarihinde "Staatsexamen (eyalet basında sınav)" adı verilen sınavda başarılı olmuş ve kısa zaman içerisinde savcı olarak göreve başlamıştır. 1928 tarihinde "Das Problem der privaten Macht, ein Beitrag zur Monopolfrage (özel sektör güç sorunu, tekel sorununa bir katkı), adlı makalesini yayınlamış ve bu makale yayınının ilgi çekmesi neticesinde F.Böhm önde gelen ekonomistler arasında kabul görmüştür. F.Böhm, yayınladığı makalesinden sonra, ekonomi alanında çeşitli çalışmalar yapmış ve ekonomist arkadaşları Alexander Rüstow ve Friedrich Lutz; Adam Smith tarafından iktisat alanında yapmış olduğu çalışmalar hakkında bir tartışma kaleme alması hususunda tavsiye almıştır. F.Böhm, arkadaşlarının verdiği bu öneri neticesinde heyecan ve heves ile kaleme aldığı ve en önemli eseri olarak görülen "Wettbewerb und Monopolkampf. (rekabet ve tekel mücadelesi)"i yazmıştır. Wettbewerb und Monopolkampf çalışmasından sonra Freiburg Üniversitesi'nde profesörlük görevine başlamış ve Freiburg Üniversitesi'nde W.Eucken ve H.Grossmann ile birlikte iktisat alanında çalışmalar yapmıştır. Bu çalışmaları ise daha sonra "Ordoliberalizm" olarak adlandırılacaktır. Ayrıca F.Böhm 1925-1931 tarihleri arasında Weimar Cumhuriyeti'nde ekonomi bakanlığı da yapmıştır (Deutsche Digitale Bibliothek, 2024).

F.Böhm'ün ekonomiye bakış açısı liberal olduğu için Nazi Almanya'sının ekonomi bakış açıları ile çelişmesi neticesinde F.Böhm'ün muhalefet durumunda olduğu

bilinmektedir. F.Böhm bu yüzden ekonomi alanında fikir görüşlerini halka açık alanlarda tartışması tehlikeli bir durum görüldüğünden Freiburg Üniversitesi'nde gizli toplantılara katılmıştır. F.Böhm, Nazi Almanyası'nın uyguladığı Yahudi Politikalarına karşı kendi fikirlerini açıkça dile getirmesi üzerine, F.Böhm'ün öğretmenliği düşürülmüştür (Böhm, 2006, s. 145). F.Böhm daha sonraki yıllarda Nazilerin ekonomik politikalarına karşı çıkan, muhalefet olan ve liberal ekonomistlerden oluşan çeşitli gruplara dâhil olmuştur. 20 Temmuz Hitler'e karşı düzenlenen suikastta yer almış fakat Nazilerin kaynaklarında oluşan bir hata nedeniyle tutuklanmaktan kurtulmuştur.

İkinci Dünya Savaşı sonrasında F.Böhm, Freiburg Üniversitesi'nde görevine devam etmiştir. 1946 tarihinde profesörlük unvanı teklif edilmiş ve kabul etmiştir. Freiburg Üniversitesi'nde geçirdiği zaman zarfında F.Böhm ve W.Eucken yakın ilişkiler kurmuş, 1948 tarihinde Ordo dergisinin çıkmasında öncü isimlerden olmuşlardır. Aynı zamanda İkinci Dünya Savaşı'ndan kısa süre sonra F.Böhm CDU'e (Almanya Demokrat Partisi) katılarak siyasette aktif rol oynamıştır. 1 Kasım 1945 tarihinde Amerikan işgal kuvvetleriyle fikir ayrılığı nedeniyle F.Böhm, CDU (Almanya Demokrat Partisi)'nden istifa etmiştir. Bu istifası sonrasında ise Almanya'nın Hessen şehrinde kültür bakanlığı görevi yapmıştır. 1953 tarihinden 1965 tarihine kadar Almanya Federal Meclisi üyesi olmuş, İsrail ile tazminat müzakereleri için Almanya heyetinde lider olarak görev almıştır. Almanya Federal Meclisindeki görevine rağmen, Freiburg Üniversitesi'ndeki görevine ve öğrencilerine bağlı kalmıştır.

Almanya'nın, İkinci Dünya Savaşında yenilmesi üzerine Almanya Doğu ve Batı olmak üzere iki bölgeye ayrılmıştır. Doğu Almanya, komünizm ideolojisini benimseyen Sovyet Rusya'ya bağlı kalmıştır. Batı Almanya ise ekonomisinin ciddi tahribat görmüş olması nedeniyle ekonomisinin yeniden yapılanmasını ve kalkınmasını gerekli gördüğü bilinmektedir. Bunun üzerine savaşın olumsuz sonuçlarının toparlanması ve Almanyanın tekrar kalkınması adına Almanya Şansölyesi Konrad Adenauer'in talimatıyla dönemin ekonomi bakanlığı görevinde bulunan Ludwig Erhard; Wilhelm Röpke, Alexander Rüstow, Franz Böhm Alfred Müller-Armack ve Walter Eucken gibi iktisat biliminde öncü olan isimleri bir araya getirmiş ve "Alman Ekonomik Mucizesi" olarak adlandırılan devinimi gerçekleştirmiştir. F.Böhm 26 Eylül 1977 tarihinde Almanya'nın Rockenberg şehrinde hayatını kaybetmiştir.

1.4.4. Ludwig Erhard (1897 - 1977)

Ludwig Erhard, 4 Şubat 1897 tarihinde Almanya'nın Fürth şehrinde dünyaya gelmiştir. Ludwig Erhard 16 yaşında ticaret işlerini öğrenmek için ticari faaliyette bulunan bir yerde çıraklık yapmıştır. Daha sonra ise babasının sahibi olduğu giyim mağazasında perakendeci olarak işe başlamıştır. 1916 tarihinde Almanya ordusuna gönüllü olarak katılmış, Romanya cephesinde aktif olarak savaşa katılmış ve 1918 tarihinde Belçika'nın Ypres yerleşkesinde ağır yaralanmıştır.

L.Erhard, savaş sonrasında tekrar giyim mağazasında çalışmaya başlamış ve çalışmanın yanı sıra eğitime de ekonomi alanında devam etmiştir. Nürnberg ve Frankfurt şehirlerinde eğitim hayatını tamamlamış ayrıca Frankfurt şehrinde bulunduğu zamanda 11 Aralık 1923 tarihinde Luise Lotter ile evlenmiştir. L.Erhard, eğitim hayatını tamamladıktan sonra eşi ile 1925 tarihinde doğduğu şehir olan Fürth şehrine taşınmış ve aile şirketine yönetici olarak iş kariyerine devam etmiştir. 1928 tarihinde Institut für Wirtschaftsbeobachtung der deutschen Fertigware (Alman mamul mallarının ekonomik denetim enstitüsü) adlı ticari pazarlama ve araştırma faaliyetinde bulunan enstitüde asistan olarak işe başlamış ve buradaki kariyerinde terfi alarak müdür yardımcılığına kadar yükselmiştir (Deutsche Digitale Bibliothek, 2024).

İkinci Dünya Savaşı sırasında L.Erhard barış konuları hakkında çalışmalar yapmış fakat bu çalışmaları Nasyonalistler tarafından tepkilere neden olmuştur. Nasyonalistlerin ideolojilerinde savaş kavramının yeri ayrı olduğu için tepkiler üzerine L.Erhard'ın çalışmaları yasaklanmıştır. Ayrıca L.Erhard çalışmalarının yasaklanmasının yanı sıra iş kariyerinin de sonuna gelmiştir. Meydana gelen olaylar üzerine "Reichsgruppe Industrie" çalışmalarına devam etmesi için talimat vermiş, 1944 tarihine gelindiğinde ise "Kriegsfinanzierung und Schuldenkonsolidierung orig" (Savaş finansmanı ve borç konsolidasyonu) adlı çalışmasını tamamlamış ve Carl Friedrich Goerdeler'e sunmuştur.

L.Erhard İkinci Dünya Savaşı'nda sonra Bavyera bölgesinde Wilhelm Hoegner'in kabinesine dâhil olarak ABD askeri yönetimine bırakılan ekonomi bakanlığında ekonomi alanında danışmanlık görevini üstlenmiştir. 1947 tarihine gelindiğinde ise ekonomi reformu için oluşturulan "Sonderstelle Geld und Kredit" komisyon başkanlığı görevini üstlenmiştir. L.Erhard'a, 1948 tarihinde ise Batı Almanya'nın iki bölgesinde bulunan

Ekonomik Konsey'inin aldığı karar ile Ekonomi Müdürlüğü unvanı verilmiştir. Aynı yılın 20 Haziran tarihinde Almanya para birimi olan Mark'ın tanıtıldığı bilinmektedir. L.Erhard, yetkisinin ötesinde bir karar alarak, tarihe cesurca hareket olarak geçen, sabit fiyat ve üretim alanındaki kontrolleri kaldırmıştır.

Nasyonalist Almanya'sının sonu ile sonuçlanan İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra Almanya'da yapılan ilk seçimlerde L.Erhard, Almanya'nın güney batısında bulunan Baden-Württemberg bölgesinden adaylığını duyurarak seçimlere katılmış ve seçimlerin sonucunda halk tarafından takdir alarak seçimleri kazanmıştır. L.Erhard, 1949 tarihinin Eylül ayında Almanya Şansölyesi seçilen Konrad Hermann Josef Adenauer'in kabinesine dâhil olarak Ekonomi Bakanlığı görevini üstlenmiştir.

Tarih 1963'e geldiğinde Şansölye K.Adenauer istifa ettiğini duyurmuş ve bunun üzerine L.Erhard, 16 Ekim 1963 tarihinde Bundestag'da (Almanya'nın Federal Meclisi) yapılan seçimlerde 279 oy lehine, 180 aleyhine oy alarak Almanya'nın Şansölyesi olmuş ve daha sonra 1965 seçimlerinde tekrar seçilerek Şansölye olmuştur. 26 Ekim 1966 tarihinde kabinesinde bulunan Walter Scheel'in, FDP (Hür Demokrat Parti)'e istifasını sunmuş ve bütçeyi protesto etmiştir. Bu durum üzerine FDP (Hür Demokrat Parti)'de bulunan bakanlarında istifasını sunmasıyla beraber koalisyon dağılmıştır. L.Erhard, gelişen olaylar üzerine 1 Aralık 1966 tarihinde istifa etmiştir. Kurt Georg Kiesinger'in kendi partisi CDU (Almanya Hristiyan Demokrat Birliği) ile SPD (Almanya Sosyal Demokrat Partisi)'nin koalisyonu kurduğu bilinmektedir.

L.Erhard, Şansölyelik döneminin ardından Almanya'nın kuzeyinde bulunan Bonn'da yaşamını sürdürmüş ayrıca aktif olarak milletvekilliği görevini sürdürmüştür (Erhard, 1980, s. 157). 5 Mayıs 1977 tarihinde ise hayatını kaybetmiş, Almanya'nın güneyinde bulunan Tegernsee gölünün yakınlarında Gmund ilçesinde defnedilmiştir.

1.4.5. Edith Eucken-Erdsiek (1896 - 1985)

Edith Eucken-Erdsiek, 2 Nisan 1896 tarihinde Rusya'nın Smolensk şehrinde dünyaya gelmiştir. E.Eucken-Erdsiek'in kökenlerinin annesinin Yahudi, babasının ise Almanya'da bulunan Vestfalya eyaletine dayanmaktadır. Erdsiek ailesi 1904 tarihinde Rusya'nın Kursk şehrinden, Almanya'nın Düsseldorf şehrine taşınmış, Düsseldorf şehrinde bir yıl ikamet ettikten sonra ise Almanya'nın Berlin şehrine taşınmışlardır.

E.Eucken-Erdsiek, eğitim hayatına Abitur’da başlamış daha sonra ise Berlin Üniversitesi’nde eğitim hayatına devam etmiştir. Berlin Üniversitesi’nde ekonomi, felsefe ve edebiyat alanlarına yoğunlaşmıştır. Berlin Üniversitesi’nde eğitim hayatına devam ederken, Walter Eucken ile tanışmış ve Aralık 1920 tarihinde evlenmişlerdir. E.Eucken-Erdsiek, W.Eucken ile evlendikten sonra Berlin Üniversitesi’ndeki eğitim hayatını devam ettirmemiştir. Ayrıca Eucken çifti, 1925 tarihinden 1927 tarihine kadar Almanya’nın Tübingen şehrinde yaşamış daha sonra ise Almanya’nın Freiburg şehrine taşınmışlardır. E.Eucken-Erdsiek, 1925 tarihinde Tübingen şehrinde, ilk makalesini “Die Tatwelt” dergisinde yayınlamıştır. 1928 – 1934 tarihleri arasında “Die Tatwelt” dergisinde editörlük ve yayıncılık görevini üstlenmiş, bu dergideki çalışmalarını ise “Janus” takma ismiyle yayınlamıştır.

E.Eucken-Erdsiek ve W.Eucken’in evliliklerinde üç çocukları olmuş daha sonra E.Eucken-Erdsiek, “Die Tatwelt” dergisindeki editörlük ve yayıncılık görevinden ayrılmıştır. E.Eucken-Erdsiek’in eşi 1938 tarihinde Freiburg çevresine katılmış ve Freiburg Okulu’na dâhil olan tek kadın olmuştur.

E.Eucken-Erdsiek, İkinci Dünya Savaşından sonra editörlük ve yayıncılık yapmaya tekrar başlamış, 1950 tarihinde eşi W.Eucken’in hayatını kaybetmesi ile “Grundsätze der Wirtschaftspolitik” (Ekonomi politikasının ilkeleri) isimli kitabını yayınlamak için çaba göstermiştir. 1954 tarihinde eşinin ismi verilen “Walter Eucken Institut”ın kurulmasında katkıda bulunmuştur. Bununla beraber E.Eucken-Erdsiek ve eşi W.Eucken’in kendilerini eski arkadaşları ve okuldaki bulunan öğrencilerle kişisel olarak iletişim kurmaya adadıkları bilinmektedir.

E.Eucken-Erdsiek; Neue Züricher Zeitung, Philosophische Jahrbuch, Schweizer Monat ve Frankfurter Allgemeine Zeitung’un yaptığı ortak çalışmada yer almıştır. Ayrıca E.Eucken-Erdsiek’in, Bund Freiheit der Wissenschaft (Bilim özgürlüğü kurulu)’ın kurucu üyesi olduğu bilinmektedir. E.Eucken-Erdsiek, 1985 tarihinde Almanya’nın Freiburg şehrinde hayatını kaybetmiştir (Deutsche Digitale Bibliothek, 2024).

1.4.6. Hans Gestrach (1895 – 1943)

Hans Gestrach, 1895 tarihinde Almanya’nın Berlin şehrinde dünyaya gelmiştir. H.Gestrach, 1876 tarihinde kurulan Almanya İmparatorluğunun merkez bankası olan

Reichsbank’da, basın sözcüsü olarak görev yapmıştır. H.Gestrich, büyük buhran döneminde Heinrich Brüning tarafından uygulanan deflasyonist politikasına karşı ağır eleştirilerde bulunmuştur. Gelişen olaylar neticesinde ise H.Gestrich hayatının geri kalan zamanında Prusya Devlet Bankası’nda ekonomi danışmanlığı görevi yapmıştır.

H.Gestrich, ordoliberal ideolojisini benimsemiş, ayrıca kendisini İsviçreli Knut Wicksell tarafından ortaya koyulan faiz ve ekonomi arasındaki ilişki olarak bilinen “Wicksell süreci” geleneğinde görmüştür. H.Gestrich, bankacılıkta kullanılan kredi ve iş döngüsü teoremi fikrini sunan temel içgüdülerin Knut Wicksell tarafından 1898 tarihinde faiz ve emtia fiyatları ile daha önceden açıklandığını söylemektedir. H.Gestrich’in, modern kredi teorisinde önemli bir yeri bulunmaktadır. Wilhelm Lautenbach, Leohard Gleske, Otto Pfleiderer ve kredi/denge mekaniğinin kurucularından önemli bir yere sahip olan Wolfgang Stützel ile birlikte anıldığı bilinmektedir.

H.Gestrich’in ekonomiye bakış açısı, fiyat istikrarı politikasıdır. “Kredit und Sparen” çalışmasında da belirttiği gibi istihdam oranında düşüş gerçekleştiği takdirde fiyatlarında düşmesinde değişim eğitiminin esas alınacağını ifade etmektedir. Ayrıca H. Gestrich, “Devletin özgürlüğü korunması adına her an müdahaleye hazır olması” gerektiğini savunmuştur. H.Gestrich’in öne çıkan çalışmaları arasında “Die nationalökonomische Theorie, Breslau 1924”, “Der Youngplan, Leipzig 1929” ve “Kredit und Sparen” yer almaktadır. H.Gestrich 21 Kasım 1943 tarihinde hayatını kaybetmiştir (Mureşan, 2014, s. 67).

1.4.7. Paul Hensel (1867 - 1944)

Paul Hensel 3 Ekim 1867 tarihinde Gehsen’de, günümüzde Polonya’nın Jeze bölgesinde dünyaya gelmiştir. 1886 tarihinde Doğu Prusya’da bulunan Königsberg Üniversitesi ve Berlin Üniversitesi’nde İlahiyat bölümünü tercih etmiştir. P.Hensel, Mazov (Polonya’nın kuzeydoğusunda bulunan bölge) halkını temsil eden, Martin Luther’in Protestanlığı ideolojisini benimseyen, “Corps Masovia”da akademik öğrenci birliği üyesi olmuştur. Günümüzde Polonya’nın Kuzeydoğusunda bulunan Masuria Gehsen ve Friedrichshoft şehirlerinden sonra San Remo’daki Lutheran cemaatinde Papaz olarak görev yapmaya başlamış, daha sonra ise Almanya’nın Bavyera eyaletinde bulunan

Johannisburg’da müfettişlik görevi yapmıştır. P.Hensel, masurian dilinde çalışmalar yürütmüş ve bu dilde yayınlar yapmıştır (Deutsche Digitale Bibliothek, 2024).

P.Hensel, 1891 tarihinde tarım kooperatiflerinde görevler almış, 1920 ve 1924 tarihlerinde Berlin’de bulunan Landwirtschaftliche Zentraldarlehenskasse für Deutschland (Almanya için Tarımsal Merkezi Kredi Fonu)’da denetim kurulunda üye olarak görev almıştır. P.Hensel, 1913 tarihinde Muhafazakâr Parti’de Prusya’nın Landtag bölgesinde siyaset hayatına başlamış 1921 ile 1928 tarihleri arasında ise NSDAP (Alman Ulusal Halk Partisi)’da milletvekilliği yapmıştır. P.Hensel, 8 Ocak 1944 tarihinde günümüzde Polonya’nın kuzeybatısında bulunan Kolberg şehrinde hayatını kaybetmiştir (Join The World Biographical Encyclopedia, 2024).

1.4.8. Friedrich August Lutz (1902 – 1975)

Friedrich A. Lutz, 1902 tarihinde günümüzde Fransa’da bulunan ve Sarr Nehri’nin kuzeyinde yer alan Sarrebourg Belediyesi’nde dünyaya gelmiştir. 1920 tarihinde Almanya’nın Stuttgart şehrinde lise eğitimini tamamlamıştır. Almanya’nın Berlin şehrinde W.Eucken ile tanışma fırsatı bulmuştur. Daha sonra ise Berlin şehrinde bulunan ve sloganları “Daima Açık” olan, Heidelberg Üniversitesi’nde ve Berlin’de bulunan Humboldt Üniversitesi’nde ekonomi eğitimleri aldıktan sonra 1925 tarihinde Almanya’nın Baden-Württemberg eyaletinde bulunan sloganı “Cürret ederim!” olan Tübingen Üniversitesi’nden mezun olmuştur. F.Lutz, ilk olarak Berlin’de bulunan Alman Mühendislik Kurumları Birliği (VdMA)’nde üç yıl çalışmıştır. F.Lutz, 1929 tarihinde Albert Ludwing Üniversitesi’nde (Freiburg Üniversitesi) W.Eucken’in asistanı olarak üniversitede işe başlamış ve habilitasyonunu da tamamlamıştır. 1934-1935 tarihlerinde Rockefeller Vakfı bursu ile önce İngiltere daha sonra 1937-1938 tarihlerinde ise ABD’de çalışmalarını tamamlamıştır. 1937 tarihinde İngiliz ekonomist Vera Smith ile evlenmiştir. İdeoloji olarak liberalizmi benimsemesi nedeniyle Nasyonal Sosyalist Almanya rejimi F.Lutz’un akademik çalışmalar yapmasını yasaklamıştır. F.Lutz’a karşı kısıtlayıcı önlemler alınmasının ardından F.Lutz 1938 tarihinde ABD’e taşınmış ve akademik çalışmalarını burada yapmaya devam etmiştir. F.Lutz, ABD’nin New Jersey eyaletinde bulunan Princeton şehrinde 1947-1953 tarihlerinde üniversitede Profesör olarak görev yapmıştır. 1951-1952 tarihinde F. Lutz’u Freiburg Üniversitesi, misafir olarak çağırmış ve F.Lutz bu daveti kabul etmiştir. 1953 tarihinde Zürih Üniversitesi’nin teklifini kabul

etmesinin ardından Z r h  niversitesi’nde Profesör olarak görev yapmıştır. F.Lutz, 1972 tarihine kadar Z r h  niversitesi’nde teorik sosyal iktisat ve iktisat tarihi dersleri eēitimi vermiştir (Deutsche Biographie, 2021).

F.Lutz’un, W.Eucken ile tanışması akademik kariyeri aēısından önemli yere sahiptir. Dönemin Almanya  niversitelerinde iktisat alanlarında ki eēitim yöntemi yaygın olarak geleneksel ve tarihsel iktisat olarak verilmekteydi. Fakat W.Eucken bu eēitim yönteminin aksine bilimsel yöntemi tercih etmiştir. Ayrıca F.Lutz, W.Eucken ve Franz Böhm  nc l ē nde oluşan ordoliberal Freiburg Okulu çevresine katılmıştır. F.Lutz, ekonomide oluşan temel sorunların ve rekabet piyasasının gelişimi iēin kapsamlı ve bilimsel olarak çalışmalar sergilemiştir. Sermaye ve faiz teorisi üzerine; para sisteminin ve para politikasının, piyasa ekonomisiyle uyumunu inceleyerek bu alanda çalışmalar yapmıştır.

1951 tarihinde F.Lutz ve eēi Vera Smith Lutz “Theory of Investment of the Firm (Firmanın yatırım teorisi)” adlı çalışmayı yayınlamışlardır. Yayımlanan çalışmanın iēeriēinde imalat işletmelerindeki sermaye taleplerini inceleyerek sermaye teorisini üretim ve maliyetler teorisiyle ilişkilendirmek iēin bir yöntem geliştirmişlerdir. Z r h’te geliştirilen “Faiz Teorisi” önemli bir çalışma olarak kabul edilmektedir. İktisadi otoriteler tarafından Lutz çiftinin bu  alışması, Böhm-Bawerk’in faiz oranı üzerine çalışmasından sonra sunulan en önemli çalışma olarak kabul edilmektedir. Lutz  ifti öncelikle para ve sermaye piyasalarında neler olup bittiēini ve bankacılık sisteminin faiz oranları üzerindeki etkisini olabildiēince gerēekēi bir şekilde inceleyerek; faiz teorisi tarihinden edinilen  n görüleri gerekli tüm basitleştirmelerle birlikte dikkate alan bir ekonomi modelini kullanarak faiz oranlarının genel dengede nasıl oluřtuēunu göstermişlerdir.

1936 tarihinde Lutz, “Grundproblem der Geldverfassung (Para Anayasasının Temel Sorunu)” ile 1930 tarihlerinde ortaya çıkan bankacılık krizinin nedenlerini araştırmıştır. İngiliz, Alman ve Amerikan para sistemlerinin birbirleriyle karşılaştırıldıkları, sorunların bankaların kredi ve mevduat yatırımlarında faiz verme işinin tamamen bankaların serbestliēine bırakıldıēını, bu serbest banka rekabetinin de olumsuz sonuēlar ortaya  ıkardıēını  ne sürmüşlerdir. Ayrıca döviz sorununun; altın standardının çöküşü ile dolar kıtlıēının yaşanması, para konvertibilitesi,  demeler dengesindeki sorunlar, enflasyon gibi temel sorunların öncesi ve çözüm  nerileri üzerine

çalışmışlardır. Lutz çifti onlar için önemli bir sorun olan malların ve sermayenin uluslararası serbest dolaşımı ile paranın değerinin istikrara kavuşmasını sağlayacak para ve para sistemi arayışında olmuşlardır. Bretton Woods para sisteminin liberal ulusal para ve maliye politikalarıyla uyumsuz olduğunu ve bunun sonucunda ortaya çıkan küresel enflasyonun farkında olmaları ile beraber Lutz çifti esnek döviz kurunun savunucularından olmuşlardır. F.Lutz, 1972 tarihinde emekli olmuş, emekliliğinin ardından 1975 tarihinde İsviçre'nin Zürih şehrinde hayatını kaybetmiştir (Deutsche Biographie, 2024).

1.4.9. Karl Friedrich Maier (1905 – 1993)

Karl Friedrich Maier, 21 Mayıs 1905 tarihinde Almanya'nın Baden-Württemberg eyaletinde bulunan Schramberg kasabasında dünyaya gelmiştir (Deutsche Digitale Bibliothek). 1930 tarihinde K.Maier'in, F.Lutz gibi Walter Eucken'in öğrencisi olduğu bilinmektedir. K.Maier iş kariyerinin yanı sıra Walter Eucken Enstitüsü'nün kurucularından olup yönetimde önemli bir yere sahip olmuştur. İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra 1953 tarihinden itibaren Freiburg Üniversitesi'nde profesör unvanı ile ders vermeye başlamıştır.

K.Maier'in uzmanlık alanı mikroekonomi olup, Habilitasyon tezini "Goldwanderungen (Altın Göçleri)", 1928 tarihi ile 1930 tarihleri arasında Almanya'dan Fransa'ya altın akışını anlatan ve açıklayan bir konu üzerine yapmıştır. K.Maier'in, yaptığı çalışma ile iktisat teorilerinin bilinen kuramları dışında mikro ekonomi para teorisinin unsurlarını geliştirdiği görülmektedir. Altının ulusal sınırlar ötesindeki hareketlerini para hareketleri ile açıklayarak, ülkenin bireysel ekonomilerindeki göreceli para bolluğuna veya yokluğuna kadar sürdürdüğünü ortaya koymuştur. Bu teorik yaklaşım daha sonra H.G. Johnson ve R.A. Mundell tarafından geliştirilen parasal ödemeler dengesi teorisinin ana özelliklerini içermektedir. Yaptığı çalışmaların neticesinde K.Maier, uluslararası bir ün kazanmıştır. Para teorisine ek olarak, faiz ve iş döngüsü teorisi araştırmasının odak noktası haline gelmiş, her üç alanda da bu teori dallarını genel denge teorisine entegre etmek amacıyla yeni bir analiz zemini oluşturmuştur. Ekonominin zaman içerisinde istikrara ulaşmasındaki sorunlar ve ekonomik düzen açısından Freiburg Ekolü çerçevesine katkılarda bulunmuştur. K.Maier, 18 Nisan 1905 tarihinde Almanya'nın Baden-Württemberg eyaletinde bulunan

Schramberg kasabasında dünyaya geldiği yerde hayatını kaybetmiştir. (Deutsche Biographie, 2024).

1.4.10. Fritz Walter Meyer (1907 – 1980)

Fritz Walter Meyer, 8 Kasım 1907 tarihinde otel sahibi bir ailenin oğlu olarak Almanya'nın Freiburg şehrinde dünyaya gelmiştir. 1927 tarihinde lise eğitimini tamamladıktan sonra üniversite eğitimi için Albert Ludwigs-Freiburg Üniversitesi'nde ve Münih Ludwig Maximillians Üniversitesi'nde ekonomi eğitimleri almıştır. F.Meyer 1931 tarihinde üniversiteden mezun olduktan sonra 1934 tarihinde Walter Eucken öncülüğünde ödemeler dengesi üzerine çalışma yapmıştır. F.Meyer daha sonra Rockefeller Vakfı hibesi ile Rudolf Heberle ile birlikte “Großstädte im Strom der Binnenwanderung (İç göç akışındaki büyük şehirler.)” çalışmasını tamamlamıştır. Kiel Dünya Ekonomi Enstitüsü'nde (ifw) çalışmalara ve araştırmalara katıldıktan sonra Walter Eucken'in danışmanlığında habilitasyon yapmak için 1938 tarihinde Freiburg şehrine dönmüştür. Walter Eucken ve F.Meyer habilitasyonunda “The Equalization of the Payments of Payments” kitabını tamamladıktan sonra, F.Meyer tekrar Keil Dünya Ekonomi Enstitüsü'ne dönmüş ve ayrıca burada yönetmen asistan olarak görev almıştır. Bunun yanı sıra 1943 tarihinde Kiel Üniversitesi'nde doçent olarak görev almıştır. 1933 tarihinden sonra NSDAP (Nasyonal Sosyalist Alman İşçi Partisi)'a ve SA(NSDAP'ın savaş örgütü)'ya üye olmuştur. İkinci Dünya Savaşından sonra başarılı bir denazifikasyon hareketinden sonra, F.Meyer Bonn Üniversitesi'ne taşınmış ve burada profesörlük unvanı ile görev yapmıştır. F.Meyer siyasi geçmişi nedeniyle birçok tepki almış, onu uzaklaştırma çalışmalarına rağmen görevini bırakmamış ve Köln ve Münih şehirlerinde kalmıştır.

F.Meyer, W.Eucken'in öğrencisi olup Freiburg Çevresine dâhil olarak, Federal Cumhuriyet'in başlarında ordoliberalizm temsilcileri arasında yer almıştır. 1950 tarihinde Federal Ekonomi Bakanlığı'nda Bilimsel Danışma Kurul üyeliğinde görevini üstlenmiştir. Bu görevin yanı sıra Genel Ekonomik Kalkınmanın Değerlendirilmesi Danışma Konseyi'nde 1964 tarihiden 1966 tarihine kadar danışman ve uzmanlık görevleri yapmış, Bonn Kobi Araştırma Enstitüsü'nde ekonomi bölümü başkanlığı ve Sosyal Piyasa Ekonomisi Eylem Grubu Danışma Kurul üyesi olmuştur. Aynı zamanda Almanya'nın İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra toparlanmasını, kalkınmasını ve

gelişmesini sağlayan Ordo dergisinde yardımcı editörlük yapmıştır. F.Meyer, 4 Mart 1980 tarihinde Almanya'nın Freiburg şehrinde hayatını kaybetmiştir (Deutsche Biographie, 2024).

1.4.11. Leonhard Miksch (1901 – 1950)

Leonhard Miksch, 20 Mayıs 1901 tarihinde günümüzde Çekya'da bulunan Bohemya'nın kuzeyinde yer alan Teplitz-Schönau'da hayata gelmiştir (Deutsche Biographie, 21.05.2024). 1920 tarihinde Prag'da bulunan Alman Teknik Üniversitesi'nde ve 1922 tarihinde Tübingen Üniversitesi'nde kimya bölümü okumuştur. 1923 tarihinde ekonomi bölümüne geçiş yapmış, 1 Mayıs 1926 tarihinde iktisatçılar diploma sınavını kazanmıştır. 1929 tarihinde Albert Ludwigs-Freiburg Üniversitesi'nde Walter Eucken danışmanlığında “Gibt es eine allgemeine Überproduktion? (Genel bir aşırı üretim var mı?)” adlı tezini yayınlamıştır (Goldschmidt ve Berndt, 2005, s. 130).

L.Miksch, 1923 ile 1925 tarihleri arasında NSDAP'a üye olup daha sonra ise o dönemlerde sol liberaller olarak adlandırılan DDP'e yakın olan “Frankfurt Gazetesinde” 1928 tarihinde editörlük yapmaya başlamıştır. 1932 tarihinde ekonomi departmanı editörlüğüne terfi ederek ekonomi politikaları muhabirliği yapmıştır. “Frankfurt Gazetesi”nin 1943 tarihinde yasaklanmasının ardından L.Miksch, “Berlin Menkul Kıymetler Borsası Gazetesi” ekonomi yazı işleri müdürlüğü görevini devralmıştır. L.Miksch, ekonomi editörü ve ekonomi politikaları muhabiri olarak özgünlüğü, teorik bilgi ve araştırmaları ile ekonomi alanında yaptığı çalışmaları insanlar ve ekonomistler tarafından takdir görmüştür. L.Miksch, bu zaman zarfında “The Economic Curve” dergisine 80 adet yazdığı makaleler ile dikkatleri üzerine çekmiştir.

L.Miksch, liberal sol parti olan DDP'e üye olduğundan ötürü Nasyonalist Sosyalist dönem olarak adlandırılan NSDAP döneminde akademik kariyeri engellenmiştir. 1937 tarihinde habilitasyon tezini W.Eucken'e sunmuştur. L.Miksch tezini sunmuş “Wettbewerb als Aufgabe (Görev olarak rekabet)” ile 1938 tarihinde doktora akademi derecesini almış, fakat eğitimci olarak başvuru yapamamıştır. L.Miksch'in, habilitasyon tezi ilk olarak W.Eucken tarafından incelenmiştir. W.Eucken, L.Miksch'in tezini çok beğenmiş ve kendisine övgülerde bulunmuştur. L.Miksch, ayrıca Alman İşçi Cephesi (DAF), Endüstriyel Bilimler Enstitüsü'nde (AWI) çalışmıştır

İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra L.Miksch beklenmedik bir şekilde ordoliberallerin arasına katılmış, bunun yanı sıra Almanya Sosyal Demokrat Partisi'ne de (SPD) katılmıştır. SPD'de ki görevi başlangıçta Berlin-Wilmersdorf bölgesinde beslenme ofisi başkan yardımcısıdır. 1946 tarihinde ise Almanya'nın Kuzey Ren bölgesinde bulunan Minden ilçesinde İngilizler tarafından kurulan Ekonomik İşler Merkez Ofisi'nin müdür yardımcılığı görevini üstlenmiştir. Daha sonra "Fiyat Ekonomisi İlkeleri ve İş İdaresi" yönetimi görevini üstlenmiştir. Bu süreçte 1948 tarihinde "İktisat İdaresi"nin yönetiminde bulunan Ludwig Erhard ile tanışma fırsatı bulmuş, L.Miksch ve L.Erhard zamanla yakın arkadaş olmuştur.

L.Miksch, 1949 tarihinde Freiburg Üniversitesi'nde ekonomi ve kamu maliyesi profesörü görevini üstlenmiştir. 20 Mart 1950 tarihinde W.Eucken'in hayatını kaybetmesiyle Freiburg Üniversitesi ekonomi fakültesinde "Ekonomi Semineri" yöneticiliği görevini üstlenmiştir. 19 Eylül 1950 tarihinde ise henüz 49 yaşındayken akciğer hastalığı olarak bilinen pulmoner emboli nedeniyle hayatını kaybetmiştir (Deutsche Bibliographie, 2024).

1.4.12. Alfred Müller-Armack (1901 - 1978)

Alfred Müller-Armack, 28 Haziran 1901 tarihinde Krupp şirketinin işletme müdürü Hermann Justus Müller ile eşi Elise Dorothee Armack'ın oğlu olarak Almanya'nın Kuzey Ren-Vestfalya eyaletine bağlı Essen şehrinde dünyaya gelmiştir. Giessen Üniversitesi, Freiburg Üniversitesi, Münih Üniversitesi ve Köln Üniversitelerinde ekonomi ve felsefe bölümlerinde eğitim almıştır. 1923 tarihinde Köln Üniversitesi'nde "Teorik Sosyal İktisatta Kriz Sorunu" teziyle doktorasını tamamlamıştır.

Birinci Dünya Savaşı'ndan sonra meydana gelen ekonomik krizler ve ekonomik istikrarsızlıklar, A.Müller-Armack'ın ilgisini çekmiş ve bu konuda çalışmalarına devam etmiştir. Ekonomik kriz olgusunu inceleyerek bu ekonomik krizlere karşı nasıl çözümler üreteceği hakkında çalışmalar yapan A.Müller-Armack, doktorasını tamamladıktan sonra habilitasyon çalışmasını bu konu üzerine yapmıştır. 1926 tarihinde "İktisadi Çevrim Politikasının Ekonomik Teorisi" çalışması dünyada yankı uyandırmış ve öncü bir çalışma olarak kabul edilmiştir (Bonefeld, 2017, s. 115).

A.Müller-Armack, 1933 tarihinde Nasyonal Sosyalist rejimini Weimar Cumhuriyeti'ne göre güçlü ve istikrarlı bir devlet olarak tanımlamıştır. 1933 tarihinde “Yeni Reich'ta Devlet ve Ekonomi Düzeni Fikirleri” adlı Nazizm'i öven bir çalışma kaleme almış fakat Nasyonal Sosyalistler tarafından takdir görmemiştir. A.Müller-Armack'ın, siyasette parti üyesi olmak istememesine rağmen NSDAP'a davet üzerine içsel bir inançla katıldığı bilinmektedir. Ayrıca Nazi rejiminde ve Alman ordusunda danışman olarak görev yapmıştır. A.Müller-Armack, Nasyonalistlerin aşırı kontrolcü ekonomi politikalarına şahit olduktan sonra hayal kırıklığı yaşamış ve bunun neticesinde ise akademik çalışmalara ve Max Weber geleneğindeki iktisat tarihi, din ve sosyoloji gibi konulara yönelmiştir. A.Müller-Armack, dinlerin ekonomik sistem üzerine etkilerini incelemiştir. A.Müller-Armack 1948 tarihinde “Das Jahrhundert ohne Gott (Tanrısız Yüzyıl)” adlı çalışmasını yayınlamıştır. A.Müller-Armack, İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra siyasete tekrar katılmıştır. Almanya Hristiyan Demokrat Birliği Partisi'ne (CDU) katılmış, 1946 ve 1947 tarihleri arasında planlı ekonomi ile sosyal piyasa ekonomisi kavramlarını tanımlayan, döneminde ekonomide çığır açan “Wirtschaftslenkung und Marktwirtschaft (Ekonomik Kontrol Ve Piyasa Ekonomisi)” adlı çalışmasında “Sosyal Piyasa Ekonomisi” tabirini türetmiştir. A.Müller-Armack, devlet kontrolünün ekonomi üzerindeki etkisini zarar verici ve kırılgan olarak tanımlamıştır. Ekonomide önceliğin liberal olması gerektiğini savunmuştur. Fakat 19. yüzyılda liberalizm üzerinde görülen bazı olumsuzluklardan uzak durmak istediği görülmektedir. Bu nedenle serbest piyasa ekonomisi ideolojisini sosyo-politik bir programla birleştirdiği görülmektedir (Konrad Adenauer Stiftung, 2024).

A.Müller-Armack, 1950 tarihinde Köln Üniversitesi'nde profesörlük görevini üstlenmiştir. Friedrich Hayek tarafından kurulan serbest piyasa iktisatçıların ve klasik liberal düşünürler birliği olan “Mont Pelerin Derneği” üyesi olmuştur. A.Müller-Armack, 1952 tarihinden sonra Federal Ekonomi Bakanlığı'nda politika departmanında şef olarak işe başlamıştır. 1958 tarihinden 1963 tarihine kadar Federal Ekonomi Bakanlığı'nda Avrupa Dışişleri Müsteşarı olarak görev yapmıştır. Birleşik Krallık'ın Avrupa Ekonomik Birliğine katılma görüşmelerindeki başarısızlık üzerine 1963 tarihinde görevinden istifa etmiştir.

A.Müller-Armack, 1970 tarihinde emekli olana kadar Köln Üniversitesi'nde eğitim vermiştir. Akademik kariyerinin yanı sıra siyasi faaliyetlerine devam ettiği, Avrupa Yatırım Bankası yönetim kurulunda yer aldığı bilinmektedir. A.Müller-Armack, 1971 tarihinde “Auf dem Weg nach Europa (Avrupa Yolunda)” adlı anılarının olduğu yazıyı kaleme almıştır. 16 Mart 1978 tarihinde Almanya'nın Köln şehrinde hayatını kaybetmiştir. A.Müller-Armack, adını yaşatmak adına, Münster Üniversitesi ekonomi mezunu öğrencileri için 2002 tarihinden beri Alfred Müller-Armack adını taşıyan ödüller vermiş, Köln Üniversitesi'nde konferans salonu gibi yerlere de isminin verildiği bilinmektedir (Join The World Biographical Encyclopedia, 2015).

1.4.13. Alexander Rüstow (1885 - 1963)

Alexander Rüstow, 8 Nisan 1885 tarihinde Almanya'nın Hessen eyaletinin Wiesbaden şehrinde dünyaya gelmiştir. Göttingen, Münih ve Berlin Üniversiteleri'nde matematik ve fizik alanlarının yanında ayrıca felsefe, ekonomi ve hukuk alanlarında da eğitim almıştır. 1910 tarihinde Heidelberg Üniversitesi'nde Russell Paradoksu (matematik) üzerine doktorasını tamamlamıştır. A.Rüstow, Russell Paradoksu doktorası sonrası Parmenides'in bilgi teorisi üzerine habilitasyon çalışması yapmıştır. Ayrıca 1910 tarihinde Berlin'deki Teubner yayınevinde çalışmıştır. 1914 tarihinde Birinci Dünya Savaşı'nda gönüllü olarak orduya katılmıştır. Sosyalizm ideolojisini benimsemiştir. Bunun doğrultusunda Birinci Dünya Savaşı'nın çıkmasıyla birlikte devrimci harekete katılmış fakat bu hareket yarıda kalmıştır (Mureşan, 2014, s. 75).

A.Rüstow, Birinci Dünya Savaşı sonrasında sosyalizm ideolojisini benimsemeye devam etmiş, bu durum neticesinde ise Kasım Devrimi'nde (1918 tarihinde Almanya halkının monarşiden, demokrasiye geçiş için yaptığı seferberlik) yer almıştır. Ekonomi Bakanlığı'nda Ruhr bölgesindeki kömür endüstrisinde “millileştirilme süreçleri” diye anılan süreçte kendisine iş bulmuştur. A.Rüstow'un, sosyalizm ideolojisinin kendi ülkesinde yankı bulmaması üzerine hayal kırıklığına uğradığını ifade ettiği bilinmektedir (Rüstow, 1945, s. 60). 1924 tarihinde ise Alman Devleti Madencilik ve Kömür Endüstrisi ile Mühendis Sanayi Birliği'nde çeşitli görevler üstlenmiştir (Caldwell, 2003, s. 85).

1930 tarihlerinde Almanya'da ki siyasi durum nedeniyle etkilenen insanlar farklı ülkelere göç etmeye başlamıştır. A.Hitler'e bağlı olan Gestapo (Hükümet tarafından

ayrıcalıklar verilen gizli polis) tarafından A.Rüstow'un evi aranıp darbe girişiminde bulunduğu iddia edilmiştir. Bunun sonucunda A.Rüstow, A.Hitler yanlısı olmadığı için akademisyenlikten çıkarılmış, hapse atılma durumu söz konusu olduğu için Türkiye'ye iltica etmiştir. A.Rüstow'un Türkiye'yi seçme nedenleri arasında ise dönemin Türkiye'sinde ortamın sakin, bilimsel çalışmalara elverişli ve özgür bir düşünce ortamının bulunması vardır. Türkiye'de 1933 tarihi ile 1949 tarihi arasında İstanbul Üniversite'sinde "İktisadi Coğrafya" dersinde eğitimci olarak görev yapmış ayrıca çalışmalarına burada devam etmiştir (Dinçaslan, 2015, s. 23).

A.Rüstow, 1949 tarihinde Almanya'ya geri dönmüş, Walter Eucken, Franz Böhm ve Wilhelm Röpke ile birlikte Ordoliberalizm'in gelişmesi için çalışmalar yapmıştır. 1956 tarihinde emekli olmuş ve 30 Haziran 1963 tarihinde Almanya'nın Heidelberg şehrinde hayatını kaybetmiştir.

2. ALMANYA’NIN SOSYAL VE EKONOMİK SERÜVENİ: WEİMAR CUMHURİYETİ’NDEN ALMAN EKONOMİK MUCİZEYE

Ordoliberalizm, 20. yüzyılın başlarında Almanya’da doğmuş ve ekonomi politikaları ile devletin piyasa üzerindeki rolüne dair önemli bir fikir akımı olarak ortaya çıkmıştır. Bu akım, piyasa ekonomisinin serbest rekabet ilkeleri çerçevesinde işlemesi gerektiğini savunurken, devletin de bu rekabeti sağlamak ve sürdürmek için düzenleyici bir rol üstlenmesi gerektiğini öne sürer. Almanya’nın ekonomik ve sosyal yapısında derin izler bırakan ordoliberalizm, zamanla Avrupa ve dünya genelinde de etkisini göstermiştir. Ordoliberalizm fikir akımının ortaya çıkış şeklini ve savunduğu ilkeleri daha iyi anlayabilmek için Almanya’nın son devlet düzeninden önceki devlet yapılanmasının, siyasi düzeninin ve ekonomik durumunun bilinmesi gerekmektedir.

Almanya’nın Birinci Dünya Savaşı’ndan mağlup ayrılmasının ardından Almanya’da 1918 Kasım Devrimi ile monarşinin sona ermesi üzerine demokratik bir devlet olan Weimar Cumhuriyeti kurulmuştur. 1919 yılında Weimar şehrinde toplanan Kurucu Meclis, yeni bir anayasa hazırlayarak Almanya’yı parlamenter demokrasiye dayalı bir cumhuriyet haline getirmiştir. Cumhuriyetin ismi de bu şehrin adından gelmektedir. Weimar Cumhuriyeti, 1933’te Adolf Hitler’in iktidara gelmesine kadar varlığını sürdürmüştür. Weimar Cumhuriyeti döneminde imzalanan Versay Antlaşması ve antlaşmanın ekonomik olarak ağır maddeler içermesi Weimar Cumhuriyetinin ekonomisinin gittikçe kötüleşmesine ve Weimar halkının devlete olan güveninin zedelenmesine yol açmıştır (Peukert, 1993, s. 45).

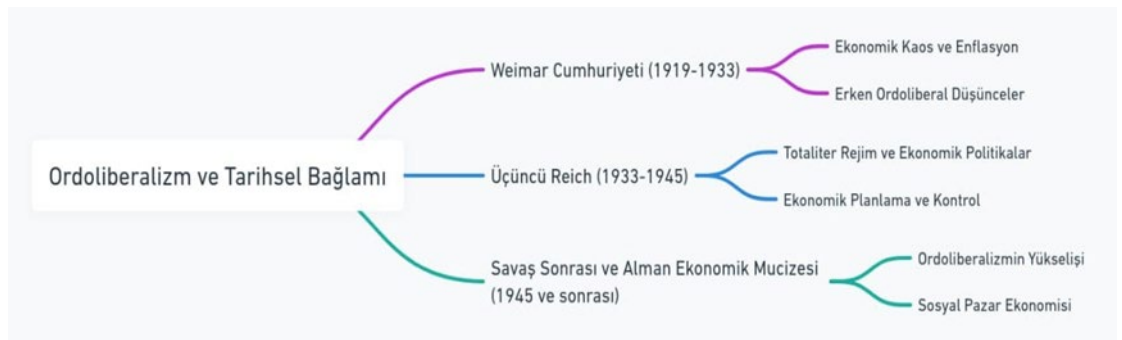
1929’da yaşanan Büyük Buhran, sık sık hükümet değişikliği sonrası yaşanan siyasi iktidarsızlık, Adolf Hitler liderliğindeki Nazi Partisinin yükselişi, 1933’te parlamento binasının yanışı olan Reichstag Yangını’nın çıkması, Yetki Kanununun kabul edilerek Hitler’e yasama yetkilerinin verilmesi ve Hitler’in “Führer” olarak başa geçmesiyle Weimar Cumhuriyeti resmen yıkılmıştır. Weimar Cumhuriyeti’nin yıkılmasıyla Nazi rejimine geçilmiştir. Nazi rejimine geçilmesiyle III. Alman İmparatorluğu (III. Reich) kurulmuştur (Kershaw, 2008, s. 95).

Adolf Hitlerin tüm yetkileri eline almasından İkinci Dünya Savaşı’nın bittiği döneme kadar olan süreç III. Alman İmparatorluğu olarak adlandırılmıştır. Bu dönemde

Hitler katı ve diktatör bir tutum sergilemiştir. Tüm muhalefet partiler kaldırılarak tek partili sistem uygulanmış, Nazi ideolojisine aykırı olan tüm guruplara katı baskı ve şiddet uygulanmış, Yahudi halkının hakları engellenmiş, Nazi ideolojisinde olmayan eğitimci ve düşünürler işinden edilmiş, silahlanmanın artırılmasıyla beraber dış politikada agresif politika izlenmiş, II. Dünya Savaşı başlatılmış, Yahudi Soykırımı yapılmış ve II. Dünya Savaşı'nın kaybedilmesiyle beraber Hitler intihar etmesiyle III. Alman İmparatorluğu sona ermiştir (Kershaw, 2008, s. 180). Bu dönem Hitlerin katı uygulamalarından dolayı tarihte karanlık ve yıkıcı dönem olarak anılmış tarihte derin izler bırakmıştır.

II. Dünya Savaşı'nın bitip Nazi rejiminin sona ermesiyle beraber Almanya ekonomik olarak hızlı bir toparlanma sürecine girmiştir. Bu süreç Alman Ekonomik Mucizesi olarak adlandırılmıştır. Özellikle Nazi ekonomi uygulamalarına karşı olan Ordoliberalizm fikir akımının önerileri doğrultusunda atılan adımlar ile Almanya ekonomik olarak hızla yükselmiştir. Ordoliberalizmin savunduğu sosyal piyasa ekonomisi modeli alman ekonomik mucizesinin de temelini oluşturmaktadır. Alman Ekonomik Mucizesi doğrultusunda şu gelişmeler yaşanmıştır; Mashal Yardımı ve Planlı Ekonomi, dış ticaretin geliştirilmesine önem verilmiş bu doğrultuda Avrupa Ekonomik Topluluğu (AET) kurulmuştur, işgücü ve eğitim çalışmaları ile alt yapı çalışmalarıdır (Braun, 2020, s. 150). Bu başlık altında sırasıyla Weimar Cumhuriyeti, III. Alman İmparatorluğu ve Ordoliberalizmin de katkılarının olduğu Alman ekonomik mucizesi anlatılacaktır.

Şekil 1: Ordoliberalizm ve Tarihsel Bağlamı

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

2.1. Weimar Cumhuriyeti (1918 – 1933)

Ordoliberalizm fikir akımının felsefe derinliğinin anlaşılması için etken olan Freiburg Üniversitesi'nin yanı sıra hayat şartları ve dönemin ekonomik şartları da önemlidir. Bu doğrultuda Almanya'da kurulan rejimleri, Almanya ekonomisinin tarihini ve durumunu bilmek önem taşımaktadır.

Ordoliberalizm, II. Dünya Savaşı sonrasında Almanya'da ortaya çıkan ve piyasa ekonomisinin korunmasını, devlet müdahalesinin ise sınırlandırılmasını savunan bir ekonomik doktrin olarak tanımlanabilir. Bu doktrin, piyasa ekonomisinin sürdürülebilirliği ve rekabetin korunması esas almaktadır. Ordoliberal ekonomistler, savaş sonrası Almanya'nın yeniden inşası sürecinde, aşırı devlet müdahalesinin piyasa ekonomisine zarar verebileceğini öne sürmüşler ve rekabetin korunmasının önemini vurgulamışlardır. Bu çerçevede, Ordoliberalizmin doğrudan Weimar Cumhuriyeti dönemi ile ilişkilendirilmesi mümkün değildir. Ancak, Weimar Cumhuriyeti'nin çöküşü ve II. Dünya Savaşı'nın ardından Almanya'nın ekonomik ve siyasi yeniden yapılanma sürecinde Ordoliberalizmin önemli bir rol oynaması, Almanya'nın modern ekonomik tarihinin kritik bir dönüm noktası olarak değerlendirilebilir.

2.1.1. Weimar Cumhuriyeti'nin Kuruluşu

Birinci Dünya Savaşı'nda Almanya İmparatorluğunun savaşta yenilmesinden sonra 1918 tarihinde Rusya'da meydana gelen devrimin neticesinde Almanya'da bir oterite boşluğu söz konusu olmuştur. Bunun üzerine Alman işçiler bu boşluktan yararlanıp Rusya Devrimini örnek alarak bir isyan başlatmıştır. İşçi isyanlarında önderlik yapanlardan Kurt Eisner, Sovyetler Birliği Cumhuriyeti'ni ilan etmiştir. İşçiler için çalışma süreleri hakkında düzenlemeler yapılmış, çalışma süreleri 8 saat olarak belirlenmiştir. İsyen önderlerinin ayrıca silahlanma çağrısı üzerine, Almanya içerisindeki karışıklıklar artmıştır. Yaşanan bu olaylar neticesinde Genelkurmay Başkanı Wilhelm Groener, isyanları şiddet ile bastırmaya çalışmıştır. İsyanda yer alan herkes yakalanarak kurşuna dizilmiş, idamlar gerçekleştirilmiş, isyanda öncülük eden Rosa Lüksemburg ve Kurt Eisner isyanlar bastırılırken devlet güçleri tarafından etkisiz hale getirilmiştir. Almanya'da yaşanan bu olaylar neticesinde devlet için yeni bir oterite gerekliliği görülmüş, hükümsüz kılınan Alman monarşi rejiminin yerine yeni bir rejim arayışına

girilmiştir. Bunun sonucunda Alman Bürokratları 1919 tarihinde yeni bir anayasa hazırlamak için Weimar şehrinde toplanmışlardır. Weimar şehrindeki görüşmelerin sonucunda monarşi rejiminin yerine parlamenter rejim kararı alınmıştır. Deutsches Reich (Almanya İmparatorluğu) isminin muhafaza edilmesi kararlaştırılmıştır. Bu şekilde Weimar Cumhuriyeti kurulmuş ve mecliste alınan kararları ise 9 Kasım 1918 tarihinde Alman Şansölyeliği yapmış olan Philipp Scheidemann ilan etmiştir (Lebendiges Museum Online, 2024).

Ocak 1919 tarihinde, seçim yapılarak monarşi rejimine sahip olan Almanya İmparatorluğu'ndan yeni bir rejim prensibi olan Weimar Cumhuriyeti'ne geçiş yapılmıştır. Fakat Weimar Cumhuriyeti Şansölyelerine verilen yetkilerden dolayı “İmparator Yedeği” olarak adlandırılmışlardır. Weimar Cumhuriyeti Şansölyelerine verilen yetkiler arasında yasa onayı, askeriye kontrol etme yetkileri bulunmaktadır. Şansöyle seçimlerinin yedi yılda bir yapılacağı ayrıca Şansölye başbakanının kendi kendini seçebileceği kararlaştırılmıştır. Alman halkının bir kısmı Birinci Dünya Savaşı'na girilmesinde Almanya İmparatorluğu'nun sorumlu tutulması gerektiğini dile getirirken diğer kısım ise cumhuriyet rejimine geçilmesine rağmen Almanya İmparatorluğuna saygı duyan kesim olmuştur. Almanya İmparatorluğunun savaş suçlusu olarak görülmediği tartışmaları yaşanmış, bu tartışmalar üzerine Almanya İmparatorluğunun savaş suçlusu olmadığı miti halk arasında yayılmıştır. Bu durum Birinci Dünya Savaşında mağlup olan Almanya İmparatorluğunun savaş tazminatı ödemesi durumu üzerine imzalamak zorunda olduğu “Versay Antlaşması”nı Alman halkının kabul edilemez bir antlaşma olarak görmesine neden olmuştur. Bütün yaşanan olaylara rağmen 1919 tarihinde Versay Antlaşması imzalanmıştır (Müller, 2022, s. 85).

2.1.2. I. Dünya Savaşı Sonrası Ekonomik Durum

Versay Antlaşmasının imzalanması üzerine Weimar Cumhuriyeti'ne karşı deniz kuşatması kaldırılmıştır. Savaş sonrasında İtilaf Devletlerinin Weimar Cumhuriyetinden silahsızlanma ve tazminat gibi talepleri olmuştur. İtilaf Devletlerince talep edilen tazminat miktarı 132 000 000 000 Mark karşılığına denktir. Tazminat tutarının yüksek olması Weimar Cumhuriyetinde ekonomik sorunlara neden olmuştur (Peukert, 1993, s. 50). Ülkede yüksek oranda gıda kıtlığı sorunu görülmüş ve bu soruna uzun süreli çözümler bulunamamıştır. Bu durum üzerine halkın gıda sorununa çözüm arayan

hükümet, “domuz katliamı” kararı almış fakat bu karar da kıtlığa çözüm olmamıştır (Peukert, 1993, s. 65). Halkın ekonomik olarak zorluk çekmesi üzerine Weimar Cumhuriyeti’ne karşı duyulan güven azalmış bunun üzerine devlet otoritesi zayıflamıştır. Ayrıca Alman halkının tazminat ve yaşanan gelişmelere karşı tepkilerinin artması üzerine irredantizm ve milliyetçilik gibi fikir akımları ortaya çıkmıştır (Müller, 2022, s. 80).

11 Kasım 1918 tarihinde ateşkes imzalanmasıyla İtilaf Devletleri Weimar Cumhuriyeti’ne ait olan Saar bölgesini işgal etmiş, bunun sonucunda ise işgal edilen bölgede halk oylaması yapılmış ve işgal edilen bölge tekrar Weimar Cumhuriyeti’ne verilmiştir. Bu gelişmelerin devamında ise Eupen şehri ve Malmedy şehri Belçika’ya verilmiş, bunun yanı sıra Fransa, Weimar Cumhuriyeti’nin batısında bulunan Rheiland eyaletini işgal etmiştir. Rheiland eyaletinin öne çıkan özelliklerinden birisi de Weimar Cumhuriyeti’nin sanayi bölgesi olmasıdır (Auswartiges Amt Politisches Archiv, 2024).

Weimar Cumhuriyeti’nin en önemli sorunu Versay Antlaşması’dır. Savaş tazminatının önce 132 000 000 000 mark olarak belirlenmiş daha sonra savaş tazminatı revize edilerek Young Planı kapsamında 112 000 000 000 mark olarak (26 300 000 000 ABD doları) belirlenmiştir (Weitz, 2007, s. 215). Young Planı, Almanya İmparatorluğunun Birinci Dünya Savaşı’nda yenilmesiyle birlikte, galip ülkelere karşı savaş tahribatından dolayı İtilaf Devletlerine ödemesi gereken savaş tazminatılarını ödemesi için 1929 tarihinde Amerikan hukukçu ve diplomat Owen Young tarafından yapılan ödeme planıdır. Owen Young tarafından hazırlandığı için “Young Planı” adını almıştır. Owen Young, İtilaf Devletlerinin talep ettiği savaş tazminatlarını incelemiş ve Weimar Cumhuriyeti lehine bir rapor sunmuştur (Jain, 2012; Abhinav, 2013; [Britannica])

Weimar Cumhuriyeti, savaş tazminatlarını ödemek için kaynak sorunu ile karşılaşmış, tazminatı ödemek içinde para basmak zorunda kalmıştır. Weimar Cumhuriyeti, savaş tazminatının ilk taksidini 1921 tarihinde vadesi geldiği süre içerisinde ifa etmiş, ifa ettiği süre içerisinde 1 ABD dolarının 330 Alman Markı civarına denk geldiği görülmüştür (Peukert, 1993, s. 120). Weimar Cumhuriyeti, sürekli hale gelen para basımından dolayı, mark ile kur oranlarını gözetmeksizin her fiyattan döviz alımı yapmaya başlamıştır. Bunun neticesinde ise mark para biriminin hızlı bir çöküş serüvenine başlamış, savaş tazminatlarını karşılamak için döviz satın alımına her geçen

gün daha fazla mark basımı gerekmiştir. Uluslararası konferanslar düzenlenmiş, savaş tazminatları için görüşmeler yapılmıştır. Bu uluslararası konsferanslardan birisi de Haziranda 1922 tarihinde Amerikan vatandaşı olan banker J.P.Morgan öncülüğünde organize edilmiştir. Konferansta görüşülen savaş tazminatları için bir çözüm bulunamamış ve Weimar Cumhuriyeti ekonomisi daha da kötüleşerek enflasyondan hiperenflasyona dönüşmüştür. Aralık 1922 tarihinde ise hiperenflasyonun etkisiyle 1 ABD doları, yaklaşık 7400 marka denk gelmiştir. Weimar Cumhuriyeti'nde hayat pahalılığı endeksi Haziran 1921 tarihinde %41 oranındayken, Aralık 1921 tarihinde %685 oranına çıkmış, yaklaşık 17 kat artmış ve bunun neticesinde ise Weimar Cumhuriyeti artık Versay Antlaşması şartlarını yerine getiremeyerek savaş tazminatını ödeyemeyecek duruma gelmiştir (Weitz, 2007, s. 220). Weimar Cumhuriyeti, Fransa'ya savaş tazminatının taksidini zamanında ödemediği için Fransız ve Belçikalı askeri güçler Ocak 1923 tarihinde Weimar Cumhuriyeti'nin merkez sanayi bölgesi olarak bilinen Kuzey Ren eyaletinde bulunan Ruhr bölgesini işgal etmiştir. Fransa, savaş tazminatlarının nakit olarak alınamaması üzerine işgal ettiği bölgedeki sanayi malları ve sanayide kullanılan enerji yakıtı üzerinden savaş tazminatlarını güvence altına almak istemiştir. Weimar Cumhuriyeti yaşanan bu olaylar karşısında Ruhr bölgesinde bulunan Alman halkına pasif direnişin gerekli olduğunu bildirmiş, Ruhr bölgesinde pasif direnişte yer alan işçilere daha fazla para basarak ödeme yapmıştır. Daha fazla para basımı sonucunda ise Wiemar Cumhuriyeti'nde kısa sürede kâğıt paralar alım-satım aracı olmaktan çıkmış, para gerek duvar kâğıdı olarak kullanılmış gerek ısınma aracına dönmüş gerekse çocuklar için oyuncak aracına dönüşmüştür. Ayrıca bu durum hiperenflasyonun şiddetinin daha fazla artmasına neden olmuştur. Yaşanan ekonomik sıkıntıların yanı sıra Weimar Cumhuriyeti'nde siyasi bir karışıklıkta meydana gelmiş, hem sağ hem de sol kesimlerin eleştirileri giderek artmıştır. Alman Kominist Partisi gibi radikal sol taraf grupları da Weimar Cumhuriyeti iktidarında olan Sosyal Demokrat Partisini işçilere karşı ihanet ile suçlamış, bunun neticesinde ise Weimar Cumhuriyeti'nin hem başındaki iktidarı hem de cumhuriyet rejimini yıkmaya çalışmışlardır. Diğer taraftan sağcı gruplar ise Almanya İmparatorluğunu tekrar hayata geçirmek istemiş, onlarda cumhuriyet rejimine karşı olduklarını ve monarşinin tekrar geri gelmesi gerektiğini savunmuşlardır. Sağcı grupların arasında Birinci Dünya Savaşı'nda yer almış bazı subaylar savaşı kaybetme nedenleri arasında Sosyalist kesimlerin ve Yahudi kesimlerin sorumlu olduğunu düşünmüşlerdir.

Weimar Cumhuriyeti'nde büyük sorunlar devam etmiş, Versay Antlaşması gereği Weimar Cumhuriyeti'nde ordu dağılmış fakat antlaşma gereği “Reichswehr” adında silahlı güvenlik ekibi kurulmuş, Reichswehr hükümetin emri ile isyancıları şiddetli ve sert bir müdahale ile durdurmaya çalışmıştır. Sol grupların telkinleriyle grevde bulunan işçiler Weimar Cumhuriyeti hükümetinin finanse ettiği Freikorps (düzensiz silahlı kuvvetler) ile durdurulmuştur. Ekonomideki enflasyon ve fiyat oranlarının daha iyi anlaşılması adına aşağıdaki örnek tablolar yer almaktadır (Fenffe, 2006, s. 150).

Tablo 1: Weimar Cumhuriyeti Enflasyon ve Fiyat Artış Oranları (1922-1923)

Tarih	Fiyat	Fiyat Artışı
1 Ocak 1922	0.40	-
1 Ocak 1923	30.00	%7.400,000
1 Nisan 1923	200.00	%566,67
1 Temmuz 1923	700.00	%250.00
1 Eylül 1923	150.000,00	%21.328,57
1 Ekim 1923	10.000.000,00	%6.566,67
22 Kasım 1923	100.000.000.000,00	%999.900.00

Kaynak: Fritz, 1985, s.9.

Tablo 1’de görüldüğü üzere Ocak 1923’te fiyatlar 30 mark iken, Nisan ayına gelindiğinde 200 mark seviyesine ulaşmıştır. Bu %566,67’lik bir artışı ifade etmektedir. Bu dönemde, para biriminin değeri hızla düşmekteydi ve halkın alım gücü ciddi şekilde azalmıştır. Temel gıda maddeleri ve tüketim ürünleri bile erişilemez hale gelmiştir. Temel gıda maddeleri ve tüketim ürünleri bile erişilemez hale gelmiştir (Bresciani-Turroni, 1937, s. 210). Ocak 1922’de 0.40 mark olan bir malın fiyatı, bir yıl içinde 30 mark seviyesine yükselmiştir. Bu dönemde enflasyon oranı %7.400.000 gibi inanılmaz bir seviyeye ulaşmıştır (Feldman, 1993, s. 156). Bu durum, Almanya’nın Versailles Antlaşması gereği ödemesi gereken yüksek savaş tazminatlarını karşılayabilmek için büyük miktarlarda para basmasının bir sonucu olarak değerlendirilmiştir. Almanya’nın altın rezervleri yetersiz olduğu için, hükümet para basarak ekonomiyi canlandırmaya çalışmıştır, fakat bu durum hiperenflasyonu tetiklemiştir (Balderston, 2002, s. 98).

Ekim 1923'te fiyatlar 10.000.000 mark iken, Kasım 1923'te 100.000.000.000 mark seviyesine kadar yükselmiştir. Bu, %999.900 oranında bir artışa tekabül etmektedir. Almanya'daki ekonomik sistem tamamen çökme noktasına gelmiştir. Bu dönemde, günlük hayatta paranın değerini korumak imkânsız hale gelmiştir ve birçok insan birikimlerini tamamen kaybetmiştir. Hükümet, ekonomiyi stabilize etmek için yeni bir para birimi (Rentenmark) çıkarmış ve bu yeni para birimiyle eski markın yerini alarak hiperenflasyonu durdurmayı başarmıştır.

Hiperenflasyonun nedenleri arasında savaş tazminatları, iç borçların ödenmesi ve Fransa'nın Ruhr bölgesini işgali bulunmaktadır. Fransa'nın Ruhr'u işgali, Almanya'nın endüstriyel kalbini ciddi şekilde etkilemiş ve üretim kapasitesini düşürmüştür. Bunun yanı sıra, hükümetin savaş sonrası sosyal harcamalarını finanse edebilmek için sürekli para basması da enflasyonu daha da kötüleştirmiştir (Balderston, 2002, s. 104). Weimar Cumhuriyeti'nde yaşanan bu ekonomik kriz, sosyal ve politik istikrarsızlıkların artmasına yol açmıştır. Ekonomik sorunlar, halk arasında derin bir güvensizlik yaratmış ve radikal siyasi hareketlerin güç kazanmasına zemin hazırlamıştır. Bu ortamda, Nazi Partisi'nin yükselişi ve nihayetinde Adolf Hitler'in iktidara gelişi mümkün olmuştur (Feldman, 1993, s. 220).

Weimar Cumhuriyeti döneminde yaşanan hiperenflasyonun etkilerini daha iyi anlamak için 9 Haziran 1923 ve 2 Aralık 1923 tarihleri arasındaki fiyat karşılaştırmalarını incelemek önemlidir. Bu dönem, enflasyonun en yüksek seviyelere ulaştığı ve paranın değerinin hızla düştüğü bir zaman dilimini kapsamaktadır.

Tablo 2: Weimar Cumhuriyeti'nde Alım Gücü Örneği (9 Haziran 1923 ve 2 Aralık 1923)

9 Haziran 1923 Berlin		2 Aralık 1923 Berlin	
Yumurta (1 adet)	800 Mark	Yumurta (1 adet)	320 000 000 000 Mark
Süt (1 litre)	1440 Mark	Süt (1 litre)	360 000 000 000 Mark
Patates (1 Kg)	5000 Mark	Patates (1 Kg)	90 000 000 000 Mark
Tramvay Bileti	600 Mark	Tramvay Bileti	50 000 000 000 Mark
1 Dolar	100 000 Mark	1 Dolar	4 210 000 000 000 Mark

Kaynak: Planet-wissen.de

Tablo 2’de verilen veriler ışığında 9 Haziran 1923'te Berlin'de bir adet yumurta 800 mark iken, 2 Aralık 1923'te aynı yumurta 320 milyar mark olmuştur. Bu, paranın değer kaybının ne denli dramatik olduğunu gözler önüne sermektedir (Feldman, 1993, s. 180). Bu aşırı fiyat artışı, temel gıda maddelerinin bile erişilemez hale gelmesine yol açmıştır. Patates fiyatları da benzer şekilde dramatik bir artış göstermiştir. 1 kg patates 9 Haziran 1923'te 5000 mark iken, 2 Aralık 1923'te 90 milyar mark seviyesine ulaşmıştır. Bu fiyat artışı, tarım ürünlerinin de büyük bir değer kaybına uğradığını göstermektedir (Bresciani-Turroni, 1937, s. 225). Toplu taşıma bileti fiyatları da büyük bir artış göstermiştir. 9 Haziran 1923'te 600 mark olan tramvay bileti, 2 Aralık 1923'te 50 milyon mark olmuştur. Bu, günlük yaşamın her alanında enflasyonun etkilerini hissettirdiğinin bir kanıtıdır (Feldman, 1993, s. 220). 1 Amerikan Doları'nın değeri, 9 Haziran 1923'te 100.000 mark iken, 2 Aralık 1923'te 4.210.000.000.000 mark olmuştur. Bu, Alman markının değer kaybının boyutlarını ve uluslararası para birimleri karşısındaki durumunu açıkça göstermektedir (Balderston, 2002, s. 108).

Bu veriler, Weimar Cumhuriyeti'nde yaşanan hiperenflasyonun, toplumun her kesimini nasıl derinden etkilediğini ve ekonomik istikrarsızlığın sosyal ve politik etkilerini nasıl tetiklediğini göstermektedir. Hiperenflasyon dönemi, Alman halkının günlük yaşamında büyük zorluklar yaşamasına ve toplumsal güvenin ciddi şekilde

sarsılmasına neden olmuştur. Bu ekonomik kriz, aynı zamanda radikal siyasi hareketlerin güçlenmesine ve Nazi Partisi'nin yükselişine zemin hazırlamıştır (Feldman, 1993, s. 225).

2.1.3. Weimar Cumhuriyeti'nde İç Politika

1920 tarihinde Kapp Darbesi olarak bilinen Freikorps'lardan oluşan silahlı birlikler Berlin şehrini işgal etmiş ve hemen ardından sağcı grupta yer alan ve gazetecilik yaptığı bilinen Wolfgang Kapp, Weimar Cumhuriyeti Şansölyesi olarak adını duyurmuştur. Bu durum üzerine sol gruplar genel grev çağrısı yapmış, bu genel grev çağrısının ardından Wolfgang Kapp hükümeti dört gün sonra başarısızlıkla sonuçlanmıştır.

1922 tarihinde Weimar Cumhuriyeti Maliye Bakanı Matthias Erzberger ve Dış İşleri Bakanı Walther Rathenau uğradıkları siukast neticesinde hayatlarını kaybetmişlerdir. Walther Rathenau'nın Yahudi olması ve Sovyet Rusya ile iyi ilişkiler içinde olması nedeniyle hükümet “Cumhuriyeti Savunma Yasası” çıkarmıştır. Siukasti düzenleyen isimlere yargıç tarafından verilen cezaların haksız olduğu gerekçesi ile Weimar Cumhuriyeti'ne karşı halkın güvenin sarsıldığı bilinmektedir (Hierholzer, 2000, s. 170).

Tarih 1923'e geldiğinde ise Weimar Cumhuriyeti'nde “Goldene Zwanziger” (Altın Yirmiler) döneminin başlamasıyla ekonomide istikrar görülmeye başlamıştır. Weimar Cumhuriyeti'nin “Altın Yirmiler” döneminde dışişleri bakanlığı görevini üstlenen Alman bürokrat Gustav Stresemann'ın görevde bulunduğu dönemde ekonomide istikrar ve sivil halk arasında huzursuzlukların azaldığı görülmüştür (Weitz, 2007, s. 120). Gustav Stresemann'ın görev yaptığı dönem içerisinde ayrıca Weimar Cumhuriyeti'ne karşı güven artmış, diğer ülkelerle diplomasinin geliştiği görülmüştür. Gustav Stresemann, Weimar Cumhuriyeti savaş tazminatlarını ödemekte güçlük çektiği için savaş tazminatı ödemelerinin gerçekleşmesi adına “Dawes Planı” için öncü olmuştur. Dawes Planı; ABD bankalarının, Weimar Cumhuriyeti bankaları varlıklarını güvence ederek borç vermesi temeline dayanan bir yapılandırmadır. Dawes Planı'nın imzalaması üzerine Weimar Cumhuriyeti, İngiltere, Fransa, İtalya ve Belçika ülkeleriyle İsviçre'nin Locarno şehrinde müzakereler gerçekleştirmiş ve bunun üzerine İngiltere'nin Londra şehrinde “Locarno Antlaşması imzalanmıştır (Evans, 2005, s. 150). Locarno

Antlaşması'nın temelinde Avrupa kıtası üzerindeki ülkelerin kendi aralarında gerilimi azaltmak ve Avrupa ülkeleri arasındaki ilişkileri olumlu yönde geliştirmek, Batı Avrupa'nın sınır bütünlüğünü koruyup Doğu Avrupa'yı ise revizyona tabi tutmak vardır. Weimar Cumhuriyeti'nin Locarno Antlaşması'nı imzalaması, Avrupa üzerinde saygınlığını artırarak "Milletler Cemiyeti"ne kabul edilmesinde önemli bir etken olmuştur (Smith, 2015, s. 270).

Gustav Stresemann dönemi yaşanan olaylar üzerine Weimar Cumhuriyeti'nde ekonomik koşulların iyileşmesiyle; ticaret hacminin arttığı, işsizlik seviyesinin düştüğü ve yatırımların yükseldiği görülmüştür. Altın Yirmiler döneminde ayrıca Weimar Cumhuriyeti'nde "Weimar Kültürü" adı altında müzik, sinema, edebiyat ve tiyatro gibi sanat dallarında Rönesans döneminin yansıtıldığı bilinmektedir (Weitz, 2007, s. 110). Fakat bu dönemde sorunların yüzeysel olarak ele alınmasından dolayı uzun ekonomik planlama yerine daha kısa planlamalar yapılmış ve ABD'ne ekonomi yönünden bağımlı hale gelmesi üzerine büyük buhran yaşanmış bu durum Weimar Cumhuriyeti'nde tekrar ekonomik çöküşün yaşanmasında etkili olmuştur.

2.1.4. Büyük Buhran'ın Etkileri

1929 tarihinde dünyada büyük bir yankı uyandıran küresel bir ekonomik buhran gerçekleşmiştir. Merkezi Amerika ve Avrupa olan fakat küresel düzeyde etki eden buhran ekonomide deprem etkisi yaratmıştır. Tarihte bir örneği olmayan, dünya üzerinde ilk ekonomik krizdir. Büyük Buhran, etkisini daha belirgin olarak sanayileşmiş ülkelere göstermiş, ekonomi temeline dayanmasına rağmen, toplumsal etkilerin yanı sıra siyasi olarakta büyük yankı uyandırmış, insanların işlerini ve evlerini zaman içinde kaybettiği görülmüştür. Yaşanan olaylar neticesinde 24 Ekim 1929 Perşembe günü "Kara Perşembe" olarak adlandırılmıştır (Temin, 1991, s. 35). Ekonomik kriz sayısızca şirketin ve bankanın iflasını duyurmasına, borsada meydana gelen hisselerin düşmesi ile "borsanın çökmesi" gibi durumlara neden olmuştur. Büyük Buhran'ın yaşanması üzerine Versay Antlaşması imzalayan ve bu tazminatları yerine getirme sorumluluğu olan Weimar Cumhuriyeti'nin ekonomisi çöküş noktasına gelmiştir. Weimar Cumhuriyeti'nde yaşanan küresel ekonomik krizin yatırım için finansman sağlayan bankaların iflas etmelerine de etki etmiştir. Bu nedenle yatırımlar durmuş ve bankaların yatırım taleplerine finansman sağlayamadığı görülmüştür. Weimar Cumhuriyeti üzerinde

hissedilen Büyük Buhran'ın etkileri, 1923 tarihinde işsizlik oranının %30,8 oranlarında görülmesine yol açmıştır (Bakırtaş ve Tekinşen, 2004, s. 94). Ekonomi alanında yaşanan olumsuzluklar üzerine Nasyonal Sosyalist İşçi Partisi'nin oy oranlarında artış söz konusu olmuştur. 1928 tarihinde (Büyük Buhrandan önce) NSDAP'ın oy oranı %3, iken 1933 tarihinde (Büyük Buhrandan sonra) ise %44 oy oranına sahip olduğu görülmektedir. Gelişen bu olayların yanı sıra 1930 tarihinde Weimar Cumhuriyeti Şansölyesi Heinrich Brüning, ekonomide iyileştirme ve istikrar yakalamak için deflasyon politikasına başvurmuştur. Fakat Heinrich Brüning meclisten destek alamamış, anayasa gereği Reichspräsident'e (Devlet Başkanı) verilen olağanüstü hal yetkileri ile parlamentodan bağımsız hareket etmiş, Şansölye Heinrich Brüning'in Reichspräsident (Devlet Başkanı) Paul Von Hindenburg'a bağımlı olduğu görülmüştür. Paul Von Hindenburg'un tutumu ile Weimar Cumhuriyeti'nde siyasi bir istikrarsızlık yaşanmış, bu süreçte NSDAP'n da güç kazanmasıyla Adolf Hitler, Paul Von Hindenburg'un imzası ile Şansölye olarak atanmış ve 1933 tarihinde genel seçimler ile iktidara yükselmiştir (İltaş, 2019, s. 58).

2.1.5. Weimar Cumhuriyeti'nin Yıkılışı

30 Ocak 1933 tarihinde Weimar Cumhuriyeti' nin Şansölyesi olarak atanan Adolf Hitler için bir tören düzenlenmiş, Adolf Hitler Şansölye olarak yemin etmiştir. A.Hitler iktidara gelmesiyle birlikte henüz bir haftalık Şansölye olmasına rağmen baskıcı bir tutum izlemeye başlamış, kendisine muhalefet olan siyasiler üzerinde baskı yapmaya başlamıştır. A.Hitler, kendisine ılımlı siyasileri önce tehdit etmiş daha sonra hoşnut olmadığı durumlarla karşılaştığında ise tehdit saldırıları düzenlemiş, sol görüşlü siyasiler için de toplantılarını ve iletişimlerini yasaklamıştır. Bu durumların yaşanması neticesinde Reichstag (Meclis), anayasa gereğince yasadışı hareketlerin görüldüğü NSDAP üyelerinin tutuklanması gerektiğini savunmuştur. Yaşanan gelişmeler üzerine, 01 Şubat 1933 tarihinde A.Hitler Reichstag'ı fesh etmiş, 27 Şubat 1933 tarihinde ise Reichstag (Meclis) binası yanarak yerle bir olmuştur. İlk raporlarda yangının saat 21.00'da Berlin itfaiye istasyonuna bildirildiği, polis araştırmaları sonucunda ise Hondallı Marinus van der Lubbe tarafından kundaklandığı öne sürülmüş ve Lubbe'nin tutuklandığı bilgilerine ulaşılmıştır. Reichstag yangını, A.Hitler'in Şansölye atanmasından sonra siyasi partilerin seçim çalışmalarının yapıldığı bir dönemde gerçekleşmesi noktasında dikkat çekmektedir. Reichstag yangınının, kundaklama olduğu kesinleşmiştir. Polis

soruşturmalarında Marinus van der Lubbe’e ulaşmış, psikolojik sorunları olan komünizm ideolojisinde ve bazı örgütlere üye olan sanığın, suçunu itiraf ettiği raporlanmıştır. Reichstag yangını sonrasında A.Hitler, Paul Von Hindenburg ile görüşerek anayasada bulunan, kişi hak ve özgürlükler ile ilgi maddeyi yürürlükten kaldıran bir kararname imzalamıştır (Shirer, 1990, s. 215). Bunun neticesinde ise Nasyonal Sosyalist Alman Partisi ve Alman Ulusal Halk Partisi dışındaki diğer bütün siyasi partilerin yayınları ve seçim çalışmaları durdurulmuş, Almanya Komünist Partisi’nin meclisteki 81 milletvekili ile partiye yakın olan siyasiler de tutuklanmıştır. Reichstag binası yangının baş şüphelisi olan van der Lubbe, ülkesinde ihanet suçu nedeniyle 10 Ocak 1934 tarihinde giyotin ile idam edilmiştir. Diğer şüpheliler arasında olan Komünist Parti başkanı Ernst Torgler ve arkadaşları Simon Popov, Vasili Tanev ve Georgi Dimitrov mahkemede yargılanırken kendilerini savunmalarıyla uluslararası ün kazanmış, delil yetersizliğinden dolayı da berat etmişlerdir. Gelişen olaylar üzerine Reichstag Reichspräsident (Devlet Başkanı) Paul Von Hindenburg tarafından feshedilmiş, Reichstag’ın feshedilmesiyle birlikte Kasım 1933 tarihinde NSDAP bütün siyasi gücü kontrol altına almış, bu durumda tek partili bir seçim sonucu ortaya çıkmıştır. Reichstag artık Alman siyasetinde ki aktif rolünü kaybetmiş, İkinci Dünya Savaşı’nda ara sıra toplanmış, fikirlerin ve tartışmaların olmadığı sadece birkaç yasa çıkarılmıştır. 1934 tarihinde ise Reichsrat resmen feshedilmiştir. Reichsrat’ın feshedilmesi, yetki kanununa aykırı olduğu halde gelişen eylemlere karşı bir mahkemede itiraz gerçekleşmediği görülmüştür (Kershaw, 2001, s. 260).

2 Ağustos 1934 tarihinde Paul Von Hindenburg’un akciğer kanseri hastalığından dolayı hayatını kaybetmesiyle birlikte Nazilerin tam hakimiyeti söz konusu olmuştur. Hindenburg’un ölümünden bir gün sonra A.Hitler’in parti kabinesi “Reich’in En Yüksek Devlet Makamına İlişkin Kanunu” kabul etmiş, Reichspräsident (Devlet Başkanı)’ın yetkileri “Führer ve Reich Şansölyesi” makamına devredilmiş, herhangi bir denetim olmaksızın Reich’in tüm yetkileri A.Hitler’e geçmiştir. 1936 tarihinde ise Reichland’ın tekrar askerleştirilmesi ile sonuçlanan durumda Weimar Cumhuriyeti’nin aktif hayatı tamamen bitmiştir.

Weimar Cumhuriyeti’nin başarısızlığının ardında birçok faktör olmasına rağmen öne çıkan konular arasında; ekonomi alanında başarısızlıklar, hiperenflasyonun görülmesi, 1930 tarihinde yaşanan Büyük Buhran’ın Weimar Cumhuriyeti üzerindeki

etkileri, kendi içerisindeki siyasi gelişmeler ve sonuç olarak A.Hitler'in yükselişi olduğu bilinmektedir.

2.2. III. Alman İmparatorluğu (III. Deutsches Reich (1933 – 1945))

Weimar Cumhuriyetinin pasifize olmasıyla birlikte, III. Deutsches Reich (III.Almanya İmparatorluğu) Devleti hayata geçmiştir. Deutsches Reich tek parti rejimine dayanan “Führer” unvanlı hükümetin, başkanlığını ise A.Hitler'in yaptığı bir dönemdir. Alman tarihi açısından bakıldığında ise üçüncü “Reich” dönemi olup, bu nedenden dolayı da Üçüncü Reich ismi ile nitelendirilmiştir.

2.2.1. Siyasi ve Askeri Açısından III. Alman İmparatorluğu

Üçüncü Reich dönemi Paul von Hindenburg'un Nasyonal Sosyalist Alman İşçi Partisi başkanı olan A.Hitler'i Weimar Cumhuriyeti Şansölyesi olarak ataması ile başladığı bilinmektedir. Üçüncü Reich dönemi 30 Ocak 1933 tarihinde başlamış, Hitler'in önderliğinde 8 Mart 1945 tarihine kadar devam etmiştir (Shirer, 1990, s. 1148).

Üçüncü Reich döneminde, Nasyonal Sosyalist Alman İşçi Partisi irredantizm politikası uygulamaya başlamış bunun neticisinde ise 12 Mart 1938 tarihinde “Ostmark” olarak adlandırılan girişim ile Avusturya'yı ilhak etmiştir. Üçüncü Reich Devleti, İkinci Dünya Savaşı sırasında, Birinci Dünya Savaşı'nda kaybettiği toprakları geri alma politikası uygulamış ve doğusunda bulunan ülkeleri ise işgal etme politikası uygulamıştır. Nasyonal Sosyalist rejim saldırgan tavır sergilemiş 1848 tarihinde Habsburg monarşisi içerisinde bulunan ve Alman halkını kapsayan “Büyük Alman Çözümü” olarak nitelendirilen birleşik Alman ulus devleti anlayışını benimsemiştir. Uygulanan bu politikalara Nasyonal sosyalist rejim yayılcı bir ek getirmiş, Almanlar ve diğer ırkların bütünleşerek “Büyük Cermen İmparatorluğu”nu oluşturacağını öne sürdükleri görülmüştür (Kershaw, 2001, s. 125).

Nasyonal Sosyalist rejimin tarihçesine bakıldığında yaşanan olaylar Hitler Almanya'sı hakkında önemli izlenimler sunmaktadır. Reichstag yangını sonrası 21 Mart 1933'te Alman federal seçimlerinden sonra olan ve tarihte “Potsdam Günü”, “Tag von Potsdam” veya “Potsdam Kutlaması” olarak bilinen, yeni Reichstag'ın açılış töreni yapılmıştır. Adolf Hitler ile Joseph Goebbels, kendi aralarında yaptıkları fikir

paylaşımları sonucunda milli benliği uyandırmak adına 21 Mart 1933 tarihini seçmişlerdir. Mart ayının önemli ve anlamlı kılınmasının nedeni ise Prusya Kralı Büyük Friedrich'in tahta çıkışı ve İkinci Reich Şansölyesi Otto von Bismarck'ın Prens unvanı almasıdır. Reichstag açılış törenine, Hohenzollern Hanedanından onur konuğu ve temsilcisi olan Veliaht Prens Wilhelm ile kardeşleri Prens Eitel Friedrich ve Prens Oskar katıldı, ancak üçüncü kardeş olan Prens Adalbert törene katılmadı. Reichstag açılış töreni, radyo yayınının yanı sıra kutlamalar ve ayinlerle birlikte gerçekleşti. Bu propaganda temel olarak milli bilinç üzerine odaklanmıştı ve Alman halkı tarafından benimsendi. 21 Mart 1933 tarihinde, Alman halkı Büyük Friedrich'in mezarında toplanarak Reichstag açılışına destek verdi. Bu durum Üçüncü Reich'in ve Alman halkının, Alman milli benliği ve esaslarına dayalı olduğu düşüncesini ortaya çıkardı. "A. Hitler savaştan bunalan ve enflasyondan bitkin düşmüş Alman halkına kurtuluş sundu" (Burleigh, 2000, s. 220). Adolf Hitler'in bu vaadi, 5 Mart 1933 tarihinde Führer makamına gelmesine neden oldu. Yaşanan olaylar, Alman halkında geniş bir yankı uyandırarak, halk desteği ile nasyonal sosyalist devrimi kan dökülmeden gerçekleşmiş oldu. Üçüncü Reich devleti, hükümeti Nasyonal Sosyalist Alman İşçi Partisi ile milliyetçi muhalefet Alman Ulusal Halk Partisi koalisyonu olarak kuruldu. Üçüncü Reich, nasyonal sosyalistlerin önderliğinde, milliyetçi ideolojilere mensup siyasetçilerin entegre olduğu bir yönetim biçimine sahipti. Nasyonal sosyalist hükümet, iktidara geldiği anda öncelikle ülkedeki ekonomik ve sosyal sorunlara çözüm aramış, aynı zamanda nasyonal sosyalist düşünce yapısını halka benimsetmeye çalışmıştır. Mart 1933'te Cumhurbaşkanı Hindenburg'un, Reichstag yangını sonrasında çıkardığı "Halkta ve İmparatorlukta Sıkıntının Kaldırılmasına Dair Yasa" (Gesetz zur Behebung der Not von Volk und Reich) sayesinde, Adolf Hitler'e daha fazla yetki verilmiştir. Hitler, yasama ve yürütme yetkilerini elinde bulundurarak, hızlı karar alabilme ve en iyi hizmeti sunabilme iddiasında bulunmuştur. Ayrıca, söz konusu yasada yer alan maddeler arasında Alman halkının Alman İmparatorluğu'na ulusal bağlılık ve hizmet yasası bulunmaktadır. Bu madde, Hitler'e milletvekillerine gerek kalmadan yeni yasalar çıkarma ve anayasada istediği değişiklikleri yapma yetkisi tanımıştır. Bu durum, parlamentoda diğer partilere ve sendikalara gerek duyulmaksızın tek bir liderin kararlarının alındığı bir ortamın oluşmasına yol açmış ve sonuç olarak partilerin ve sendikaların tamamen kaldırılmasına ortam hazırlamıştır. A. Hitler, tek partili döneme geçtiğinde devletin birliğine katkı sağlayacağını belirtmiş; Marksist ve komünist

partilerini tamamen kaldırmıştır. Nasyonal sosyalistler ayrıca, koalisyon kurdukları muhafazakâr milliyetçilerle yollarını ayırmışlardır. Bu durum, kapatılan partideki siyasetçilerin büyük bir kısmının NSDAP'a üye olduğunu göstermektedir. Üçüncü Reich döneminde NSDAP iktidarı, memleketin ve halkın kalkınmasını esas alan politikalar geliştirmiştir. Ekonomi alanında uygulanan politikalar sonucunda, 1933'ün başlarında 6 milyon olan işsizlik sayısı, 1936'nın ortalarında 1,17 milyona düşmüştür. Ayrıca, 29 Eylül 1933 tarihinde devlet, miras yasaları altında köylü kesiminin kazançlarını yükseltmiştir (Kershaw, 2008, s. 385).

NSDAP iktidarı, ırk temeline dayanan ideolojiyle Yahudileri kamusal alanlardan uzaklaştırmaya başlamış ve bu adımı daha sonra memur yasası ile desteklemiştir. 7 Nisan 1933'te yapılan reform ile kamu alanlarında çalışacak olan memurların, Alman ırkına mensup olmaları zorunlu hale getirilmiştir. Bu nedenle, nasyonal sosyalistler 15 Eylül 1935'te Nürnberg Yasaları'nı çıkarmışlardır. NSDAP iktidarı, reform ve yasalarını daha sağlam temele oturtmak için Alman eğitim sistemine yenilikler getirmiştir. Alman eğitim sistemi, nasyonal sosyalizme uygun olarak revize edilmiş; kültür derslerine, ilköğretim ve lisede verilen derslere Alman ırkına mensup olanların doğuştan gelen yeteneklerini değerlendirme sanatı adı altında müfredat düzenlemeleri yapılmıştır. Nasyonal sosyalistler, Reich'in sembollerini kamu kuruluşlarında kullanmışlardır.

Üçüncü Reich'in dış politikası, güvensizlik ve üstünlük kurma çabası olarak nitelendirilmektedir. Genfer Konferansı'nda silahlanmanın kaldırılmasını öneren Fransa'ya karşı büyük bir tepki gösterilmiş ve bu nedenle 14 Eylül 1933'te Almanya uluslararası birlikten ve sözleşmeden çıkmıştır. 12 Kasım 1933'teki genel seçimlerde Adolf Hitler, %95 oy oranı ile 39 655 224 destek oyu alarak zafer kazanmıştır. 2 Ağustos 1934'te Paul von Hindenburg'un ölümüyle Adolf Hitler, "Führer und Reichskanzler" unvanıyla devlet başkanı olmuştur. 19 Ağustos 1934'teki halk oylamasında %89'luk destekle A. Hitler, Üçüncü Reich'in tek lideri haline gelmiştir (Evans, 2003, s. 320). Versay Anlaşması'nda yer alan "askerliğin zorunlu olmaması kanunu" halk oylamasına sunulmuş ve halkın çoğunluğuyla askerlik zorunlu hale getirilmiştir. 13 Ocak 1935'te Versay Anlaşması yok sayılarak Saarland eyaletinde plebisit yapılmıştır. %90.7 oy oranıyla Saarland eyaleti, Üçüncü Reich sınırlarına tekrar dâhil edildiğini ilan etmiştir.

12 Mart 1938'de Alman askeri birlikleri, dostluk adı altında Avusturya'ya giriş yapmış ve Avusturya halkı A. Hitler'i ve Alman askerlerini sevinçle karşılamışlardır. Bu gelişme sonucunda Reich – Avusturya birlikteliği kurulmuştur. 10 Nisan 1938'de Avusturya'da yapılan halk oylamasıyla birlikte, Avusturya'nın yasaları Reich yasaları ile uyumlu hale getirilmiştir. Reich halkının %99'u, Avusturya halkının ise %99,7'si Reich – Avusturya birleşmesini kabul etmiştir. Bu durum üzerine diğer Batı ülkeleri bu birleşmeyi diplomatik olarak protesto etmiştir. 1938'de, A. Hitler'in Çekoslovakya'ya bağlı olan Sudeten bölgesinin kendilerine verilmesi talebi üzerine dönemin İngiltere başkanı Chamberlain'in devreye girmesiyle 29 Eylül 1938'de Münih Konferansı düzenlenmiş ve bölgenin Reich devletine verilmesine karar verilmiştir. 1939 tarihinde Nasyonal Sosyalist Almanya'sının Çekoslovakya topraklarının yarısına kadar girdiği, bu durum karşında diğer Batı ülkelerinin Çekoslovakya'ya desteklerini bildirdiği bilinmektedir. Memeland toprakları da Versay Anlaşması'nın kaldırılmasıyla birlikte Almanya'ya geri verilmiştir.

A. Hitler, Wehrmacht'ı (Nasyonal Sosyalist Almanya'nın askeri kuvvetleri) güçlendirme ideolojisini benimseyerek Alman ırkı için "Lebensraum" politikasını oluşturmuştur. Bu politika, Alman azınlıkların Alman hâkimiyeti altında birleştirilmesi ve yeni toprakların kolonizasyonu ile Alman popülasyonunun yayılmasını amaçlamaktadır (Shirer, 1990, s. 935). A.Hitler, önce Reich-Avusturya Birleşimi (Anschluss)'ni sağlamış ardından Çekoslovakya'nın Sudeten bölgesini Münih Anlaşması ile ele geçirmiştir. Daha sonra anlaşmaya uymayarak Çekoslovakya'nın geri kalan kısmını müttefik olduğu Macaristan'la birlikte işgal etmiş, Litvanya'nın Memeland bölgesini ele geçirmiş ve Doğu Prusya ile ana toprak bütünlüğünü sağlamıştır. Bu durum "Lebensraum" politikasını gerçekleştirmek istediğini göstermektedir. 1 Eylül 1939'da Reich devleti, Danzig şehrinin ilhakı için Polonya'ya nota vermiş, ancak Polonya'nın bu nota ret cevabı vermesi üzerine A. Hitler'in liderliğinde Reich devleti askeri müdahalede bulunmuş ve bu durum İngiltere ve Fransa'nın Reich devletine savaş ilan etmeleriyle sonuçlanmıştır. Bu gelişmeler sonucunda A. Hitler'in saldırgan tutumu ve fiilleri, II. Dünya Savaşı'nın fiilen başlamasına yol açmıştır.

4 Şubat 1938'de Üçüncü Reich devletine dışişleri bakanı olarak atanan Joachim von Ribbentrop'un önerisi üzerine A. Hitler, Çin Cumhuriyeti ittifakını sonlandırarak daha güçlü ve modern olan Japonya İmparatorluğu ile yeni bir ittifak kurmuştur. A. Hitler,

Çin'e yapılan silah sevkiyatlarını durdurmuş ve Çin Ordusu'nda görev yapan tüm Alman subaylarını çağırıştır. Bu gelişme üzerine Çinli General Chiang Kai-shek, Reich devletine hammadde verilmesini durdurmuş ve bütün ekonomik sözleşmeleri feshetmiştir.

Üçüncü Reich Devleti, 1 Eylül 1939 tarihinde herhangi bir savaş ilanı yapmadan Polonya'ya saldırmıştır. Almanlar, Batı Cephesi'nden getirilen askeri birliklerle 30 gün içerisinde Polonya işgalini planlamış ve Blitzkrieg (Yıldırım Harekâtı) taktiği ile hareket etmiştir. Bu taktik, Wehrmacht generalleri tarafından geliştirilmiş ve Polonya üzerinde uygulanmıştır (Citino, 2004, s. 60). Kısa sürede Alman askeri güçleri Varşova'yı ele geçirmiştir. Almanlar, Polonya'yı ele geçirdikten sonra askeri güçleri batıya yönlendirmiş, Hollanda'ya işgal emri vererek Müttefik ülkeleri yanıltmaya çalışmıştır. Ancak Almanya'nın asıl planı, Ardenler bölgesinden (Lüksemburg-Belçika arasında bölge) yapılacak zırhlı tank saldırıları ile ilgilidir. Generaller arasında Ardenler bölgesinden yapılacak saldırının ormanlık alanın zırhlı birlikleri yavaşlatacağı ve engelleyeceği endişesi vardı. Ancak Alman generallerin planları boşa çıktı ve BEF (İngiliz Yurt Dışı Seferber Birlikleri) ve Fransız askeri güçleri Almanlar tarafından bozguna uğratıldı. Dunkerque Tahliyesi (Dinamo Harekâtı) sayesinde BEF ve Fransız birliklerinin büyük bir kısmı son anda kurtarıldı, ancak tahliye sırasında 68,111 asker geride bırakıldı. Bu durum, İngiliz güçlerinin hem büyük bir bozgunu önlediği hem de deneyimli askerlerini kurtardığı, bu nedenle Birleşik Krallık topraklarının güvenliğini artırdığı bilinmektedir. Alman birliklerinin kısa bir süre içinde Fransız birlikleri üzerinde üstünlük kurmasıyla birlikte Fransız birlikleri teslim olmuştur. Almanlar sırasıyla Polonya, Danimarka-Norveç, Fransa cephelerinde askeri başarı elde ettikten sonra Yugoslavya'yı işgal etmiş ve Çelik Paktı'ndan askeri darbe ile ayrılan Yugoslavya'yı cezalandırmıştır. Daha sonra Almanların müttefikleri İtalyanlar ve Bulgarlar ile Yunanistan'ı işgal ettikleri bilinmektedir.

Adolf Hitler, 28 Ağustos 1940'ta beş panzerle Romanya'nın petrol bölgelerine işgal hazırlığına katıldı. İtalya, 28 Ekim 1940'ta Yunanistan-Arnavutluk sınırını geçti ve İngilizler, Yunanlılara destek için askeri birliklerini Limnos ve Girit'e çıkardı. Almanlar için bu durum, Romanya petrol bölgeleri için bir tehdit oluşturdu. Aynı dönemde Yugoslavya'da 26 Mart 1941'de gerçekleşen hükümet darbesiyle Balkanlar'da Alman

istilası başladı. Adolf Hitler'in 27 Mart tarihinde yayınladığı "25 Sayılı Emir" ile hazırlıklar başladı ve Alman kuvvetleri 6 Nisan 1941'de önce Yugoslavya'yı ele geçirdi. Nisan ayının sonunda ise tüm Balkanlar, Alman işgali altına girdi. Alman Ordusu, kısa bir süre içinde Doğu Cephesine bütün güçlerini yığdı. 1941 yazının sonlarında, savaş ilanı yapılmaksızın Alman birlikleri Sovyetlere saldırdı. III. Reich Devleti'nin İtalya ile ittifakı, Libya'da başlarda İngilizlere karşı başarılı olsa da zaman içinde kayıplar vermiş ve sonuçta başarısız olmuştur. Bu durumlar üzerine Alman Genelkurmayı, İtalya'ya yardım kararı almıştır.

ABD'nin İkinci Dünya Savaşı'na girmesiyle birlikte güç dengeleri değişmiştir. Müttefik Devletleri, İtalya'ya karşı başarılı olmasına rağmen III. Reich'e karşı saldırıyı durdurmuşlardır. Müttefik Devletleri, III. Reich'i batı yönünden işgal etmeye başlamıştır. 1944'te Normandiya Çıkarması'na yanıt vermede geciken Adolf Hitler, Müttefik Devletleri'nin sahil tarafındaki bölgeleri güvenli bölge olarak yapmalarına gereken zamanı tanımıştır.

Doğu Cephesi'nde dengelerin, ABD'nin Müttefik Devletler'e katılması ve aynı zamanda İtalya'nın mağlup edilmesi, Vichy Fransa'sına Normandiya çıkarmasıyla değiştiği bilinmektedir. Gelişen olaylar neticesinde Sovyetler Doğu Cephesi'nde hızla ilerlemeye başlamış, Stalingrad bölgesinde esir düşen Alman askeri birliklerinin fazla olması nedeniyle Alman Ordusu güçsüz bir hale gelmiştir. Mihver Devletleri olan Romanya, Bulgaristan, Macaristan ve Finlandiya taraf değiştirerek Müttefiklere bağlılığını bildirmiştir. 1945 tarihinin bahar aylarında Sovyetler Birliği Polonya'yı ele geçirmiş ve Pomeranya'da ilerlemeye başlamıştır. Ocak 1945 tarihinde III. Reich'in çoğu bölgesi harap halde olmasına rağmen Adolf Hitler radyoda şu sözleri söylemiştir: "Kriz şu anda ne kadar vahim olursa olsun, her şeye rağmen bizim değişmez irademiz tarafından yönetilecektir." (Beavor, 2014, s. 565). 16 Nisan 1945 tarihinde başlayan Berlin Muharebesi, 2 Mayıs 1945 tarihinde sonuçlanmış, Reichstag'da Sovyet bayrağının dalgalanmasıyla sonuçlanmıştır.

Adolf Hitler, Birinci Dünya Savaşı'nın kaybedilmesinde Alman komünistlerin etkisinin olduğunu düşünmekteydi. Bu nedenle Sovyetler'in, Alman komünistler üzerinde etkisinin olduğunu ima eden demeçlerde bulunduğu bilinmektedir. Hitler, Birahane Darbesi'nden sonra tutuklanıp cezaevine yerleştirildiğinde, cezaevinde yazdığı politik

görüşlerini "Kavgam" adlı kitabında açıkça dile getirerek, "Alman ırkının yaşayabilmesi için Lebensraum'u gerçekleştirmek adına, Alman topraklarının doğuya genişletilmesi gerektiğini" belirtmiştir. Adolf Hitler ise 30 Nisan 1945 tarihinde intihar ederek hayatına son vermiştir.

2.2.2. Ekonomi Açısından III. Alman İmparatorluğu

III.Reich Devleti'nde para birimi Weimar Cumhuriyeti döneminde de kullanılan Reichmark'tır. III.Reich'te, ekonomi bakanı olarak Adolf Hitler tarafından göreve getirilen önce Hjalmar Schacht (aynı zamanda Reichsbank başkanı) ve sonra Hermann Göring görev yapmıştır. Hermann Göring'in bazı uygulamış olduğu özel programlar neticesinde oldukça hızlı sonuç elde ederek, Alman ekonomisi kontrol altına alınmıştır. Büyük Buhran'ın etkilerinin hissedilmesine rağmen işsizlik oranları III.Reich'da %0 seviyelerine kadar gerilemiştir. Ayrıca Fransa, Belçika ve Danimarka'dan gelen işçiler III.Reich'da istihdam edilmiştir. Adolf Hitler, III.Reich'da güçlü olan özel sektör patronlarına gerektiğinde döviz ve ucuz hammadde sağlamış, karşılığında ise bu kesimden politik destekler almıştır. İkinci Dünya Savaşı başladıktan sonra iş gücü olarak esirlerden yararlanılmıştır, özel sektörün iş gücü açığıda esirlerden yararlanılarak kapatılmıştır.

III.Reich'de önemli derece hammadde olarak petrol ve demir açığı olmuştur. Demir ihtiyaçlarını İsveç ve Norveç, kromu Sovyet ve Türkiye, petrol ihtiyacını ise Romanya ve Bavyera bölgesinden karşılamışlardır. İkinci Dünya Savaşı sonlarında ise Romanya'nın düşmesi, Türkiye ve İsveç'in ambargosu ve Norveç ile ticaretin İngiltere Filosu tarafından kesilmesiyle birlikte büyük hammadde sorunu yaşanmıştır. Adolf Hitler'in 19 Mart 1945 tarihinde talebi üzerine batı bölgelerde bulunan sanayi kuruluşlarında üretimi kısıtlayıcı önlemler alınmış, Sovyetler'in işgal edebileceği bölgeler ise Albert Speer aracılığıyla imha emri verilmiştir. Albert Speer, Adolf Hitler'in imha emrini gerçekleştirmemiş, Adolf Hitler'in emrine karşı yayınladığı bir emirle imhanın önüne geçmiştir (Tooze, 2006, s. 521).

Nasyonal Sosyalist Alman İşçi Partisi'nin iktidara gelmesiyle birlikte (1933), İkinci Dünya Savaşı başlangıcına kadar (1939) III.Reich'in haftalık geliri reel olarak %19 seviyesinde artmıştır. Nasyonal Sosyalistler, Büyük Buhran döneminin ortasında iktidara

gelmiş, o dönemde ki işsizlik oranı %30 seviyesinde görülmüştür. 1933 tarihinde 56 birim olan sanayi üretimi, 1938 tarihinde 144 birime çıkmıştır. Adolf Hitler liderliğinde uygulanan ekonomi uygulamaları ile 1933 tarihinden itibaren Alman ekonomisinin gelişimi günümüzde dahi başarı olarak nitelendirilmektedir.

2.2.3. Kültürel Açıdan III. Alman İmparatorluğu

III.Reich, Nasyonal Sosyalist rejimi kapsamında ulusal Alman etnik topluluğu “Volksgemeinschaft” (ulusal topluluk/ırksal topluluk) kavramını benimsemiştir. Nasyonal Sosyalist rejimin amacı, ırksal yalınlığa ve Marksizme karşı mücadele, savaşlarda ise işgallerin hızlanması için amaca dayalı sınıfsız toplum inşa etmektir. Alman İşçi Cephesi 1933 tarihinde “Neşeden güç doğar” anlamına gelen, Kraft durch Freude’i kurmuştur. Bu kuruluşun amaçları arasında Nasyonal Sosyalizmin avantajlarını göstermek, halka eğlence sunmak olmuştur. Kraft durch Freude kuruluşunun, 1933 tarihinden başlayarak, konser, tiyatro, kütüphane, günlük geziler ve tatil olarak eğlence aktiviteleri sağladığı bilinmektedir.

Reichskulturkammer (Reich kültür odası), 1933 yılının Eylül ayında, Propaganda Bakanlığı’nın denetimi altında örgütlenmiştir. Radyo, film, gazete, müzik, edebiyat ve tiyatro gibi kültürel yaşamın unsurlarını düzenlemek üzere alt birimleri kurulmuştur. III.Reich’da Yahudi kesimin ve siyasi olarak ılımlı olmayan siyasilerin sanat çalışmaları engellenmiş, bunun üzerine engele takılan bir çok kişinin farklı ülkelere göç ettiği görülmüştür. Kitap ve senaryo içerikleri yayınlanmadan önce Propaganda Bakanlığı tarafından onay almak zorunda kalmıştır. Nasyonal Sosyalist rejimin, kültürel kaynakların yalnızca propaganda aracı olarak kullanmaya başladığından dolayı, standartların gerilediği görülmüştür.

1930 tarihlerinde III.Reich’da radyonun halk arasında popüler olduğu bilinmektedir. 1939 tarihine kadar hanelerin %70’den fazlası, diğer bütün ülkelerden daha fazla alıcıya sahip olmuştur. 1933 tarihinin Temmuz ayına kadar, radyo istasyonlarından solcular ve ılımlı olmayan kesimler temizlenmiştir. Propaganda ve konuşmaların, iktidarın radyo istasyonlarını ele geçirmesiyle birlikte tek düze yayınların olması üzerine, Goebbels müzik yayınlarının artmasında ısrar edilmiştir. Goebbels’in müzik yayınlarının

artması ısrarının nedeni ise dinleyici Alman halkının yabancı radyo yayınlarına yönelimini azaltmak içindir.

III.Reich Devleti'nde uygulanan sansür:

- Nasyonal Sosyalist rejiminde, gazete ve diğer yayın organları hükümet tarafından denetlenmiştir.
- Reich Basın Odası, gazeteleri ve yayınevlerini kapatmış veya satın almıştır.
- 1939 tarihinde gazete ve dergilerin büyük çoğunluğunu Propaganda Bakanlığı'na ait olmuştur.
- NSDAP'ın günlük gazetesi olan Völkischer Beobachter (Etnik Gözlemci), Nordik üstünlüğü savunan, ırk teorilerinin yer aldığı Yirminci Yüzyıl Efsanesi kitabının da yazarı olan Rosenberg tarafından düzenlenmiştir.
- Goebbles'in, telsiz hizmetlerini denetlediği ve III.Reich'te tüm gazetelerin yalnızca rejim lehine içerik yayınlaması hakkında kararlı olduğu görülmüştür. Goebbles'e göre Propaganda Bakanlığı her hafta yayın yapan gazete ve dergilerin hangi içerikleri yayınlaması gerektiğini hakkında direktif vermiştir. Bu durumda beraberinde gazete içeriklerinin zaman içerisinde yayın kalitesinin düşmesine, halkında gazete yerine radyo yayınlarına yönelmesine neden olmuştur.

İkinci Dünya Savaşı sonlarına doğru, Alman halkının resmi kaynaklar dışında bilgi alabileceği kaynakların ortaya çıkmasıyla birlikte propagandaların etkisinin azaldığı bilinmektedir (Irving, 1996, s. 216). Aydın Almanlar sansür nedeniyle III.Reich'i terk etmiş, bazı Almanların ise sürgün edilmesi sonucunda, III.Reich'den uzaklaştırılan insanlar rejimi eleştiren yazılar yazmışlardır. Goebbles, sansürlerin dışında kalan türlerin ise Germen mitleri, ırk ve toprak kavramları üzerine odaklanılmasını istemiştir. 1933 tarihinde, Yahudi yazarlara ait veya Yahudi karakterleri içeren kitaplar Nasyonal Sosyalist tarafından yasaklanmıştır. Nasyonal Sosyalist rejim ayrıca 10 Mayıs 1933 tarihi gecesinde bazı yazarların (Emila Zola, Albert Einstein, Helen Keller ve Sigmund Freud) kitapları yakılmıştır. Ayrıca yakılan kitapların içeriklerinde liberal, demokratik değerleri içeren, pasifist eserler ve literatürün yanı sıra Weimar Cumhuriyeti'ni destekleyen ve Yahudi yazarların tarafından yazılan eserlerin kitapları hedef alınmıştır.

2.2.4. Mimari ve Sanat Açısından III. Alman İmparatorluğu

Adolf Hitler'in, kişisel olarak mimariye özel ilgi duyduğu bilinmektedir. Bu nedenle Adolf Hitler, devlet mimarları olarak Paul Troost ve Albert Speer ile Roma mimarisine dayalı neoklasik tarzda kamu binaları inşa etmeleri için çalışmalar yaptırmıştır. Albert Speer, Nürnberg'de bulunan Nasyonal Sosyalist miting alanları ve Berlin'deki yeni Reichstag binalarında heybetli görünümeler kullanmıştır. Adolf Hitler Berlin'i yeniden inşa etmek isteyip, Roma'da bulunan Pantheon Tapınağı'na dayanan devasa kubbe, Paris'te bulunan Arc de Triomphe Anıtı'ndan esinlenmek istemiştir. Fakat bu projelerin gerçekleşmediği bilinmektedir (Speer, 1970, s. 150).

Adolf Hitler soyut, dadanist, dışavurumcu ve modern sanatın çökmekte olduğuna dair inancı bu alanda uyguladığı politikalarının da temelini oluşturmaktadır. Adolf Hitler'in sanata önem vermesine rağmen, birçok sanat yöneticisini 1933 tarihinde görevden aldığı, bu görevlere ise parti içerisinden seçtiği siyasileri getirdiği bilinmektedir. Müzelerden yaklaşık 6500 adet sanat eserleri kaldırılmış yerlerine ise Nasyonal Sosyalistlerden oluşan jüri ile yeni eserler seçilmiştir. Nasyonal Sosyalist jürinin reddettiği eserler "Sanatta Çöküş" başlığı altında 1935 tarihine kadar farklı ülkelerde sergilenmiştir (Barron, 1991, s. 17).

Besteci Richard Strauss, Kasım 1933 tarihinde Reichsmusikkammer (Reich Müzik Odası) görevine atanmıştır. Diğer sanat türlerinde olduğu gibi müzikte de Nasyonal Sosyalistler ırksal olarak kabul edilemez gördüğü eserleri ve müzisyenleri dışlamıştır. Nasyonal Sosyalistler tarafından caz müzik uygunsuz bulunmuş ve yabancı caz müzisyenler sınır dışı edilmiştir. Adolf Hitler'in, Richard Wagner'in bestelemiş olduğu müzikleri beğendiği bilinmektedir. Richard Wagner'in müziklerinin ana teması ise Germen mitleri ve kahramanlık hikâyelerinden oluşmaktadır.

2.2.5. Demografik Özellikler Açısından III. Alman İmparatorluğu

1939 tarihinde ki nüfus sayımına göre, III.Reich topraklarında, Reich İşçi Servisi (RAD) ve ordu mensupları olmak üzere 79 375 281 kişinin yaşadığı, %48,83 oran ile 38 761 645 kişinin erkek, %51,17 oran ile 40 613 635 kişinin ise kadın olduğu bilinmektedir. Bu nüfusun %30 oran ile 24 187 422 kişinin büyük şehirlerde, %37 oran ile 29 875 968 kişinin 2000 ile 10000'den az nüfusa sahip belediyelerde çalıştığı ve %31 oran ile 25 311

877 kişinin ise de 2000'den az nüfusa sahip belediyelerde çalıştığı resmi kaynaklarda yer almaktadır (Aly ve Roth, 2004).

ABD'nin, Birleşik Krallık ve Sovyetler Birliği'nin 17 Temmuz ile 2 Ağustos 1945 tarihleri arasında gerçekleştirdiği Potsdam Konferansı ile aldıkları kararlar neticesinde Almanya'nın tek bir ülke olarak yönetilmesi kararı alınmış, hiçbir devlet bu karara uymayıp devletler kendi işgal bölgelerini kendi kurallarına göre yönetmişlerdir. Birleşik Krallık'ın, ABD ve Sovyetler Birliği arasındaki farklı görüşler nedeniyle aralarında anlaşmazlıkların giderek artması, bunun neticesinde ise birlikte karar almalarının imkânsız olduğu anlaşılmaya karşın Almanya toprakları Batı ve Doğu olarak ikiye ayrılmıştır.

İki Alman Cumhuriyeti'nin kurulması üzerine, İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra Alman topraklarında büyük bir yıkım meydana geldiğinden milyonlarca Alman halkı açlık sorunları, barınma sorunları yaşamışlardır. Fabrikaların çoğu savaş nedeniyle tahribata uğramış, zarar görmeyen fabrikalar ise hammadde ve enerji yetersizliğinden dolayı çalışmaz hale gelmiştir. Hammadde ve enerji ihtiyaçlarını ithal edecek ekonomisi bulunmadığı gibi pek çok köprü, demir yolu ve karayolları kullanılmaz hale gelmiştir. Bütün bu gelişmelerin sonucunda ise ortaya çıkan büyük bir işsizlik sorunun olduğu görülmektedir.

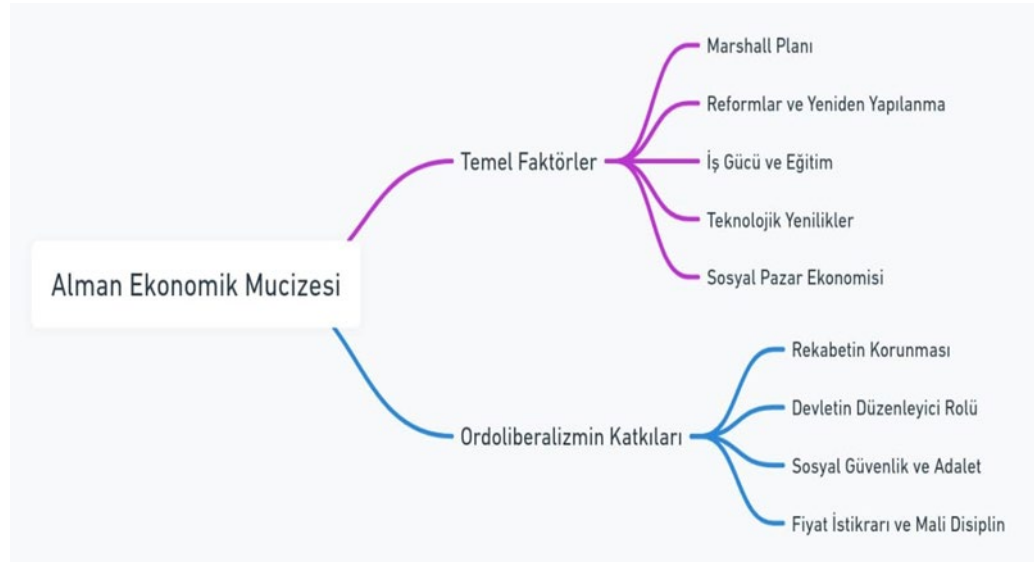
ABD, Birleşik Krallık ve Fransa'nın gerçekleştirmiş olduğu müzakereler doğrultusunda Batı Almanya'da Federal bir devlet kurulması yönünde karar çıkmıştır (Hanrieder, 1980, s. 153). Bu kararın neticesinde Ağustos 1949 tarihinde seçimlerin ardından Bonn şehrinde bir parlamento kurulmuş, Konrad Adenauer Almanya Fedarel Cumhuriyeti'nin ilk şansölyesi olmuştur. Bu gelişmeler üzerine Sovyetler Birliği de Alman Demokratik Cumhuriyeti'nin kurulmasına yardımcı olmuş (Taylor, 2011, s. 66), 1945 tarihinde ABD, Birleşik Krallık ve Fransa, Almanya Federal Cumhuriyeti'nin güvenlik önlemleri nedeniyle Kuzey Atlantik Antlaşması Örgütü'ne (NATO) üye olmasını kararlaştırmışlardır (Zubok, 2007, s. 115). Aynı yıl içerisinde Sovyetler Birliği Alman Demokratik Cumhuriyeti'nin bağımsız bir devlet olduğunu açıklamıştır (Gaddis, 2005, s. 73-76).

Nazizmden arındırma süreci; Müttefik Devletleri Almanya işgali boyunca nasyonal sosyalizmin tüm izlerini ülkeden silmek için çalışmalarda bulunmuştur (Taylor, 2011, s. 135). Nasyonal Sosyalist İşçi Partisi bir suç örgütü olarak ilan edilmiş ve yeniden kurulması yasaklanmıştır. Nasyonal sosyalizmi tamamen ortadan kaldırmak adına, nasyonal sosyalizmi simgeleyen her şey kaldırılmış, gamalı haç “yasaklı simge” olarak anılmıştır. Nazi iktidarı sürecinde kullanılan bayraklar kaldırılmış, günümüzde Almanya kullanılmakta olup siyah-kırmızı-sarı renkli bayrak yürürlüğe girmiştir. Hitler adını taşıyan sokak isimleri ve tabelalar kaldırılmıştır. Devlet mekanizmasının temelini oluşturan “Reich” kavramı kaldırılmıştır (Biddiscombe, 2007, s. 47). Müttefik birlikleri Alman halkına toplama kamplarını gezdirmiş, öldürülen Yahudi cesetlerini göstermiş ve bu tür çalışmalar ile Alman toplumunun fikirsel anlamda yeniden yapılandırılmasını amaçlamıştır (Glover, 2001, s. 295).

2.3. Alman Ekonomi Mucizesi (Wirtschaftswunder)

Almanya’nın yaşadığı savaşlar ve savaşların etkilerinin giderilmesi süreci Alman ekonomi mucizesi olarak adlandırılmaktadır. Bu süreç aşağıda Şekil 2’de verilmiştir.

Şekil 2: Alman Ekonomi Mucizesi

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur

İkinci Dünya Savaşı’nın yol açtığı büyük savaş tahribatının ardından, Alman halkının Almanya’yı yeniden inşa etme isteği, ekonomik yükselişin arkasındaki itici

güçlerden biri olmuştur. Batı Almanya'daki ekonomik yükselişin en önemli nedenlerinden birisi "Ordoliberal" fikir akımının ekonomi büyüme modeli olmuştur (Nicholls, 1994, s.42). Batı Almanya 1946 tarihinde kalifiye iş gücü ve yüksek teknolojiye sahip olmuş fakat İkinci Dünya Savaşı'nın tahribatı nedeniyle karayollarında ve demiryolu ağlarının belirli bölgelerde ki kısımlarda hasar meydana gelmiş, bunun yanı sıra İkinci Dünya Savaşı'nın kaybedilmesiyle Wehrmacht askerleri tarafından köprü, rıhtım ve yollar da imha edilmiştir (Giersch, Paqué, & Schmieding, 1992, s. 59). Almanya'da oluşan bu tahribatın yanı sıra Alman ekonomisinde görülen olumsuzlukların temelinde sermaye birikiminin de yetersiz olmasının sonucunda, Alman ekonomisini kalkındırmak için bu dönemde yatırım yapılamamıştır (Abelshauser, 1987, s. 77). Batı Almanya'nın sahip olduğu sermaye birikiminin yetersiz kalmasıyla, Alman ekonomisini yeniden inşa etmek ve halkın ihtiyacı olan ürünlerin üretiminde yetersiz kaldığı görülmektedir. Batı Almanya'da yüksek enflasyon ve kanun problemlerinin yaşanması ülke içerisinde ilk yıllarda aşırı ekonomik daralmanın meydana gelmesine neden olmuştur (Barkai, 1990, s. 115).

Müttefik Devletleri, İkinci Dünya Savaşı sonrası işgal politikası uygulamış, Almanların ekonomik olarak kalkınmasını engelleyici hareketler sergilemiştir. Ludwig Erhard gibi Alman ekonomi uzmanları tarafından para reformu yapılması gerektiği önerilmiş fakat ilk zamanlarda bu öneri reddedilmiştir (Erhard, 1957, s. 87). Müttefik Devletler tarafından, İkinci Dünya Savaşı'nın sorumlusu olarak görülen Almanya'ya karşı izlenen tutum Soğuk Savaş dönemiyle değişerek, Müttefik Devletler Almanya'nın yeniden inşa edilmesine karar vermiştir (Abelshauser, 2011, s. 122). Batı Almanya ekonomi sorunlarını aşmak için 1948 tarihinde para reformu yapmış ve ülkenin para birimi olarak Reichmark'ı kaldırıp, yerine Deutsche Mark'ı ilan etmiştir (Barkai, 1990, s. 215). Almanya'nın para reformu, ekonomik konsolidasyon için ön koşul yaratmıştır. Para reformunun Batı Almanya'da yaygın olan karaborsaya ve takasa dayalı sisteminin tamamen bitmesini sağlamış, raflar temel ihtiyaçlar ile dolmuştur (Giersch, Paqué, & Schmieding, 1992, s. 59).

Bütün gelişmeler esnasında Batı Almanya hükümeti Erhard'ın önerisiyle orta gelir üzerindeki gelirlerin vergi yükünü kaldırma yoluna gitmiştir. Bu durum neticesinde ABD işgal güçlerinde görevli olan genç ekonomist Walter Heller'in (daha sonra ABD başkanı

Kennedy'nin finans danışmanı olarak görev aldı) 1946 tarihinde yazmış olduğu makalede, Alman ekonomisindeki baskıyı kaldırmak için mali reformda vergi indirimine gidilmesini önerdiği bilinmektedir (Heller, 1946, s. 115). Bunun üzerine özellikle bireysel gelir vergilerinde önemli düşüşler görülmüştür. Yapılan ekonomik reformdan önce 6000 Alman Markı üzerinde olan tüm gelirlerden %95 oranında vergi alınırken, yapılan ekonomik reform ile bu oran 250 000 Alman Markı üzerinde olan gelirlere uygulanmaya başlamıştır (Erhard, 1957, s. 153). 1950 tarihinde yıllık geliri 2400 Alman Mark civarı olan Batı Almanya vatandaşları içinse vergi oranı %85'den %18'e indirgenmiştir (Giersch, Paqué, & Schmieding, 1992, s. 100).

Müttefik Devletleri Potsdam Konferansı'nda Batı Almanya kömür ve çelik endüstrisinin sınırlandırılması kararlarını 1950 tarihinde yürürlükten kaldırmıştır (Turner, 1992, s. 342). 1950 tarihine kadar Batı Almanya'nın 706 üretim tesisinin ekipmanları pasif hale getirilmiş, çelik üretimi ise 700 000 ton ile sınırlandırılmıştır (Barkai, 1990, s. 187). Zengin kömür madenlerinden dolayı önemli endüstriyel bölgeler arasında olan Saarland bölgesi 1957 tarihinde Batı Almanya'ya iade edilmesine rağmen, 1959 tarihine kadar ekonomik olarak Fransa'ya bağlı kalmış, Fransa 1989 tarihine kadar Saarland bölgesinden kömür çıkarmaya devam etmiştir (Giersch, Paqué, & Schmieding, 1992, s. 67).

Batı Almanya 1948 tarihinden sonra sermaye birikimini tekrar oluşturmuş ve çarpıcı oranlarda ekonomik büyüme oranları yakalamıştır (Buchheim, 1990, s. 47). Batı Almanya'nın düşük tüketim oranı ile yüksek sermaye yatırımları ve düşük ikame sermaye yatırımları sayesinde ekonomik kalkınmasının 1950 tarihlerine kadar devam ettiği bilinmektedir. Bu bağlamda Batı Almanya'da yaşam standartlarında da 1950 tarihinden 1960 tarihine kadar %73 oranda yükselme görülmüştür (Giersch, Paqué, & Schmieding, 1992, s. 123). Yaşanan bu gelişmelere İngiliz gazeteci Terence Prittie 1960'lı yılların başında kaleme aldığı yazıda Almanlar için: "Bugün Alman işçiler güzel ceketler giyip konforlu hayatlar sürüyorlar. Her ne kadar Fransızlar kadar iyi mutfakları olmasa da leziz ve doyurucu yemeklerle sağlıklı besleniyorlar. Eşlerinin ve çocuklarının üzerine güzel kıyafetler alabiliyorlar. Pek çoğunun evinde televizyon ve hafta sonu eğlencelerine, futbol maçlarına ayıracak paraları var. Arada sırada büyük ölçekli kutlamalara bile bütçeleri var." Demiştir (Prittie, 1960, s. 25).

Batı Almanya savaş tahribatının fiziksel zorluklarının yanı sıra, Batı Almanya ekonomisinin yeniden inşa edilmesinin önündeki bir diğer engel ise telif ve sinai haklarına el konulması olmuştur. Müttefik Devletleri, Almanlar'ın yurt içerisinde ve yurt dışarısında sahip olduğu tüm patentleri, savaş tazminatı yerine saymış ve kendi endüstrilerinde kullanmışlardır (Gimbel, 1990, s. 38).

ABD'nin, Almanların teslim olmasıyla birlikte uyguladıkları iki yıl süren çok etkili programla, Alman patentlerinin yanı sıra Almanya'nın tüm bilimsel ve teknoloji bilgi birikimini kendi haklarına aktardıkları bilinmektedir. Bu konuyla ilgili John Gimbel'in kaleme aldığı, *Science Technology and Reparations: Exploitation and Plunder in Postwar Germany* (Bilim, Teknoloji ve Savaş Tazminatı: Savaş Sonrası Almanya'nın Talan Edilmesi) kitabında ABD ve Birleşik Krallık'ın savaş tazminatı olarak el koydukları fikri mülkiyetin değerlerinin toplamının 10 000 000 000\$ olduğu ifade edilmektedir (Gimbel, 1990, s. 53). Bahsi geçen programın uygulanışının iki yıldan fazla sürdüğü, Almanya'nın gerçekleştirdiği endüstriyel araştırmaların sonuçlarında işgal devletleri tarafından korumasız bırakıldığı ve deniz aşırı rakiplerin erişimine açıldığı bilinmektedir (Gimbel, 1990, s. 61).

Almanya'nın en ileri gelen araştırmacılarının ve mühendislerinin binlercesi ABD ve Sovyetler Birliği için çalışmış, bu programa da ABD için "Paperclip Harekâtı", Sovyet için de "Osoaviakhim Operasyonu" olarak adlandırmışlardır (Lasby, 1971, s. 97). III.Reich 1943 tarihinin baharından itibaren Alman ordusunu geliştirmek için bilim insanlarını toplamıştır. Toplanan bilim insanları her branştan olmak üzere ideolojik olarak nasyonal sosyalizmi benimseyen kişiler olduklarının tasnif edileceği bir mülakat ile seçilmiştir. Mülakatı yapan Hannover Üniversitesi mezunu mühendis Werner Osenberg'in içinde olduğu bir ekip olup, Alman ordusunu geliştirmek için yer alan yetkin mühendisler "Osenberg Listesi" olarak adlandırılmıştır (Bower, 1987, s. 123). 1945 tarihinde Osenberg Listesi'nin Müttefik Devletlerin eline geçmesiyle birlikte, ABD Araştırma ve Geliştirme Enstitüsü Başkanı Binbaşı Robert Staver, listedeki tüm isimlerle görüşülmesi ve istihbarat toplanılması üzerine talimat vermiştir (Jacobsen, 2014, s. 145-148). Planın ilk başlarında Alman bilim insanları sorgu için çağırılmış daha sonra Almanya dışına çıkarılmıştır. Birçok nasyonal sosyalist bilim insanı "Peenemünde" (V-2 roketinin geliştirildiği bilim merkezi)'de görevlendirilmiştir. Plan ilk olarak Overcast

Harekâtı olarak belirlenmiş daha sonra bu planın adı değiştirilerek “Paperclip Harekâtı” olmuş, tespit edilen Alman bilim insanları Sovyetler Birliği’nden önce kaçırılmıştır. Nükleer fizik ve Roket gibi ağır silahlanma alanlarının yanı sıra kimyagerler, doktorlar ve silah uzmanları da Almanya sınırının dışına çıkarılarak ABD’e kazandırılmıştır.

İkinci Dünya Savaşı’nda III.Reich’in en fazla savaş tahribatı verdiği ülkelerden biri olan Sovyetler Birliği, III.Reich’in düşmesiyle birlikte savaş tazminatı olarak Almanların ekipmanlarını, teknolojilerini ve Alman işçiliğini talep etmiştir (Holloway, 1994, s. 189). Sovyetler Birliği’nin talebi üzerine Almanların %50 teknoloji, ekipmanları ve Alman işçiliği konusunda tazminat verilmesine Yalta Konferansı’nda anlaşmaya varılmıştır (Albrecht, 1995, s. 201). Fakat arka planda nasyonal sosyalist Almanlar tarafından geliştirilen V-2 füzelerinin, Sovyetler Birliği’nin dikkatini çekmesi ve bu teknolojiyi sahiplenmek istemeleri üzerine, “Osoaviakhim Operasyonu”nu gerçekleştirmişlerdir. 22 Ekim 1946 tarihinde gerçekleştirilen gizli bir operasyon olan Osoaviakhim Operasyonu, Sovyetler tarafından işgal edilen bölgelerde bulunan tesis çalışanları askere alınmış, 92 adet yük treni ile nakliye için hazır hale getirilmiştir. Alman mühendislerden birisi o geceyi: “Gece yarısı ile sabah saat 03:00 arasında, herkes uyurken. Her şeyden önce nerede yaşadığımı tam olarak biliyorlardı: Yakalanmamdan birkaç gün önce bir adam geldi. Adresime kadar herşeyi biliyorlardı. Bir tercüman bana Almanca "Kalk! Rusya'da çalışmak için seferber oluyorsun" dedi ve makineli tüfekli yarım düzine kadar asker etrafımı sardı. Tuvalet gitmek istediğimde, kaçış kapağı olmadığından emin olmak için önce kontrol ettiler. Çok sıkı bir operasyondur. Bunu her aileye yaptılar. Ben önceleri yalnızken daha sonra birçok aile getirildi.” Şeklinde anlatmıştır (Maddrell, 2006, s. 98).

Gelişen bu durumlar üzerine, Alman ekonomisinin baskılanmasının diğer Avrupa ülkelerine olumsuz sonuçlar vereceği düşüncesiyle Marshall Planı’nın sadece Batı Almanya özelinde gerçekleştirilmesi kararı alınmıştır (Gimbel, 1976, s. 210). Marshall Planı, Batı Almanya’nın genel ekonomik kalkınmasına büyük ölçüde fayda sağlayarak bir sermaye kaynağı olmuştur. ABD’nin Kore ile savaşı ile birlikte Batı Almanya’da geçici de olsa ihracatta artış görülmüştür. Batı Almanya ve ABD kur değerleri 4.20 DM = 1 \$ olması nedeniyle dolaylı olarak ihracat sübvansiyonu görevi görmüştür. Böylelikle Batı Almanya’da dinamik ve istikrarlı ihracat hacminde büyümenin geliştiği görülmüştür.

1960 tarihinde Batı Almanya'nın ihracatında 1950 tarihine göre dört buçuk kat daha fazla artış görülmüş ve gayri safi milli hâsıla ise üç katına çıkmıştır. Batı Almanya'daki faaliyette olan şirketlerin sermayeleri artmış, yatırımların büyüdüğü görülmüştür. Ayrıca bu dönemde Batı Almanya'nın dünya ticaretindeki payı %6 oranından %10 oranına yükselmiştir (Smyser, 1999, s. 134). ABD Kore savaşının sonrasında bile Alman endüstrisi diğer ülke göre maliyet ve fiyat avantajını korumuştur. Batı Almanya, Avrupa'da gündemde olan “dolar açığı” probleminden ve Avrupa Birliği'nin faydalarından yararlanmıştır. Ek olarak Alman endüstrisi, elektrik endüstrisinin yanı sıra makine ve araç yapımından dolayı modern sermaye malları ve tüketim mallarını hızlı bir şekilde tedarik etmiştir. Öte yandan Batı Almanya'da bulunan 150.000 civarı ABD görevli işgal kuvvetlerinin, dolar üzerinde aldıkları maaşlarının, Batı Almanya ekonomisi içerisinde kullanılması da ekonomiye katkı sağlamış fakat gayri resmi sayılacak olan bu katkılar genelde göz ardı edilmiştir. ABD askerlerinin yiyecek, içecek, eşya ve eğlence için harcadığı paralar Batı Almanya ekonomisi için katkı sağlamıştır. Batı Almanya için yapılan yardım miktarı 1 400 000 000 \$ olmuş fakat Almanların Müttefik Devletlere ödemek zorunda olduğu savaş tazminatı ise yıllık 2 400 000 000 \$ olmuştur. Batı Almanya'ya yapılan yardımın ödemek zorunda olduğu miktar arasında fark görülmektedir. 1953 tarihinde Batı Almanya için yardımların 1 100 000 000 kısmının geri ödenmesinin kararlaştırılmasından sonra Batı Almaya bu borcun son taksitini Haziran 1971 tarihinde ödemiştir (Abelshauser, 1983, s. 125).

Para birimi reformu öncüsü ve Batı Almanya'nın ilk ekonomi bakanı olan Ludwig Erhard Batı Almanya'nın ekonomi politikasını “sosyal piyasa ekonomisi” olarak belirlemiştir. Ludwig Erhard, 1957 tarihindeki Batı Almanya seçimlerinden önce Alman Hristiyan Demokrat Birliği Partisi'nin sloganı olan “Herkes için refah” sözünün Batı Almanya'nın ekonomik mottosu olması gerektiğini dile getirmiştir (Peterson, 2010, s. 152).

Batı Almanya'nın, ekonomik kalkınmasının temelinde sanayi teşviki yer almış, bunun içerisinde en büyük payı madencilik ve çelik sanayi oluşturmuştur. Özel kullanım/tüketim mallarının üretimi 1950'nin ilk yarısında önemli bir yükseliş sağlayamamış, ücretlerin ilk başlarda yavaş arttığı fakat şirket karlarında daha fazla genişleme olduğu görülmüştür.

Batı Almanya'nın İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra çabuk toparlanmasının nedenleri arasında Müttefik Devletleri'nin Batı Almanya için sermaye desteğinde bulunmaları yer almaktadır. İkinci Dünya Savaşı'nın ardından “Soğuk Savaş” adı verilen dönemde Müttefik Devletlerin'in stratejik olarak Batı Almanya'ya ihtiyaç duyduğu bilinmektedir. Batı Almanya da aynı şekilde sermaye desteği elde etmek için Müttefik Devletleri'ne ihtiyaç duymuştur. ABD'nin Marshall Planı da bu duruma örnektir (Maier, 1981, s. 34).

1950 ile 1963 tarihleri arası Batı Almanya'da sanayi üretimi reel olarak %185 artış göstermiştir. Konrad Adenauer iktidarı, İkinci Dünya Savaşı sonrası birçok sektörde kadınların çalışmaması gerektiğini belirtmiştir. Konrad Adenauer bu düşüncesinin temelinde ise Alman aile imajının olduğunu öne sürmüştür, kadınların yalnızca evlenene kadar çalışması gerektiğini belirtmiştir. Batı Almanya'da 1950 tarihinde yaşanan iş gücü sıkıntısı nedeniyle yabancı uyruklu işçilerin istihdam edildiği bilinmektedir. Batı Almanya iş gücünü artırmak için ilk işe alım sözleşmesini 1955 tarihinde İtalya ile imzalamış, İtalya'nın yanı sıra 1960 tarihinden itibaren diğer Akdeniz ülkeleriyle de (Türkiye, İspanya ve Yunanistan) iş gücü için işçi alım anlaşmaları yapmıştır (Lange, 2012, s. 212).

Batı Almanya'ya istihdam edilen işçiler için “Misafir işçiler” kelimesi kullanılmış, misafir işçi kelimesinin kullanılmasının nedeni ise, Batı Almanya'da çalışan işçilerin kalıcı olarak Batı Almanya'ya yerleşmeyi planlamamaları olmuştur (Müller, 2005, s. 160). Batı Almanya, 1964 tarihinde ise istihdam ettiği bir milyonuncu işçi olan Portekiz'den gelen işçiye Köln şehrinin garında karşılama düzenlemiş ve bir motosiklet hediye etmiştir. Batı Almanya tarafından istihdam edilen işçilerin çoğunlukla fabrikalarda, şantiyelerde ve madenlerde çalıştıkları bilinmektedir (Schmidt, 2010, s. 200). Batı Almanya endüstrisi gelişmeye ve iş gücü talebine devam ettiğinden, Sovyetler Birliği kontrolünde olan ve Batı Almanya'ya göre daha az kalkınmış olan Doğu Almanya'dan insanların Batı Almanya'ya göç ettikleri bilinmektedir (Krause, 2015, s. 178). 1949 – 1961 tarihleri arasında Doğu Almanya'da bulunan eğitilmiş, nitelikli ve kalifiye iş gücüne sahip üç milyon kişi Batı Almanya'ya geçmiştir. Bu durum neticesinde katı ve disiplinli politikaya dayalı olan komünist Sovyetler Birliği, Doğu Almanya'dan göçleri önlemek amacıyla Batı Almanya ve Doğu Almanya arasına bir duvar inşa etme

kararı almıştır. “Berlin Duvarı (batı sınırını koruma planı)”nın inşaa kararı, 3-5 Ağustos 1961 tarihinde Sovyetler ile Varşova Paktı devletleri arasında yapılan toplantı ile kararlaştırılmıştır (Schmidt, 2010, s. 245). İnşaa edilecek bu duvar Doğu Almanya devletinin sırrı olmasına rağmen, 10 Ağustos 1961 tarihinde yani duvarın inşasından üç gün önce Batı Almanya İstihbarat Teşkilatı duvarın inşaa edileceğine dair bilgi almıştır (Weber, 2008, s. 230). 13 Ağustos 1961 tarihinin gecesinde duvar bir gecede inşaa edilmiştir. Fakat ilk başlarda Doğu Almanya’dan, Batı Almanya’ya 270000 kişinin göç ettiği bilinmektedir (Krause, 2015, s. 210). Bu durumdan rahatsız olan Sovyetler öncelikle, karşı tarafa geçmeye çalışanların belli olması için duvarı beyaza boyamış, mayınlar döşemiş, gözcü kuleleri eklemiş ve silahlı askerlerin nöbet tutması şeklinde katı önlemler almıştır (Lange, 2012, s. 220). Alınan bütün önlemlere rağmen Doğu Almanya’da yaşayan insanların karşı tarafa geçme çabalarının bitmediği ve bu çaba sırasında 240 kişinin hayatını kaybettiği bilinmektedir (Müller, 2005, s. 235).

Doğu Almanya’dan Batı Almanya’ya göç etmeyi başaran eğitimli, nitelikli ve kalifiye iş gücünün, Batı Almanya’nın bazı bölgelerine özellikle de Bavyera bölgesinin güçlü endüstriyel büyümesini yol sağladığı bilinmektedir (Müller, 2005, s. 145). İkinci Dünya Savaşı’ndan sonra sanayileşmeye başlayan Bavyera bölgesinin hızlı kalkınmasının nedenleri arasında Auto Union AG, Schubert & Salzer AG, Wanderer-Werke AG ve Hermann Pfauter AG Siemens gibi şirketlerin bu bölgeye taşınması etkili olmuştur (Schmidt, 2010, s. 178).

Batı Almanya’da 1952 ile 1960 tarihleri arasında yatırımların %120 oranda arttığı, gayri safi milli hasılanın %80 arttığı bilinmektedir. “Deutsche Wiedergutmachungspolitik (Alman Tazminat Politikası)”ın etkileri Batı Almanya’yı kozmopolit bir topluma dönüştürmüş, aynı zamanda bankacı Hermann Josef Abs tarafından müzakere edilen Londra Borç Anlaşması’nı mümkün kılmıştır (Krause, 2015, s. 188). Batı Almanya için dış borçların müzakereler sonucunda neredeyse yarı yarıya indirilmesi ekonomik kalkınmada yükselişin temelini oluşturmuştur (Lange, 2012, s. 230).

1954 tarihinde Batı Almanya’daki konut stoğu, aynı bölgedeki İkinci Dünya Savaşı öncesi son barış yılı olan 1938 tarihindeki stok büyüklüğüne ulaşmış, yeniden yapılanma hızı beklentileri aşmış, savaşın bitiminden sonra uzmanlar şehirlerin yeniden inşaa edilmesinin 40 ile 50 yıl süreceğini tahmin etmişlerdir. (Müller, 2005, s. 112). Batı

Almanya 1953 tarihinden itibaren kapasite yatırım artırımlarını odak noktasına almıştır. Başlangıçta sivil yatırımlara önem verilmiş, kıt yatırım fonlarının önemli bir bölümünün buraya aktarıldığı görülmüştür. Batı Almanya ekonomisinin sermaye stoğundaki açıklara rağmen modern teknolojilerin geliştirilmesi ve uluslararası düzeyde rekabetçi endüstriyel piyasasının karşılığını bulması kısa sürede yükselmiştir. 1955 tarihi Alman tarihindeki güçlü büyümenin yaşandığı dönemdir. Ekonomi reel olarak %10.5 oranda büyümüş, reel ücretler %10 oranda artmış, motorlu kara taşıtlarının sayısı bu dönemde %19 oranında artış göstermiştir. Batı Almanya'nın 1950'li tarihler boyunca ABD standartlarına yaklaştığı görülmüştür. Alman araç endüstrisi, 1950 – 1960 tarihleri arasında üretimi beş kat arttırmayı başarmıştır. Sanayi ve hizmet sağlayıcılar, birkaç yıl içerisinde iki milyon işsiz istihdam etmeyi başarmıştır. Doğu Almanya'dan göç eden toplamda sekiz milyon kişinin, yaklaşık üç milyon civarı iş bulmuştur. 1950 tarihinin ikinci yarısında, Batı Almanya'da yeniden silahlanmanın ekonomik yansımaları görülmüştür (Lange, 2012, s. 189). Bu zaman zarfında Deutsche Bundesbank, yüksek döviz rezervleri biriktirmeye ve kalıcı ihracat fazlaları nedeniyle bugüne kadar sahip olduğu altın varlıklarını oluşturmaya başlamıştır (Müller, 2005, s. 205). Yabancı kaynaklı bazı yükümlülükler, planlanan tarihlerden önce geri ödenmiş ve Alman Markı birkaç kez yeniden değerlendirilmiştir (Schmidt, 2010, s. 215). Batı Almanya'nın bütçesi 1949 – 1968 tarihleri arasında neredeyse tamamen dengelenmiş ve gayri safi milli hasılaya göre ölçülen ulusal borç ciddi oranda düşmüştür (Weber, 2008, s. 250).

1949 tarihinde Batı Almanya'nın nüfusunun büyük bir kısmı kırsal kesimlerde bulunduğu için %21 oranında iş gücünün tarımsal faaliyetlerde gerçekleştiği bilinmektedir. 1970 tarihine gelindiğinde ise bu oran sanayi ve hizmet sektörü lehine %10 oranında düşmüştür (Schmidt, 2010, s. 132). Tarım faaliyetlerinde bulunan çiftçilerin tarımda makineleşme ve devlet sübvansiyonları ile ekonomiye katılımlarının sağlandığı görülmüştür (Weber, 2008, s. 67). 1960 tarihinin başlarından itibaren, yatırım patlamasının yavaş yavaş azaldığı görülmüştür. Kapasiteler talepleri karşılamış, teknik iş yükü düzeyi yakalanmıştır. 1973 tarihi de dâhil olmak üzere dinamik şekilde büyümeye devam etmiş fakat 1967 tarihindeki hafif durgunluk dönemi ile bu yükseliş kesintiye uğramıştır (Lange, 2012, s. 105).

Tarihte “Maden in Germany (Alman Yapımı)” olarak geçen Alman ekonomik mucizenin gerçekleşmesiyle bu mucizenin sembolü haline gelen “Volkswagen Beetle” markasının bir milyonuncu kopyası 1955 tarihinde Almanya’nın Wolfsburg fabrikasında özel olarak üretilmiştir. Elektrik sektöründe atılım yapan Almanlar; çamaşır makineleri, buzdolapları, televizyonlar ve radyolar en çok satılan Alman menşeli ürünler olmuştur. İkinci Dünya Savaşı’nda tahrip olan Krupp gibi şirketler 1950 tarihlerinde toparlanarak üretime katılmışlardır. Lokomotifler, endüstriyel tesisler, makineler ve motorlu araçlar tüm dünyaya ihraç edilmiştir (Abelshauser, 2004, s. 227). Batı Almanya’nın sanayileşmesiyle birlikte birçok yabancı yatırımcının Batı Almanya’ya yakınlaştığı ve dış ticaretin geliştiği görülmektedir. Ayrıca “Made in Germany” menşei de ihracatta kalitenin sembolü haline gelmiştir (Berghoff, 2006, s. 282).

Batı Almanya’nın ekonomik kalkınmasının Alman halkına da yansıdığı görülmektedir. 1950 tarihinin ortalarından itibaren bireysel satın alma gücü artmış; enflasyon oranları sabit kalmış; bunun neticesinde ise Alman halkının mobilya, tatil, araç, elektrikli ev aletleri gibi mallara yönelik talepleri artarak Batı Almanya’nın ekonomisinde para dolanım hızının arttığı görülmüştür.

Batı Almanya’nın ekonomisinin halka olumlu etkilerinin yansıması neticesinde, Alman halkının yavaş yavaş gıda tüketim alışkanlıklarında değişiklikler meydana gelmiş, eskiden kek yapımında kullanılan hafif buğday ununun ekmek yapımında kullanılmaya başlandığı görülmüştür. Konserveler ve dondurulmuş gıdalar taze sebze tüketiminin yerini almıştır. Alman halkının tatil seyahatlarıyla birlikte öğrenmiş olduğu kültürel lezzetlerde talepler içerisinde yerini almıştır. 1960 tarihinin başlarında, her üç Alman vatandaşlarından biri yılda bir kez tatile gitme oranı yakalamıştır (Kluge, 2001, s. 148).

Alman ekonomik mucizesinin “Keynesyen” görüşüne göre, Birinci Dünya Savaşı ve İkinci Dünya Savaşı arasında meydana gelen Büyük Buhran ekonomik krizinin, Avrupa’daki ekonomik büyümeyi ABD’nin ekonomik büyümesinden daha fazla etkilediği görülmektedir. ABD’den farklı olarak Avrupa’da ağırlıklı olarak kısıtlayıcı para politikaları uygulanmış ve bu durum neticesinde 1920-1921 yılları savaş sonrası ekonomik durgunluğun, savaşın getirdiği ekonomik sorunlarla birlikte hiperenflasyona evrildiği görülmüştür. 1932 tarihinde ise Batı Almanya, altın standardına dönüş yapmıştır (Maddison, 2001, s. 191). Batı Almanya, İkinci Dünya Savaşı sonrasındaki ekonomik

sorunları çözmeye amacıyla Keynesyen para politikası yerine genişletici maliye politikalarını tercih etmiştir. Bu yaklaşım, talep sorunlarını çözmeye amacını gütmekte ve para politikasının etkisiz olduğu durumlarda maliye politikasının devreye girmesini savunmaktadır. Bu politikalar sayesinde, talep sorunlarına çözüm bulunmuş ve ekonomide istikrar sağlanmıştır.

Bretton Woods sistemi, uluslararası ticareti canlandırmış ve bu durum Batı Almanya'nın ihracat faaliyetlerine olumlu bir etki yapmıştır (Abelshauser, 2004, s. 213). Artan üretim ve arz fazlası, uluslararası ticaretin canlanmasıyla birleşerek Batı Almanya'nın ekonomik büyümesine katkı sağlamıştır (Abelshauser, 2004, s. 223). 1960'lı yıllarda Batı Almanya'nın ekonomik politikası, Keynesyen teoriyi benimsemeye devam etmiştir. Ancak, bu politikanın uygulanması ekonomide istikrarsızlıklara yol açmamıştır. Bu durumun temel nedeni, Batı Almanya'nın ekonomik gelişimini sadece arz yönlü büyümeyle değil, aynı zamanda Avrupa'nın savaş sonrası kalkınması, ihracat yönlü büyümesi ve Bretton Woods sisteminin etkisiyle açıklanabilir. Bu bağlamda, Batı Almanya'nın ekonomik büyümesindeki başarının ardında genişletici maliye politikaları, uluslararası ticaretin canlanması ve çeşitli büyüme yönlü faktörlerin etkili olduğu görülmektedir (Eichengreen, 1996, s. 91).

Alman ekonomik mucizenin arz teorisi yaklaşımı, Keynesyen görüşe alternatif olarak geliştirilmiştir. Charles P. Kindleberger ve diğer otoriteler, büyümede arzın ve talebin yönlendirmesini değil, arz tarafının sınırlandırılmamasının gerektiğini savunmuşlardır. Tarım sektöründeki iş oranının azalması, yüksek göç oranları ve nüfus artışı, özellikle hayati bir önem kazanan "esnek iş gücü arzı" ile sonuçlanmıştır. Bu durum, düşük ücretlerin benimsendiği ve ardından yüksek karların bir yatırım patlamasına neden olduğu bir ortam oluşturmuştur (Eichengreen, 2007, s. 145).

Barry Eichengreen'e göre işverenlerin ve sendikaların devletin ücret ve fiyatları kontrol etmesi yoluyla kurumsal ücret kısıtlamalarına odaklandığı bilinmektedir. Ludger Lindlar, arz teorisi yaklaşımını tutarlı bulsa da olağanüstü güçlü verimlilik artışının açıklanamaz olduğunu ifade etmiştir (Eichengreen, 2007, s. 134). Bununla beraber ücretlerin yükselmesinin ekonomik büyümeyi olumsuz etkileceğini, ücretlerin düşmesinin ise ekonomik büyümeyi artıracığı bilinmektedir. 1982'den itibaren Batı Avrupa ülkelerinin çoğunda, reel ücret artışları üretkenlik artışının gerisinde kalmış ve

birçok ülkede ücret payı 1970 yıllarındaki seviyelere kadar gerilemiş veya o seviyelerin altına düşmüştür. Bazı ekonomistler, mevcut kitlesel işsizliğin artık çok yüksek ücretlere bağlanamayacağı sonucuna varmıştır.

Alman ekonomik mucizenin talep teorisi yaklaşımına göre ortaya çıktığı, zira Say'ın teoremini takip eden arz teorisi savunucularının aksine, rekabet ortamında kaybeden ticari kuruluşların başka karlı yatırım fırsatları arayıp buldukları varsayımını reddeder. Arz teorisini benimseyenler, rekabet ortamında başarısız olan ticari kuruluşların piyasadan çekilmemeleri durumunda fiyat üzerinde rekabet edeceklerini ve bu durumun kar oranlarının düşmesine neden olacağını kabul ederler. Talep teorisini savunanlar ise, bu durumun her zaman aynı şekilde gelişmeyeceğini ileri sürerler. Rekabet ortamında başarısız olan ticari kuruluşların piyasadan çekilmedikleri durumda fiyat rekabetine girecekleri ve bu durumun kar marjlarını azaltacağı gözlemlenmektedir. Bu durumun bir yansıması olarak sektörde yatırımların düşmesi, talebin ve istihdam oranlarının azalması beklenmektedir. Bu etkiler, özellikle Almanya ve Japonya gibi ülkelerde gözlemlenmiştir. 1950 ve 1960 tarihlerinde Almanya ve Japonya'nın, ABD ve İngiltere gibi gelişmiş ekonomilere karşı daha büyük ihracat fazlası verdiği bilinmektedir. Dünya genelinde dış ticaretin arttığı 1960 tarihinden sonra, ülkeler arasında dış ticaret açıklarının ortaya çıktığı, bu durumun Bretton Woods sisteminin çökmesinin nedenlerinden biri olduğu bilinmektedir (Metzler, 2003, s. 112).

Karl-Heinz Paque, Herbert Giersch ve Holger Schmieding gibi Alman ekonomistler, Almanya'nın savaş dönemi sonrası yüksek gelişiminin ordoliberal düzenleyici politikalar ile olduğunu savundukları bilinmektedir. Yükselişin, para birimi reformunun bir parçası olarak piyasa ekonomisine şok etkisiyle başlatılmıştır. 1970 tarihinde Franz Janossy'nin, Knut Borchardt ve Werner Abelshauser tarafından sunulan açıklayıcı yaklaşımına göre, Birinci Dünya Savaşı ve İkinci Dünya Savaşı'nın etkilerinin, Alman ve Avrupa ekonomilerinin potansiyel üretiminin altında kalmasına neden olmaktadır. Abelshauser, savaşların Alman endüstrisine verdiği zararın literatürde abartıldığını söylemiştir. Abelshauser, Müttefik Devletlerin Alman şehirlerini tahrip ettiğini, ancak endüstriyel tesisleri hedeflemediklerini belirtmiştir. Bu durum, genel tahribata rağmen Almanya'nın önemli miktarda tahrip olmayan bir sermaye stoğuna, yüksek nitelikli insan sermayesine ve kanıtlanmış bir kurumsal örgütlenme yöntemine

sahip olduğunu göstermektedir. Savaşın bitmesiyle birlikte Almanya'nın sahip olduğu potansiyel Almanya'nın büyümesinde kullanılmıştır. Sermayenin düşen marjinal getirisi nedeniyle, yatırımların büyümeye etkisinin özellikle yeniden yapılanmanın başlangıcında yüksek olduğu, daha sonra ekonominin uzun vadeli büyüme eğilimine yaklaştıkça düştüğü gözlemlenmiştir. Abelshauser, Batı Almanya için yapılan Marshall Planı yardımının etkisinin, geç ve düşük oranlı olması nedeniyle büyük olmadığını ifade etmiştir. Ayrıca Abelshauser, para reformunun da abartıldığını düşünerek, yeniden yapılanma sürecinden bir yıl önce güçlü üretim artışının başladığını ve para reformunun başarılı olmasının bu süreçte ön koşul olduğunu belirtmiştir (Borchardt & Abelshauser, 1970, s. 35).

Abelshauser'in, yeniden yapılanma tezinin parasal, ekonomik ve sosyal birliğin ekonomik başarısızlığıyla da doğrulandığını ifade etmektedir. 1990 tarihinde, savaş sonrası büyümenin özellikle Batı Almanya'daki yorumuna dayanarak, Batı Almanya Şansölye Helmut Kohl'un, beş yeni federal eyalette düzenleyici bir politika yoluyla ikinci bir ekonomik mucizenin ateşlenebileceğine inandığı bilinmektedir. Hükümet esas olarak Ludwig Erhard'ın 1953 tarihinde yeniden birleşmenin ekonomik uygulamasını takip etmiştir. Fakat şişirilmiş döviz kuru üzerinden Deutschen Mark'ın uygulamaya konması yalnızca uluslararası rekabet gücünün ortadan kalkmasına yol açmıştır. Doğu Almanya'da ise transfer rublesi muhasebesinin 31 Aralık 1990 tarihinde sona ermesiyle birlikte Doğu Almanya'nın ihracatının aniden çöktüğü bilinmektedir. Bu durumlar üzerine ekonomik mucizenin tekrarlanamaz olduğu kanısına varılmıştır (Abelshauser, 2005, s. 150)

Ekonomik büyüme oranları karşılaştırıldığında, özellikle İkinci Dünya Savaşı sonrasında ciddi savaş hasarına ve katı işgal rejimine maruz kalan ülkelerin yüksek büyüme oranları kaydettiği görülmüştür. Batı Almanya'nın yanı sıra Avusturya, Japonya, İtalya, Fransa ve Hollanda da 1945 tarihi 1960 tarihleri arasında yıllık (ortalama olarak) %7-%9 oranda hızlı bir büyüme yakalamıştır. Savaştan daha az etkilenen ülkeler veya tarafsız ülkelerde ise %3-%4 oranlarında ekonomik büyüme gerçekleştirmiştir. Ludger Lindar'a göre yeniden yapılanma tezi bu nedenle 1950 tarihlerindeki ortalamanın üzerindeki büyüme oranlarını açıklamaktadır. Fakat 1960 tarihlerindeki yüksek

büyümenin yalnızca yakalama tezi üzerinden açıklandığı görülmektedir (Lindlar, 1997, s. 112).

İktisat tarihçileri arasında, Moses Abramovitz ve Angus Maddison tarafından 1979 tarihinde ortaya atılan telafi tezi, birçok iktisatçı tarafından (Alexander Gerschenkron, William J. Baumol, Robert J. Barro ve Gottfried Bombach dâhil) desteklenmiştir. 1950 tarihine gelindiğinde yakalama tezi ile ABD'nin Avrupa ekonomilerine göre önemli bir verimlilik avantajı elde ettiği görülmüştür. Avrupa ekonomisi, bu yakalama etkisinden yararlanarak bir telafi süreci başlatmıştır. 1970'li yılların başında Amerikan ekonomisinin üretkenlik düzeyine ulaşması ve yakalama sürecinin tamamlanmasının ardından, Batı Avrupa ekonomisinin etkisinden çıktığı ve bu nedenle 1950 ve 1960'lı yıllardaki gibi yüksek büyüme oranlarının artık mümkün olmadığı görülmüştür (Gerschenkron, 1962, s. 23).

Yakalama tezi, farklı büyüme oranlarını gösterir. ABD ve Büyük Britanya ile karşılaştırıldığında, Batı Almanya veya Fransa gibi ülkeler arasında belirgin farklar bulunmaktadır. Steven Broadberry'nin analizine göre, Almanya'nın düşük verimli sektörleri azaltarak özellikle tarım ve endüstriyel üretim gibi yüksek verimli sektörlerle odaklanması, güçlü bir verimlilik artışı potansiyeline ulaşmasını sağlar. Ancak, sanayi alanında daha güçlü olan Büyük Britanya için benzer bir potansiyel görülmemektedir. 1950'de Büyük Britanya'da çalışan nüfusun sadece %5'inin tarım sektöründe çalıştığı bilinirken, Batı Almanya'da bu oranın %24 olduğu bilinmektedir. Ludger Lindlar'ın ekonometrik analizine göre, 1950 ile 1973 arasındaki dönemi kapsayan tez, Batı Avrupa ve Japonya'daki hızlı üretkenlik artışını tutarlı ve ampirik olarak iyi desteklenen bir açıklamayla açıklar (Broadberry, 1997, s. 123).

3. WILHELM RÖPKE

Wilhelm Röpke, sosyal piyasa ekonomisinin öncülerinden biri olarak bilinen Alman ekonomist ve sosyal eleştirmendir. Wilhelm Röpke, Almanya'nın Jena şehrinde, Avusturya'nın Marburg şehrinde, sürgün dönemlerinde ise Türkiye'nin İstanbul şehrinde ve daha sonra İsveçre'nin Cenevre şehrinde Ekonomi alanında Profesör unvanı ile eğitimcilik görevi yapmıştır. Wilhelm Röpke daha sonra İkinci Dünya Savaşı'nın tahrip ettiği Alman ekonomisinin yeniden uyanışı ve yapılanmasını organize edenler arasında yer almış, teorileri ve ideolojileri ile katkılar sağlamıştır. Ordoliberalerler arasında yer almıştır.

3.1. Wilhelm Röpke'nin Hayatı

Wilhelm Röpke, 10 Ekim 1899 tarihinde Almanya'nın Hannover şehrine bağlı 50 km uzaklıkta bulunan Schwarmstedt kasabasında doğmuştur. Babası, taşrada görev yapan bir doktordur ve Röpke ailesi Protestan mezhebine mensuptur. Bu nedenle, Wilhelm Röpke Klasik ve Protestan örf ve adetlerine uygun bir şekilde yetiştirilmiştir. Lise eğitimini Almanya'nın Stade şehrinde bulunan Athenaeum'da tamamlayan Wilhelm Röpke, 1917 yılında siyaset bilimi ve hukuk alanlarında eğitim almak üzere üniversite eğitimine Göttingen'de devam etmiştir. Aşağı Saksonya Eyaleti'nde bulunan Göttingen, o dönemde üniversite şehri olarak bilinmekteydi. 1918 yılında, Wilhelm Röpke Birinci Dünya Savaşı'nda kısa bir süreliğine askerlik görevini tamamlamıştır. Savaş sırasında, Birinci Dünya Savaşı'nın yıkıcı etkilerine şahit olan Röpke, savaşın insanlık dışı, ulusların gururu için akılsızca bir mücadele olduğunu düşünmüş ve savaşın olumsuz etkileri konusunda duyarlı bir tutum sergilemiştir. Wilhelm Röpke'nin savaş sonrası dönemdeki düşünceleri, uluslararası düzen ve ekonomik entegrasyon üzerine yazdığı eserlerle de bilinmektedir. 1959 yılında yayımlanan "International Order and Economic Integration" adlı eserinde, savaşın insanlık dışı ve ulusların gururu için yapılan akılsızca bir tecavüz olduğunu vurgulamıştır (Röpke, 1959, s. 3). Wilhelm Röpke, savaşın nedenleri arasında kapitalizm ve emperyalizm ideolojilerini sorumlu tuttuğu için, bu ideolojilere karşı olan sosyalist fikirlere ilgi duymaya başlamıştır. Ancak, Röpke'nin düşüncelerinde önemli değişikliklere neden olan bir etken, Ludwig von Mises'in 1919'da yayımlanan "Nation, State, and Economy" (Ulus, Devlet ve Ekonomi) adlı eseridir. W.Röpke, Mises'in eserini inceledikten sonra fikirleri evrim geçirmiş ve Birinci Dünya Savaşı sırasında yaşadığı

olaylar ve duygusal zorluklar nedeniyle etkilenmiştir (Röpke, 1998, s. 45). I. Dünya Savaşı'nda yaşananları ve savaşın nedenlerini anlama isteği Röpke'yi iktisat ve sosyolojiye yönlendirmiştir (Çetin, 2016, s.192).

W.Röpke, Protestan ilahiyatçı ve Federal Başkanlık görevini üstlenen Gustav Heinemann aracılığıyla Almanya'nın Marburg şehrinde eşi Eva Fincke Röpke ile tanışmıştır. Bu evlilikten üç çocukları dünyaya gelmiştir. Röpke'nin aile yaşamı, onun kişisel ve profesyonel gelişiminde önemli bir rol oynamıştır (Nicholls, 1994, s. 207). 1966'da İsviçre'nin Cenevre kentinde vefat etmiştir. Wilhelm Röpke'nin fikirleri, günümüzde hala ekonomi politikası ve toplumsal refahın şekillenmesinde önemli bir rol oynamaktadır.

3.2. Wilhelm Röpke'nin Akademik Kariyeri ve Çalışmaları

Wilhelm Röpke, Birinci Dünya Savaşı'ndan sonra Tübingen Üniversitesi'nde ve Marburg Üniversitesi'nde eğitim hayatını tamamlamıştır. Bu süreçte, ekonomi bilimine olan ilgisi artmış ve 1921'de üstün başarıyla doktorasını tamamlamıştır. Röpke, doktora danışmanı Walter Troeltsch ile birlikte Devlet Bilim Semineri'ne katılmış ve burada asistanlık yapmıştır. 1922'de habilitasyonunu tamamlayarak özel olarak eğitimcilik yapmış, ardından Marburg Üniversitesi'nde ekonomi alanında doktora yaparak 24 yaşında Almanya'nın en genç "Alman Profesörü" ünvanıyla Jena Üniversitesi'ne akademisyen olarak atanmıştır. Wilhelm Röpke, Rockefeller Vakfı tarafından desteklenerek New York Üniversitesi'nde profesörlük unvanında misafir eğitimci olarak görev yapmıştır. 1928'de Ludwig von Mises ile bir toplantı sırasında Avusturya'nın Viyana kentinde tanışmış ve bu tanışma sonrasında 1928'de Graz şehrine taşınmıştır. 1929'da öğrencisi olduğu Marburg Üniversitesi'nde profesör unvanı ile eğitimcilik görevini üstlenmiştir. 1933'e kadar Marburg Üniversitesi'nde ekonomi dersleri vermiştir. Wilhelm Röpke, Ferdinand Fried (takma ad: Ulrich Unfried) ve Hans Zehrer ile birlikte "muhafazakâr devrimci" nitelikte olan Alman siyaset ve kültür dergisi Die Tat'ta devletin ekonomi politikalarını eleştiren makaleler yazmıştır (Barry, 2014, s. 234).

Wilhelm Röpke, Almanya'da Nasyonal Sosyalizm'in ortaya çıkışına eleştirel bir yaklaşım sergilemiştir. 11 Eylül 1930'da doğduğu yer olan Aşağı Saksonya'da, Alman seçmenlerini bilinçlendirmek amacıyla broşürler hazırlamıştır. Bu broşürlerde

"Çiftçilerin düşmanı Nasyonal Sosyalistler" ve "Nasyonal Sosyalistler diktatörlük" gibi başlıklar kullanmıştır. Ancak, 6 Kasım 1932'deki seçimlerde Nasyonal Sosyalist Alman İşçi Partisi'nin başarı sağladığı görülmüştür. Nasyonal Sosyalist karşıtları, bu duruma karşı 27 Aralık 1932'de Vossische Zeitung gazetesinde bir makale yayınlamıştır. Bu makalede, eğitimde özgürlüğün sınırlandırılmaması gerektiği vurgulanmıştır. Wilhelm Röpke, eleştirilerine devam etmiş ve 8 Şubat 1933 tarihinde "Neredeyiz, nereye gidiyoruz?" başlıklı bir konuşma yapmıştır. Daha sonra, Frankfurt'ta Ekonomi ve Siyasi Eğitim Derneği'nde verdiği konferansta, Nasyonal Sosyalistlerin iktidara gelmesiyle kültür, özgürlük, düşünce ve insanların devlet köklerine karşı kitlesel bir ayaklanma başlattığını ifade etmiştir. Nasyonal Sosyalizme yönelik eleştirileri nedeniyle, 23 Şubat 1933'te hayatını kaybeden öğretmeni Troeltsch'in cenaze töreninde sert tepkilerle karşılaşmış ve hükümet tarafından eğitimcilik görevinden alınmıştır. Bu olayların ardından 1933 sonbaharında düşünce özgürlüğüne sahip olan Türkiye'ye gelerek İstanbul Üniversitesi'nin iktisat bölümüne profesör olarak atanmıştır. İstanbul Üniversitesi'nde görev yaptığı yıllarda "Ekonomi Doktrini" kitabını yazmıştır (Antonio Masala, 2018, s. 29). Kitap, Wilhelm Röpke'nin sonraki ekonomik ve sosyo-politik çalışmalarının temelini oluşturmuştur. 1937/1938 kış döneminde Alman vatandaşlarına daha iyi ulaşmak amacıyla İsviçre'nin Cenevre şehrine taşınmıştır. Cenevre Üniversitesi'nde Uluslararası Çalışmalar Enstitüsü'nde uluslararası ekonomik konular profesörü olarak görev yapmış ve İsviçre Aylık Dergileri'nde yazılar kaleme almıştır. Ayrıca Neue Zürcher Zeitung ve Schweizer Monatshefte için de çalışmalar yapmış ve 30'dan fazla makale yazmıştır.

Wilhelm Röpke Türkiye'deki geçirdiği dönemde, Alexander Rüstov ile birlikte çalıştığı sosyal-felsefi üçlemesi (Çağdaş Sosyal Kriz, Civitas Humana ve Uluslararası Düzen) üzerine odaklanmıştır. Bu çalışmalarını Cenevre'de yazmışlardır. Ayrıca, 1947'de Röpke, F.A. Hayek ve Mises'in öncülük ettiği bir girişimle, Avrupa'nın değerlerini korumak amacıyla Mont Pelerin Örgütü'nü kurmuşlardır. Bu örgüt aracılığıyla, Batı Almanya'da ekonomi bakanı ve Şansölye olarak görev yapmış Ludwig Erhard ile tanışarak düşüncelerini paylaşma fırsatı bulduğu bilinmektedir. Ludwig Erhard, Wilhelm Röpke'nin yazdığı kitapları, özellikle İkinci Dünya Savaşı sırasında yasa dışı yollarla edinerek incelediğini dile getirmiştir.

Wilhelm Röpke, Freiburg Okulu'nun temsilcileriyle normlar üzerinde fikir birliği sağlayarak ekonomik düzen hakkında ki düşüncelerini açıklamıştır. Daha sonraki süreçte Wilhelm Röpke'nin düşünce yapısında muhafazakâr etki güçlenmiş, “Arz ve Talebin Ötesinde” adlı eserini 1959 tarihinde tamamlamıştır. 1964 tarihinde “Schweizer Monatsheften” dergisine “Güney Afrika siyahileri yalnız farklı ırktan değil, aynı zamanda tümüyle farklı türe ve medeniyet düzenine mensupturlar” demeci vermiştir (Röpke, 1964, s. 60). Ayrıca Wilhem Röpke, Güney Afrika iktidarının “Apartheid” (ayrılık) politikasını haklı bulduğunu ifade etmiştir. Daha sonra Wilhemm Röpke, Güney Afrika’da sömürgeciler tarafından uygulanan baskı rejimini, Arap-İsrail ilişkileri ile karşılaştırmıştır.

Wilhelm Röpke, 1947 tarihinde İsviçre’de kurulan Mont Pelerin Derneğinin kurucu üyesi olarak yer almış ayrıca Mont Pelerin Derneğinde 1961 – 1962 tarihleri arasında derneğin başkanlığını yapmıştır. 1960 tarihinden itibaren Friedrich August von Hayek destekçileri ile Wilhelm Röpke ve Albert Hunold destekçileri arasında fikir çatışmaları olduğundan dolayı Wilhelm Röpke Mont Pelerin Derneği başkanlığından ve üyeliğinden istifa etmiştir (Hartwell, 1995, s.42).

3.3. Wilhelm Röpke’nin İstanbul Hayatı ve Çalışmaları

Wilhelm Röpke'nin İstanbul’da İktisat ve İhtimayyat Enstitüsü’ndeki akademik çalışmaları, kariyerinin dönüm noktalarından biri olarak kabul edilmektedir. Bu dönem, Wilhelm Röpke'nin ekonomik düşüncesinin şekillenmesinde ve sosyal piyasa ekonomisi doktrininin oluşmasında önemli bir rol oynamıştır. Nasyonal Sosyalist rejime karşı muhalefeti ve liberal ekonomiye bakışı nedeniyle akademik ve politik baskılara maruz kalan Röpke, Almanya'daki kariyerine devam edemeyeceğini anlamış ve Almanya dışında bir akademik çalışma ortamı aramıştır. Bu arayışının sonucunda Türkiye’den aldığı daveti kabul ederek Türkiye’ye yerleşmiş ve akademik çalışmalarına burada devam etmiştir.

3.3.1. İstanbul'a Gelişi ve İlk Etkiler

İstanbul’da 1930 İktisat Fakültesi’nin açılması ile birlikte Batı ülkelerine ilgi ve Batı ülkelerinden de Türkiye’ye yönelik ilgi olduğu bilinmektedir. İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi, beraber çalıştığı bilim adamlarına fikir özgürlüğü imkânı sunmuş ve bu

sayede hem kendine hem de evrensel bilime birçok katkı sağlamıştır. Bu bilim adamlarından bir tanesi de Wilhelm Röpke'dir. 1933 yılında açılan İktisat ve İktimaiyat Enstitüsü'nün ilk müdürü Wilhelm Röpke olmuştur (Yardımcı ve Genç, 2016, s.30).

1933 yılında Nasyonal Sosyalist Almanyası'ndan kaçarak İsviçre'ye yerleşen Röpke, aynı yıl Türkiye Cumhuriyeti'nin modernleşme sürecindeki üniversitelerine uluslararası düzeyde tanınmış akademisyenleri çekme politikası çerçevesinde İstanbul Üniversitesi'nden bir davet almıştır. Röpke, bu daveti kabul ederek İstanbul'a gitmeyi tercih etmiştir. İstanbul Üniversitesi'nde çalışmak, ona yalnızca Nasyonal Sosyalist rejiminden uzaklaşma fırsatı sunmakla kalmamış, aynı zamanda akademik çalışmalarını sürdürme ve fikirlerini özgürce ifade edebilme imkânı da sağlamıştır (Bozkurt, 2001, s. 78).

Röpke'nin İstanbul'a gitmeyi tercih etmesinde, Türkiye'nin o dönemde Batı ile güçlü kültürel ve akademik bağlar kurma çabaları da etkili olmuştur. Mustafa Kemal Atatürk'ün liderliğinde laik ve modern bir devlet inşa etmeye çalışan Türkiye, Batı'dan akademisyenleri ve bilim insanlarını davet ederek eğitim ve bilim alanında önemli adımlar atmıştır. Röpke, bu bağlamda, Türkiye'nin modernleşme sürecine katkıda bulunabileceği ve kendi akademik çalışmalarını sürdürebileceği uygun bir ortam bulmuştur (Müller, 2018, s. 54).

3.3.2. Akademik Katkıları ve Dersleri

Röpke'nin İstanbul'a gelişi, yalnızca kendisi için değil, Türk akademik dünyası için de önemli olmuştur. Türkiye Cumhuriyeti, o dönemde birçok Avrupalı bilim insanını üniversitelerine davet ederek modern bilimsel metodolojileri ülkeye kazandırmayı hedeflemiştir. Röpke, bu çerçevede İstanbul Üniversitesi İktisat ve İktimaiyat Enstitüsü'nde hem müdürlük öğretim üyeliği yapmaya başlamıştır. İstanbul'a ilk geldiğinde şehir hakkında oldukça olumlu düşünceleri olmuştur. İstanbul'un tarihi ve kültürel zenginliği ile farklı kültürlerin bir arada yaşama biçimi, Röpke için ilgi çekici olmuştur. İstanbul'daki yaşam tarzı ve toplumsal yapı, Röpke'nin sosyal ve ekonomik teorilerine yeni perspektifler kazandırmıştır (Müller, 2018, s. 55).

Röpke, İstanbul Üniversitesi'nde görev yaptığı süre boyunca, ekonomi teorisi ve politikaları üzerine birçok ders vermiştir. Özellikle iktisadi düşünce tarihi ve ekonomik

teori alanlarında uzmanlaşmış olan Röpke, derslerinde serbest piyasa ekonomisinin temelleri, rekabetin önemi, devlet müdahalesinin sınırları ve ekonomik kalkınma konularını işlemiştir. Bu dersler, Türk öğrenciler arasında büyük ilgi görmüş ve birçok öğrencinin iktisat alanında derinlemesine bilgi edinmesine olanak sağlamıştır (Ege, 1993, s. 102). Röpke, klasik liberal ekonominin prensiplerini açıklarken, bu prensiplerin toplumsal refah ve adalet ile nasıl uyumlu hale getirilebileceğini de göstermiştir.

W. Röpke, büyük üçlü eserin tasarısını İstanbul'da bulunduğu süre içerisinde hazırlamıştır. Bu üçleme eserler; “Günümüz Toplumsal Krizi” 1942, “Civitas Humana” ve 1944 “Uluslararası Düzen” ise 1945 yılında İsviçre şehrinde yayınlanmıştır (Yardımcı ve Genç, 2016, s.30). Yayınlanması İsviçre’de gerçekleşen bu eserler yıkılan Nazi rejiminin üstüne büyük ilgi görerek geniş bir okur kitlesi elde etmiştir.

3.3.3. Saha Araştırmaları ve Türkiye Ekonomisine Katkılar

Röpke'nin İstanbul'daki çalışmaları, hem akademik dersler vermek hem de saha araştırmaları yapmak şeklinde iki ana başlıkta incelenebilir. Röpke, İstanbul Üniversitesi'nde verdiği derslerde, özellikle iktisadi düşünce tarihi ve ekonomik teoriye odaklanmıştır. Derslerinde serbest piyasa ekonomisinin temelleri, rekabetin önemi, devlet müdahalesinin sınırları ve ekonomik kalkınma konuları ele alınmıştır.

Röpke'nin İstanbul'da gerçekleştirdiği saha araştırmaları, Türkiye'nin ekonomik ve toplumsal yapısını daha yakından incelemesine olanak tanımıştır. Bu araştırmalar kapsamında, Türkiye'nin ekonomik dinamiklerini, ticaret politikalarını ve tarımın rolünü detaylı bir şekilde analiz etmiştir. Bu gözlemler, Röpke'nin serbest piyasa ekonomisi ve sosyal piyasa ekonomisi doktrinlerini geliştirirken pratik bir perspektif kazanmasını sağlamış ve Türkiye'nin ekonomik politikalarının şekillendirilmesine katkıda bulunmuştur. Ayrıca bu perspektif, Röpke'nin ekonomik düşüncesinin derinleşmesine ve sosyal piyasa ekonomisi anlayışının şekillenmesine zemin hazırlamıştır.

Röpke Türkiye’de bulunduğu süre içerisinde Türkiye’nin ekonomi ve iktisat politikaları üzerine birçok önemli görüş geliştirmiştir. Cumhuriyetten evvel milli bir iktisat yapısının oluşmadığını, üretimin yetersiz olduğunu ve sanayi sektöründe çok fazla eksikliğin olduğunu dile getirmiştir. Türkiye’nin Cumhuriyetten sonra ekonomi politikası için şu önerilerde bulunmuştur (Röpke, 1934, s.115).

- Devlet, evveli belirlediği faaliyet alanlarını açıklamalı ve özel girişimlerin faaliyet göstereceği alanları ilan etmelidir.
- Devlet, uygulanacak olan ekonomi politikalarında istikrarı korumalıdır.
- Devlet uygulayacağı fiyat politikaları ekonomiye olumsuz yansımamalıdır.
- Devlet özel sektörlerle rekabet içine girmemelidir.
- Devletin ve devlet kurumlarının yaptığı harcamalar bütçe açığına sebebiyet vermemelidir
- Devlet üretimde ve idari kurumlarda çalıştırdığı elemanların işletme ve iktisat alanlarında uzman olmasına dikkat etmelidir.
- Devlet ülke ekonomisini ve bireyleri bir bütün olarak değerlendirerek ekonomi planını bu doğrultuda yapmalıdır.
- İktisat ve ekonomi alanı için bir plan birimi olmalı ve tüm birimler işbirliği içinde çalışmalıdır.

Röpke'nin tüm bilgisi ve önerilerine rağmen Türkiye bu önerileri uygulamaya koyamamış ve ülkede bütçe açığı sorunu kronikleşmiştir (Yardımcı ve Genç, 2016, s.29).

3.3.4. "Liberal Ekonomi ve Sosyal Politika" Eseri

Röpke'nin İstanbul'daki en önemli akademik katkılarından biri, Türkçe'ye çevrilen ve Türkiye'deki ekonomi eğitiminde önemli bir kaynak haline gelen "Liberal Ekonomi ve Sosyal Politika" adlı eseridir. Bu kitap, Röpke'nin ekonomi politikalarının teorik temellerini detaylı bir şekilde ele alırken, aynı zamanda bu politikaların pratik uygulama örneklerini de sunmaktadır (Röpke, 1960, s. 34). "Liberal Ekonomi ve Sosyal Politika", klasik liberal ekonominin temel ilkelerini, piyasa mekanizmalarının işleyişini ve ekonomik özgürlüğün önemini kapsamlı bir şekilde açıklamaktadır. Röpke, bu eserinde serbest piyasa ekonomisinin toplumsal refah ve adalet ile nasıl uyumlu hale getirilebileceğini göstermekte ve bu doğrultuda sosyal politikaların nasıl tasarlanması gerektiğine dair öneriler sunmaktadır. Kitap, ekonomik teori ile sosyal politika arasındaki ilişkiyi inceleyerek, ekonomik özgürlüğün sosyal sorumlulukla dengelenmesi gerektiğini vurgulamaktadır. Röpke'nin bu eseri, Türkiye'deki ekonomi öğrencileri ve akademisyenler için değerli bir referans kaynağı olmuş ve ekonomi eğitiminin zenginleşmesine önemli katkılar sağlamıştır.

3.3.5. Sosyal ve Kültürel Katkıları

Röpke'nin İstanbul'daki yaşamı, yalnızca akademik çalışmalarla sınırlı kalmamış, aynı zamanda İstanbul'un sosyal ve kültürel hayatına da aktif olarak katılmıştır. Röpke, İstanbul'un tarihi yerlerini gezmiş, Türk kültürünü yakından tanıma fırsatı bulmuş ve birçok Türk dostlukları kurmuştur. Kişisel notlarında, İstanbul'a ve Türk halkına duyduğu derin sevgi ve saygı açıkça görülmektedir. Bu dönemde, Röpke'nin İstanbul'da edindiği deneyimler ve gözlemler, onun sosyal ve kültürel anlayışını derinleştirmiştir. Röpke, İstanbul'un çokkültürlü yapısını ve tarihi zenginliklerini büyük bir hayranlıkla incelemiş, bu gözlemlerini akademik çalışmalarına da yansıtmıştır. Türk halkı ile kurduğu yakın ilişkiler, onun sosyo-ekonomik teorilerine yeni perspektifler kazandırmış ve akademik çalışmalarını zenginleştirmiştir. Röpke'nin İstanbul'daki bu çok yönlü yaşamı, onun hem kişisel gelişimine hem de akademik kariyerine önemli katkılar sağlamıştır (Yıldız, 2022, s. 48).

Wilhelm Röpke'nin İstanbul Üniversitesi'ne katkıları ve önemi, onun modern iktisadi düşünceleri Türkiye'ye tanıtması ve Türk akademik dünyasına yaptığı katkılarla ölçülebilir. Röpke'nin akademik çalışmaları, saha araştırmaları ve kültürel katılımı, Türkiye'nin modernleşme sürecine ve ekonomik politikalarının şekillenmesine önemli katkılar sağlamıştır. Onun İstanbul'daki çalışmaları, hem kendi akademik kariyerine hem de Türk akademik dünyasına büyük değer katmıştır.

Röpke, İstanbul Üniversitesi'nde modern ekonomik teorilerin öğretilmesine öncülük etmiş ve birçok Türk akademisyenin yetişmesinde önemli rol oynamıştır. Onun derslerini takip eden öğrenciler, daha sonra Türkiye'nin çeşitli üniversitelerinde önemli görevler üstlenmişlerdir (Göçmen, 2023, s. 113). Röpke, Türk ekonomistleri ile yakın işbirliği içinde çalışarak, Türkiye'deki ekonomik reform süreçlerine anlamlı katkılarda bulunmuştur. Özellikle, liberal ekonomi politikalarının Türkiye'de nasıl uygulanabileceği konusunda çeşitli raporlar hazırlamış ve bu raporlar Türk hükümeti tarafından dikkate alınmıştır. Röpke'nin çalışmaları, Türkiye'nin ekonomik politikalarının şekillendirilmesinde etkili olmuş ve modern ekonomik düşüncenin yerleşmesine katkı sağlamıştır. Onun Türkiye'deki akademik ve profesyonel işbirlikleri, hem Türkiye'nin ekonomik gelişimine hem de akademik çevrelerin bilgi ve tecrübe birikimine önemli katkılar sunmuştur (Yıldız, 2022, s. 45).

3.4. Wilhelm Röpke'nin İdeolojik Yaklaşımları

Wilhelm Röpke'nin kariyerinin başlangıcında odaklandığı temel konular arasında kolektivizm ve bilimselcilik sorunları yer almaktaydı. Röpke; toplumu koruyan, sosyal yapılanmaları ve ahlaki unsurları destekleyen çalışmalar gerçekleştirdi. "Ulrich Unfried" takma adıyla yayın yaptığı 1931 tarihli "faşist ekonomi analizi"nde, küresel ekonomik sorunları gündeme getirerek Nasyonal Sosyalizm ideolojisinin yükselmesine destek veren anti-kapitalist entelektüelleri eleştirmiştir. Ayrıca, kapitalizmi eleştirenleri, geçmiş müdahalelerin ekonomiyi olumsuz etkilediğini savunarak, ekonominin daha fazla müdahale ve planlamayla sıkıntıya gireceği görüşünü dile getirmiştir. Röpke'nin bu dönemdeki düşünceleri, ilerleyen yıllarda ekonomik ve sosyo-politik çalışmalarının temelini oluşturmuştur (Röpke, 2007, s. 44).

Wilhelm Röpke, anlamların karışıklığına sebep olmaması için "kapitalizm" terimi yerine "piyasa ekonomisi" terimini tercih etmiştir. Aynı şekilde, "sosyalizm" terimi yerine "planlı ekonomi" terimini tercih etmiştir. Çünkü her ekonominin bir plana sahip olduğunu savunmuştur. Röpke'ye göre, asıl sorun ekonominin özgür bireyler ve girişimciler tarafından mı, yoksa devlet tarafından mı planlandığıdır. Kolektivizm sistemini ise "ofis ekonomisi" olarak adlandırmış ve bu terimin daha uygun olduğunu düşünmüştür (Röpke, 1987, s. 38).

Wilhelm Röpke, sosyal ve ekonomik bir rejim olarak faşizm ideolojisinin serbest piyasa ile komünizm ideoloji arasında alternatif bir yol olmadığını savunmuştur. Wilhelm Röpke, faşizmi "genel olarak totaliterliğini toplumun bireysel karakteriyle bütünleştirmeyi" amaçlayan totalitarizmin yalnızca başka bir biçimi olduğunu ifade etmiştir. Böyle alternatif bir yol arayış politikası, temel olarak üretim aracısının hükümet tarafından ortaya çıkarılan tekelci ve aşırı müdahaleci bir devlet politikasıyla ortaya çıktığını savunmuştur (Röpke, 2007, s. 91). Wilhelm Röpke, faşizm ideolojisinin ciddi ahlaki noksanlığa sahip olduğunu savunmaktadır (Röpke, 1998, s. 5). Wilhelm Röpke'ye göre faşizm bireyi toplumsal unsur olarak tanımakta başarısız kalmakta ve faşizmin bireylerin ruhunu göz ardı ederek devletlerin putperesliğiyle övüldüğü için de sosyalizmin yakın akrabası olarak eklemektedir (Röpke, 2007, s. 94).

3.5. Wilhelm Röpke'nin Ekonomik Dalgalanmaya Bakış Açısı

Wilhelm Röpke, 1930'ların başlarında ekonomik bunalımın nedenleri ve çözümleri üzerine çalışmalarda bulunmuştur. Küreselleşen dünyada İngilizce'nin daha yaygın bir dil olması nedeniyle çalışmalarını bu dilde kaleme alarak ekonomik ve sosyolojik açıdan dünyaya katkıda bulunmuştur (Röpke, 2007, s. 45). Röpke, Mises; Böhm-Bawerk, Hayek ve Strigl'in sermaye ve para teorilerini kullanarak, ekonomik gerilemenin merkez bankasının önceki sürecindeki kredi genişlemesinin bir sonucu olduğunu savunmuştur. Wilhelm Röpke, "Modern ticaret çapraşıklığı, yükselme ve deprasyonun birbirini takip etmesin bütün her şeyden evvel uzun vadeli yatırımlar da işlemlerindeki ve dolayısıyla sermaye ürünlerini üreten endüstriyel üretimlerde değişiklik olduğu yönündeki temel prensip konusunda gerçekten de hemfikirdir" görüşünü benimsemiştir (Röpke, 2007, s. 25).

Wilhelm Röpke, 1937'de Almanca olarak yayımlanan "Economics of the Free Society" adlı ders kitabında, yüksek yatırımın gerçekleşebilmesi için sermaye ürünleri üretiminin nüfusun istekli olarak tasarruflarına bağlı olduğunun önemine vurgu yapmıştır (Röpke, 1994, s. 213). Röpke'ye göre, serbest piyasa ekonomisinde ani büyüme ve düşme gibi ticaret döngüleri yaşanmaz, bu tür dalgalanmalar devlet müdahalesinin etkisi altındaki kredi piyasalarının sonucudur. Bu bağlamda sermaye birikiminin sürdürülebilir olabilmesi için tasarrufların, nüfusun kendi ihtiyaçlarına uygun şekilde kullanılması gerektiğini savunmuştur. Röpke'nin analizine göre serbest piyasa ekonomisi, bireylerin kendi tasarruflarını kullanma özgürlüğünü ve serbestçe kararlar alabilme yeteneklerini içerir. Ancak, devlet müdahalesiyle bu serbestliğin kısıtlanması, yatırım kararlarını ve ekonomik döngüleri etkileyerek dengesizliklere yol açabilir. Bu durumda, kredi piyasalarının kontrolsüz genişlemesi ve devletin zorlamasıyla gerçekleşen yatırımlar, ekonomik dalgalanmaların temelini oluşturur. Röpke'nin bu perspektifi; serbest piyasa ekonomisinin, bireylerin özgür iradeleriyle tasarruflarını kullanılmasına teşvik ettiği ve devlet müdahalesinin bu dengenin bozulmasına neden olduğu temel prensiplere dayanmaktadır (Grant, 1996, s. 160).

Wilhelm Röpke, planlı ekonomide gelişmiş iş bölümü ve gereğinden fazla sermaye yatırımının da mevcut olabileceğini, dolayısıyla sosyalizmde de ekonomik gerilimler olabileceğini ifade etmiştir. Böyle bir sistemde daha da istikrarsızlık olacağını

belirtmiş, aynı zamanda şu ifadeleri kullanmıştır: “Sosyalist rejimi benimseyen toplumlarda (zorunlu olarak tasarruf), devletin uyguladığı açık güçle değiştirilebilir; bu durum da nüfusun, doğrudan ve oteriter bir şekilde, tasarruf uğruna tüketim olanaklarından vazgeçmeye yönlendirilmesi sonucunu doğurmaktadır. Kolektivist ekonomi, mantıksızca yapılan yatırımların tasfiye edilmesini sağlayacak ve ekonomik aksaklıkların sürmesine neden olacak mekanizmaya sahip olmaktadır.” diye ifade etmiştir (Röpke, 1936, s. 328).

Wilhelm Röpke, ekonomik dalgalanmaları önlemek için serbest piyasa, altın standardı ve hükümetin ortam oluşturduğu nakdi enflasyonun olmaması gerektiğini savunmuştur. Aynı zamanda Röpke, parasal dengesizlik teorisyenlerinin geliştirdiği politikalardan farklı olmayan bir politika ile ekonomiyi bunalımdan çıkarmak için muhtemelen gerekli olan kredi genişlemesi veya reflasyonu da dışlamadığını belirtmiştir. Alışılmışlığın dışında dürüstlük sergileyen Röpke, keynesyen biçimindeki bu politikayı erken dönemde kabul etmemiştir (Röpke, 1998, s. 295).

3.6. Wilhelm Röpke’e Göre Keynes Çerçevesinde Eleştiri

Wilhelm Röpke, doğu coğrafyasında tam gelişmiş sosyalizmin benimsendiğini ancak Almanya ve İtalya’da ise faşizmin benimsendiğini ifade etmiştir. İkinci Dünya Savaşı sonrasında batı coğrafyasının kolektivizm çağrısını redederek Keynesyen ekonominin yolunu açtığını dile getirmiştir. Ayrıca Keynesyen programının hem ekonomik hem de ahlaki sonuçlarının yıkıcı olduğunu savunmuştur. Wilhelm Röpke, 1952 tarihli "United Nations Report on National and International Measures for Full Employment" (Birleşmiş Milletler Tam İstihdam İçin Ulusal ve Uluslararası Önlemler Raporu)’nda, hükümetlere faiz oranlarını sürekli olarak düşük tutmanın, kronik enflasyon riskini artıracağı konusunda uyarılarda bulunmuştur. Bu raporda, "yeni ekonomik düzenin" önerdiği gibi faiz oranlarının sürekli olarak düşük tutulması politikasının, kronik enflasyona yol açabileceğini öne sürmüştür (Röpke, 2010 s. 374). Wilhelm Röpke, uygulanan "tam istihdam" politikasının, ABD'nin 1970'lerde karşılaştığı "stagflasyon" ile sonuçlanacağını öngörmüştür. Ayrıca sürekli enflasyonun ekonomide bastırılmış enflasyon üzerinde siyasi baskılara neden olabileceğini vurgulamıştır. Kendisi, Almanya'nın hiperenflasyon dönemini yaşamış bir ekonomist olarak, kontrolsüz para

otoritesinin sonuçlarından çekinmiş ve devlet müdahalesinin ekonomik istikrarsızlık yaratabileceği görüşünü savunmuştur.

Röpke'nin bastırılmış enflasyon teorisi, devletin para arzını artırmasını ve ardından fiyatları kontrol etmek amacıyla ekonomik düzenlemeler uygulamasını içermektedir. Ancak bu politikanın girişimciler açısından rasyonel ekonomik planlamayı zorlaştırabileceğini ve resmi fiyatların ekonomik gerçekleri yansıtmamasına yol açarak ekonomik bunalımlara, işsizliğe ve genel ekonomik kaosa neden olabileceğini ifade etmiştir. Bastırılmış enflasyon, savaş sonrası dönemde Avrupa ekonomilerinin önemli bir özelliği olmuş ve Röpke'nin bu konudaki uyarıları, ekonomi politikalarının şekillenmesinde etkili olmuştur (Röpke, 2007, s. 131).

Wilhelm Röpke, ekonomi de keynesyen teoriyi servet aracı olarak görmüştür. Merkez bankası para arzını şişirdiğinde, yeni paranın her zaman belirli kişilerin himayesine geçerek ekonomiye girdiğini ifade etmiştir. Yeni parayı ilk kullananlar alışverişlerini orijinal fiyat seviyesinden yaparlar ve servetlerinin görünürde artmasının mutluluğunu yaşarlar. Fakat yeni para ekonomide kendi kendine işlendiğinden, mallara olan talebin artması fiyatların artmasına neden olacaktır. Yeni parayı geç alanlar ya da hiç almayanlar, daha yüksek fiyatlar ödemek zorunda kalacak ve gerçek servetleri azalacaktır. Röpke, bu durumun da yasallaştırılmış hırsızlık olduğunu belirtmiştir (Röpke, 1998, s. 191).

Röpke'e göre, "Keynes ekonomik büyüme yönetimine" odaklanan modern iktisatçılar, ekonomik hegemonya koruyucularını haklı çıkarmak için egolarını beslemektedir. Gayri Safi Milli Hasıla'yı en yüksek seviyelere taşıma amacı haline gelen Keynes teorisini destekleyen iktisatçılar, bilimselciliğin ekonomik versiyonunu savunmuşlardır. Wilhelm Röpke'ye göre bu tarz ekonomi kolektivizme yol açmaktadır. Bu durumun nedeni ise "ekonomik büyütme" çerçevesinde bireylerden alınan ödenekleri vergilendirmek için hükümet baskısını kullanmalarıdır (Röpke, 1994, s. 224).

3.7. Wilhelm Röpke'e Göre Yurtiçi ve Devletlerarası Refah

İkinci Dünya Savaş'ından sonra, Amerika Birleşik Devletleri Kongresi ve Truman yönetimi, savaşın tahrip ettiği Avrupa kıtasını tekrar inşa etmek için bugünkü süreç kadarki en büyük dış yardım transferini angajman eden Marshall Planını kabul

etmişlerdir. Ancak Wilhelm Röpke, Avrupa kıtasının ekonomik toparlanmasının dış yardımlarla gerçekleşmeyeceğini, savaş sırasında sekteye uğrayan piyasa ekonomisinin restorasyonu yoluyla sağlanacağı düşüncesi nedeniyle bu geleneksel görüşe karşı çıkmıştır. Röpke; ekonomik istikrarsızlık sorununun ve bastırılmış enflasyonun, “planlama adına kaos, rehberlik adına kafa karışıklığı, ilerleme adına gerileme ve otarşi ve adına kitlesel yoksulluk yaratan bir politikanın” sonucu olduğunu dile getirmiştir. Buna ek olarak adaletin ABD yardımından bağımsız olarak, "Ekonomiyi enflasyon kontrollerinden kurtarmak için bu eşsiz fırsattan yararlanıp yararlanmamak hala Avrupa kıtasındaki her yararlanıcı ülkeye bağlı olacaktır. Ancak bu yapılmadığı sürece, yeni bir krizin ortaya çıkmasından korkulmalıdır. Amerikan milyarları tıpkı eski milyarlar gibi akıp gidecek." şeklinde ifade etmiştir (Röpke, 2007, s. 123).

Wilhem Röpke Marshall Planı’nın piyasa inkılabını engellemek gibi olumsuz etkiye sahip olabileceğini öngörmüştür. Röpke, öngörülerinde Marshall Planı yardımlarının muhtemelen piyasa geçişini mümkün kılmak için değil, daha çok mevcut rejimi desteklemek ve sağlamlaştırmak için kullanılacağını ifade etmiştir. Avrupa Devletleri’nin ABD yönetiminin mesul olduğu kesimlerde (örneğin ABD işgalinde olan Almanya bölgesinde) ABD iki buçuk yıl boyunca kolektivist olmaktan başka türlü tanımlanamayacak ekonomik ilkeleri uygulamıştır. Wilhelm Röpke, Avrupa bölgesindeki takipçilerine ABD ekonomisinin birçok açıdan planlı, enflasyonist ve kolektivist olduğunu belirtmiştir. Sonuç olarak ABD’li ekonomisyonerlerden oluşan neslin, tam istihdam politikasının ima ettiği kalıcı enflasyonist baskıyı gereklilik olarak düşünecek biçimde yerleştirdiğini ifade etmişlerdir (Röpke, 2007, s. 128).

1958 tarihinde Batı ekonomileri dolaysız planlama ve fiyat kontrolünün yerine servetin yeniden dağıtımını getirmeye başladığında, Wilhelm Röpke’nin refah devletlerine şiddetli bir şekilde eleştiri kaleme aldığı görülmektedir. Refah devletlerinin yalnızca varsayılan faydalarını aşan maliyetlerine değil, aynı zamanda sosyal etkinlerine de değinmiştir. Zorunlu yardımın insanların kendi ihtiyaçlarını karşılama isteğini felce uğrattığını aynı zamanda mali yükün, insanların devlete daha fazla bağımlı olmasına ve ondan daha fazlasını beklemesine neden olduğunu söylemiştir. Wilhelm Röpke, “faturayı başkasının ödemesine izin vermek refah devletinin özüdür; ödeme yapan insanlar devletin emriyle bunu yapmaya zorlanıyorlar. Bu durum yardımlaşmanın tam tersidir” şeklinde

ifadede bulunmuştur. Yine başka bir düşüncesinde Röpke; “ilgi çekici ismine rağmen, refah devleti zorlamayla ayakta kalır ya da düşer. Bu, devletin uyumsuzluğu cezalandırma gücüyle bize dayatılan bir zorlamadır. Bu bir kez açıklığa kavuştuktan sonra, refah devletinin de tıpkı bizim gibi bir kötülük olduğu da aynı derecede açıktır. Özgürlüğün her türlü kısıtlaması." şeklinde ifadeler ile refah devletinin baskılayıcı tutumunu eleştirmiştir (Röpke, 2007, s. 212).

3.8. Wilhelm Röpke’e Göre Monopol Piyasasına Bakış Açısı

Wilhelm Röpke, ekonomi ve politikaya yönelik ağır eleştirilerde bulunmuştur. Röpke, ekonomide oluşan dalgalanmaların monopol serbest piyasanın bir ürünü olmadığını ifade etmiştir. Devamında ise hükümet müdahalesinin bir sonucu olduğunu belirten ilk modern ekonomisyenlerden biri olmuştur. 1936 tarihinde monopol piyasanın değil de serbest piyasanın rekabet ortamını yarattığı hakkında çalışmalar yapmıştır. Daha sonra piyasa ekonomisini savunan Röpke, piyasa kapitalizminin büyüklük olmadığı tezini ortaya koymuştur. Aynı çerçevede uygun yasal kurumlar, verimlilik adına “büyük işleri” değil gerçek anlamda serbest piyasayı teşvik eden kurumlardır demiştir. Monopol piyasa destekçilerinin ayrıcalık sayesinde piyasadaki konumlarını koruyabildiklerini ifade ettiği bilinen Wilhelm Röpke, hükümet düzenlemelerinin ekonomik yoğunlaşmaya çare olamayacağını savunmuştur. Bu durumun tam tersine yoğunlaşanların ise ofis ekonomisine yöneldiğini ifade etmiştir. Kolektivist ekonomi, tüm ekonomik yaşamın siyasallaşmasına yol açarak ulusal monopollerin oluşmasına ve tüm ekonomik kararların merkezi planlamacıların elinde olmasına yol açacağını belirtmiştir (Röpke, 1987, s. 21).

Wilhelm Röpke, tarihsel süreç olarak gelişim gösteren kapitalizmin negatif sonuçlarına ilişkin ifade edilen yorumlarının bu bağlamda ele alınması gerektiğini ifade etmiştir. Wilhelm Röpke, kapitalizmin yükselişinin aynı zamanda monopolcu ve kentselleşmeye yönelik gelişiminin nasıl desteklediğini eleştirmek için zaman zaman sert ve ağır bir üslup kullanmıştır. Ancak olumsuz sonuçların serbest piyasa kapitalizmine atfedilmemesi gerektiğini, bunun yerine feodal rejimden kalma bir şey olarak görülmesi gerektiğini savunmuştur. Wilhelm Röpke, ekonomik gücün yoğunlaştığını; bunun nedeninin ise serbest piyasanın zorunluluğu olarak böyle bir yoğunlaşmaya yol açması üzerine olmadığını, liberalizm öncesi mülkiyet düzenlemelerinin, serbest piyasa sisteminin gelişmesinden sonra büyük ölçüde değişmeden kalmasından kaynaklı

olduğunu ifade etmiştir. Feodal beylerin, köleler üzerinde belirli sosyal ve hukuki ayrıcalıklara sahip olduğunu ve bunlarında kapitalizmin yükselişiyle ortadan kalkmadığını savunmuştur (Rothbard, 1992, s. 75).

Wilhelm Röpke, sanayileşmenin bazı yönlerine karşı çıkarken, kendi deyimiyle “tarımsal milliyetçilik”, yani toplumsal ilerleme pahasına geleneksel yaşam tarzlarını korumak adına sanayileşmeyi uzak tutma dürtüsünü eleştirmiştir (Röpke, 1950, s. 161).

Wilhelm Röpke, sadece ekonomide sosyalizm rejimine karşı değil, her türlü devletin müdahaleci olduğu ekonomi politikaya karşı eleştirilerini yöneltmiştir. Müdahaleci politikaların çözümlerden daha çok sorunlar yarattığını ifade etmiş, “ Ne kadar çok istikrar, o kadar az istikrar” sözleriyle de bu durumu özetlemiştir. Ludwig von Mises gibi Wilhelm Röpke de müdahaleci fiyat kontrollerini, ticari kotaları ve döviz kontrolleri politikası izlemenin “sonunda saf ve basit bir Kolektivist Ekonomiye ulaşana kadar daha radikal müdahale eylemlerini gerektiren bir yansımalar zinciri” ifadeleriyle başlatmıştır. Üstelik bu tür önlemlerin başarısızlığa mahkûm olduğunu çünkü “ekonomik hayat sayısız bireyin psikolojik tutumuna bağlı” olduğu fikrini savunmuştur. Ekonomik aktörlerin özgür seçimler yapacağını, büyük ulusal ekonominin makinenin çarkları olmadığını belirtmiştir (Röpke, 1950, s. 176).

3.9. Wilhelm Röpke’e Göre Siyasi Teori

Wilhelm Röpke, İkinci Dünya Savaşı’ndan sonra odağını başka bir küresel savaşı önleyecek ekonomik ve politik düşüncelere ayırmıştır. Merkezileşme ve insan merkeziyetçiliğinin sosyal ve politik yaşamın tüm yönlerini belirleyen iki dengeleyici ilke olduğu teorisini temel alarak, odağını bu ilkelerin uluslararası siyasi düzeni nasıl etkilediğini analiz etmeye yöneltmiştir. Aslında bir tür küresel ekonomik düzenin olması gerektiğini ifade etmiştir. Wilhelm Röpke de meslektaşı olan Ludwig von Mises gibi, klasik liberal rejime sahip olan küresel bir devlet ülküselliğini tanımlamaktadır. Fakat Wilhelm Röpke, küresel bir devletin uygulanamaz olduğunu da kabul etmiş, tüm siyasi entegrasyon planlarına, özellikle de Avrupa çapında bir düzenleyici bir gücün gerekliliğine olan düşüncelere karşı ağır eleştiriler yöneltmiştir (Mises, 2011, s. 271).

Wilhelm Röpke, küresel veya kozmopolit devletlerin liberal ülküselliği kavramlarını benimsemesinin pek mümkün olmadığını, bunun nedeninin ise bir siyasi

rejimin kendisini yönettiği insanlardan uzak kaldığını savunmuştur. Zaman ile daha baskıcı ve yozlaşmış hale geldiğini, refah devletlerini yükselttiğini ve özel mülkiyeti ayaklar altına aldığı ifade etmiştir. Bunun neticesinde ise karar alma yetkisinin merkezileştirilmesinin serbest piyasa ekonomileriyle bağdaşmadığını savunmuştur. Röpke, alternatif olarak küresel düzen sorununa 19.yüzyılın “küresel-liberal” çözümünü benimsemiş: siyasi açıdan özerk ve küçük devletler arasında canlı ticaret olabileceğini söylemiştir. Küresel ticaretin gerçekleşmesine olanak sağlamak için gerçek anlamda küresel bir para rejiminin gerekliliğini savunmuştur. Küresel çapta bir para rejimi yerine, siyasal olmayan bir altın standartıyla desteklenen küresel para birimlerinin, takas işlemlerinde hakem görevi gördüğünü ifade etmiştir (Röpke, 2014, s. 74).

Wilhelm Röpke, küresel ticaretin uluslararası piyasadaki barışçıl işbirliği açısından önemi konusunda, diğer Avusturya geleneğindeki ekonomistlerle aynı fikirdedir. Barışçıl iş bölümünün esirgeyici iş bölümünü zayıflattığını, üretkenliği engellediğini, gelirleri azalttığını ve yeterince ileri gittiği takdirde ülke ekonomisini tüm monopolcu dezavantajlarıyla bir tür dev firmaya dönüştüreceğini ifade etmiştir. Bu duruma ek olarak Wilhelm Röpke, küresel ticaret ile küresel siyasi müdahale arasında ayırım yapmıştır. Serbest ticaretin ve emperyalizmin birbiriyle bağlantılı olmadığını, birbirine karşıt olduğunu ifade etmiştir. Küresel ticaretin veya ekonomik kalkınmanın, ekonomik özgürlüğü feda etmesinin mümkün kılınacağını da savunmuştur. Buna örnek olarak ise, diğer ülkelerin ihracatçı bir ülkenin mallarını almaya zorlamanın, Wilhelm Röpke’nin ülküselliğine aykırı olduğu bilinmektedir. Röpke yurtiçinde veya yurtdışında, yatırımın devlet tarafından kontrol edilmesinin akıllıca bir tutum olmadığını, özellikle de az gelişmiş ülkelerde bu durumun olumsuz sonuçlar doğuracağını savunmuştur. Bu tür devletlerin ihtiyaç duyduğu enstrümanların, başlı başına sermaye veya teknoloji olmadığı, kalkınmayı mümkün kılanın ise kültürel ve sosyal koşulların olduğunu savunmuştur (Röpke, 2001, s. 84).

Wilhelm Röpke’nin, siyasi sürecin insan merkeziliğinin kitle demokrasisiyle bağdaşmadığını savunduğu bilinmektedir. Demokrasi altındaki politikacıların, özel çıkarlarla ilgilenen seçmen kitleleri tarafından yönlendirilmeye eğilimli olduğunu, böylece de ekonomik rejimin oyların yüzde %51’ini toplayabilen kitlenin galip geldiği bir ganimet sistemine dönüşeceğine vurgu yapmıştır (Röpke, 1998, s. 220). Böyle bir

rejimin yalnızca gücün ortaya çıkmasına ve meşrulaştırılmasına hizmet edeceğini ifade etmiştir. Tek meşru hükümetin, geniş çapta yetkin ve toplumsal açıdan faydalı olarak tanınan yöneticilerden oluşan bir hükümet olduğunu savunmuştur. Siyasi rejimin merkezi olmayan bir yapıya sahipse; en yetenekli olanlar ve en fazla bütünlüğe sahip olarak kabul görenler, çeşitli yerel ayarların herhangi bir süre boyunca yönetmelerine izin verecekleri kişiler olacağını ifade etmiştir (Röpke, 2021, s. 86).

3.10. Wilhem Röpke’e Göre Sosyal Teori

Wilhelm Röpke’nin, İkinci Dünya Savaşı sırasında ve sonra ki zaman zarfında araştırmalarını ekonomik ve politik teorinin ötesine, kültürel ve hatta dini temelli analitiklere kadar genişlettiği görülmektedir. Bunun sonucunda ortaya çıkan modern toplum eleştirisinin, bilim ve politikadaki eğilimlerin bireysel ruh fikrini baltaladığını, hatta yok ettiğini ve onun yerine kitle insanı kavramını getirdiği inancından yola çıktığı görülmektedir. Wilhelm Röpke’nin, *The Social Crisis of Our Time* (Zamanımızın Sosyal Krizi) adlı kitabının yayınlanmasıyla birlikte bu soruna daha fazla odaklanmaya başladığı bilinmektedir. Gördüğü kolektivistizmin sorununda meydana gelen düşünce ve eylem gelişimi izini izlemeye çalıştığı ve her kalemde devletçilik karşısında özgürlüğü savunmaya çalıştığı görülmektedir.

Wilhelm Röpke’nin, aynı zamanda “verimlilik” ve “sosyal adalet” kavramlarına teşvik etmede, iktisatçının toplum üzerinde ki yapıcı role karşı şüphe ile yaklaştığı bilinmektedir. “Homo economicus” yerine, tamamen maddi güdülerle motive edilen bireyler olarak değil, eylemde bulunan insanlar olarak, “homo agents” olarak görme konusunda Ludwig von Mises’in yöntemini izlemiştir. Röpke, “Sıradan insan o kadar da homo economicus değildir” diye yer alan ifadesinde, “tıpkı ne kahraman ne de aziz olduğu gibi. İnsanlar ekonomik başarıya yönlendiren güdüler de insan ruhunun kendisi kadar çeşitlidir” diye eklemiştir. Yaşamın yiyecekten ve bedenin de giysiden daha fazlası olduğunu, yaşamaya değer bir yaşam sağlamak için yalnızca ekonomiye bakılmaması gerektiğini vurgulamıştır (Röpke, 1998, s. 101).

Wilhelm Röpke, insanın yüzleşmek zorunda olduğu temel sosyal sorunu vurgulayarak sol görüş eleştirilerine karşı özgürlüğü savunmak için yola çıkmıştır. “Toplumdaki bireylerin çatışan çıkarları doğrultusunda nasıl başarılı bir şekilde uyumlu

hale getirilebilir?” sorusuna cevap aramıştır. Farklı değer ölçütlerine sahip bireylerin, fırsat elde ettiklerinde başkalarını istismar etmekten kaçınma konusunda daha duyarlı olduklarını ifade etmiştir. Farklı tarafların çatışan çıkarları barışçıl bir şekilde koordine edilmesi gerekiyorsa özgürlük ve gönüllü değişim hayati önem taşımaktadır görüşünü benimsemiştir. Kolektivizim ise zorunlu olarak çatışan çıkarlar arasındaki baskı ve çatışma anlamına gelmektedir. Fakat bir şahsın gerçekten özgür kılınabilmesi için ekonomik iradesi üzerinden otoriteye sahip olması zorunludur. Bir çevrenin iş bölümünden yararlanabilmesi için özgürce ayarlanabilen fiyat sistemiyle üretim araçlarının ve rekabetin özel mülkiyetine izin veren kurumsal bir çerçeveye sahip olması gerekir (Röpke, 1994, s. 102).

Serbest piyasanın en önemli erdemi siyaset ile toplum arasına bir ayrım duvarı örmesidir. İş insanlarının mali güvenceden faydalanmak için hükümetin imtiyazına veya bir partinin iltifatına güven duyma ihtiyacı olmaması gerekir. En doyumsuz girişimcinin bile uzun süre kar elde etmesinin tek yolu tüketiciye değerli bir hizmet sunması gerekir (Röpke, 2020, s. 221). Wilhelm Röpke: “Özgürlük, ekonomik yaşamın siyasi enfeksiyondan bağımsızlığı, temiz ilkeler ve barış; bunlar saf piyasa ekonomisinin materyalist olmayan muvaffakiyeti olmaktadır.” demiştir. Wilhelm Röpke, Ludwig von Mises gibi, bireyin satın alma veya satın almaktan kaçınma kararlarını günlük oylamayla en başarılı girişimciyi seçmeye benzetmektedir. Wilhelm Röpke, piyasa seçiminin siyasi seçimden daha adil ve etkili olduğunu düşünmektedir. Bunun nedeni ise piyasanın, kazananın her şeyi aldığı bir mekanizma olmadığını düşünmesidir (Röpke, 1991, s. 247).

Wilhelm Röpke, materyalizm etiğini eleştirmesine rağmen, tüketimciliğin teşhirlerini bastırmanın bir yolu olarak müdahale etmeyi benimsemiştir. Örneğin Wilhelm Röpke, “lüks mallar” ve “ihtiyaç malları” olarak kategorize etme olasılığını red etmektedir. Bunun nedeni ise bu uygulama “bürokrasinin iyi ve yararlı olanı tükettiğini daha iyi bildiğini varsaymasıdır. Başka bir deyişle, hükümet bunu talep etme konusunda şaşırtıcı bir cüretkârlığa sahip olarak, tercih etmemiz gerekenleri bizim yerimize seçmektedir” ifadelerini kullanmasıdır (Röpke, 1969, s. 104).

Wilhelm Röpke, uluslararası olsun veya olmasın tüm piyasa faaliyetlerinin ahlaki ve sosyal bir çerçevede olması gerektiğini vurgulamıştır. Buna ek olarak dini inançları ve doğal hiyerarşiyi, tarihsel olarak devlet gücüne karşı etkili bir siper olarak hizmet eden

kurumlar olarak tanımlamaktadır. Bireylerin özgürlüklerini koruyabilmelerinin, iş bölümünü sürekli olarak genişletebilmelerinin ve hayatlarını dolu dolu yaşayabilmeleri için mülk sahibi olmalarının, aile ve toplumu kucaklamalarının, sivil derneklere ve kiliselere katılmalarının ve belirli geleneklerin güvencesinden yararlanmalarının gerekli olduğunu savunmaktadır. Bu noktaların klasik liberal edebiyatta sıklıkla ihmal edildiğini düşünmektedir. Wilhelm Röpke kaleme aldığı bir yazısında: “ Piyasa ekonomisi, sosyal ve politik özgürlükle birlikte ancak burjuva sistemin parçası olarak ve onun koruması altında gelişebilir. Bu, belirli temellere saygı duyulan ve tüm toplumsal ilişkiler ağını renklendiren bir toplumun varlığına işaret etmektedir. Bireysel çaba ve sorumluluk, mutlak normlar ve değerler, mülkiyete dayalı bağımsızlık, basiret ve cesaret, hesap yapma ve tasarruf etme, kişinin kendi hayatını planlama sorumluluğu, toplumla uygun uyum, aile duygusu, gelenek duygusu ve açık bir anlayışla birleştirilmiş nesiller dizisi olmaktadır. Günümüze ve geleceğe yönelik bilinçli görüş, birey ve toplum arasında uygun gerilim, sağlam ahlaki disiplin, paranın değerine saygı, kişinin hayatla ve onun belirsizlikleriyle tek başına mücadele etme cesareti, şeylerin doğal düzeni duygusu ve sağlam bir değerler ölçeğidir.” demiştir (Röpke, 1960, s. 145).

Wilhelm Röpke, kariyerinin başından itibaren, bir entelektüel olarak, kolektivist ve devletçi iktidarları her şekilde eleştirmiştir. Bu eleştiriler, sadece ekonomik teoriye dayanmakla kalmamış, aynı zamanda Hristiyan inancına dayanan ahlaki iyilik vizyonunu da içermiştir. Röpke'nin çabaları, daha insancıl ve özgür bir toplumun oluşturulmasına yöneliktir. Bu bağlamda, insanların daha insancıl bir yaşam sürmesini teşvik etmek için çalışmıştır (Röpke, 1991, s. 221).

SONUÇ

İktisadi düşünceler tarihinin ortaya çıkmasında iktisat bilimine önemli katkılar veren iktisadi düşünürlerin kritik bir yeri bulunmaktadır. Bu iktisatçıların, yaşadıkları dönemi ve geleceği etkileyip yön vermesinde fikirlerinin ve düşüncelerinin büyük etkisi olmuştur. Ekonomi, hayatın toplumsal faktörlerinin ve iktisat sosyolojisinin önemini beraberinde getirmektedir. Yakın gelecekte ise ülkelerin içinde bulunmuş olduğu ekonomik krizlere olağan yöntemlerle her zaman çözümler bulunamamaktadır ve bu durum farklı bir çözümün gündemde olmasını kaçınılmaz hale getirmektedir. Bu nedenle iktisadi düşünceler tarihinin geçmişten günümüze ışık tutan önemli bir kaynak ve miras olduğu bilinmektedir. Bu miraslardan birisi de ordoliberalizm olmuştur.

Ordoliberalizm fikir akımı Almanya'nın İkinci dünya Savaşı'ndan sonra ekonomik kalkınmasının temelini oluşturmuştur. Ordoliberalizm fikir akımının doğmasında ve ilerlemesinde ise bazı ekonomistlerin etkisi vardır. Ordoliberalizm fikir akımının doğmasında yer alan ekonomistlerin, eğitim aldıkları okulların felsefelerini savundukları bilinmektedir. Bu okullardan öne çıkanlardan biri ise Freiburg Okulu olmuştur. Freiburg Okulunun tarihi, geçmişi 1457 yıllarına dayanan Hasburg Henadanı'na kadar uzanmaktadır. Freiburg Okulu'nun, eğitim hayatının başlangıcından itibaren felsefe ve ideolojik olarak bilimi ön planda tuttuğu eğitimler verdiği bilinmektedir. Freiburg Okulu'nun sloganı "Gerçek sizi özgür kılacaktır." olarak belirlenmiştir. Zaman içerisinde eğitim çeşitliliği de sağlanarak tıp, felsefe, hukuk, teknoloji ve ekonomi eğitimleri de verilmiştir. Freiburg Okulu'nun öne çıkan özelliklerinden birisi ise 1900 tarihlerinde kadın öğrencileri de kabul etmesi ile Almanya'da ilk olmasıdır. Özgürlükçü ve modern olan Freiburg Okulu öğrencilerinin Ordoliberalizm fikir akımında çok önemli bir rol oynadıkları bilinmektedir. Bahsi geçen öğrenciler arasında Walter Eucken, Franz Böhm ve Ludwig Erhard yer almaktadır. Wilhelm Röpke ise Freiburg Okulu öğrencisi olmayıp Ordoliberalizm fikir akımının "Baba"sı olarak adlandırılmaktadır.

Birinci Dünya Savaşı'ndan yenilgi ile ayrılan Almanya İmparatorluğu Versay Antlaşması ile birlikte ciddi ekonomik yükümlülüklerle maruz kalmıştır. Zamanla Almanya yıkılarak yerine Weimar Cumhuriyeti kurulmuştur. Weimar Cumhuriyeti döneminde dünya üzerinde Büyük Buhran'ın da gerçekleşmesiyle birlikte ülke içerisinde

oldukça yüksek enflasyon görülmüştür. Almanların ülkelerine bağlılığı ve o dönemde trend olan intikamcı milliyetçilik akımıyla birlikte Nasyonal Sosyalist ideolojisi ilgi görmeye başlamıştır. Nasyonal Sosyalistler başlarda Alman halkının takdirini kazanmıştır. Nasyonal Sosyalist Partisi'nin Başkanı olan Adolf Hitler, Weimar Cumhuriyeti'ni sonlandırarak III.Reich (III. Alman İmparatorluğu)'i kurmuştur. III.Reich'in kurulmasıyla birlikte Adolf Hitler çeşitli bahanelerle birlikte baskıcı bir tutum izleyerek tabiri caizse diktatörlük rejimine geçmiştir. Adolf Hitler'in tutumuyla birlikte birçok Alman aydın ülkelerinden ayrılmak durumunda kalmıştır. Adolf Hitler döneminde ülkeden ayrılmak zorunda kalan aydınlar arasında Wilhelm Röpke'de bulunmaktadır. Dönemin Türkiye'sine gelerek Gazi Mustafa Kemal Atatürk tarafından İstanbul Üniversite'sinde İktisadi İdari Bilimler Fakültesinde görevlendirilmiştir.

Adolf Hitler'in saldırgan tutumları ve agresif dış politikası İkinci Dünya Savaşı'nın başlamasına sebep olmuş ve Adolf Hitler'in yenilgi ile ayrılmasından sonra ülke, Batı Almanya ve Doğu Almanya olarak ikiye ayrılmıştır. Doğu Almanya Sovyet rejimine bırakılırken Batı Almanya ise Müttefik Devletlerinin yönetimine bırakılmıştır. Batı Almanya öncelikle Müttefik Devletler tarafından baskıcı bir rejim ile yönetilirken daha sonra Almanların kendisi tarafından yönetilmeye başlamıştır. Batı Almanya'ya Marshall Yardımları yapılmıştır. Fakat Alman Ekonomik mucizesinin gerçekleşmesinde otoriterler tarafından Marshall Planından daha çok Almanların teknolojik olarak gelişmesi ve Alman halkının ülkelere bağlılığı olmuştur.

Ordoliberalizm fikir akımı temelde liberalizme dayanmakta olup bazı özellikleri ile liberalizmden farklılık göstermektedir. Ordoliberalizmin liberalizmden farkı laissez-faire (bırakınız yapsınlar) ve laissez-passer (bırakınız geçsinler) kurallarını benimsemeyip bu iki kural arasında bir denge kurarak kendine has bir düşünce modeli oluşturmıştır. Ordoliberalizm fikir akımı, devletin piyasayı serbest bırakarak sosyal devlet anlayışı yerine sosyal piyasa anlayışının benimsenmesidir. Walter Eucken ve Franz Böhm öncülüğünde "Ordo" dergisinin çıkarılmasıyla başlayan bu ekonomi fikir akımı özellikle Almanya'nın içinde bulunduğu ekonomik sıkıntılara ve hükümetin uyguladığı katı uygulamalara karşı ortaya çıkmıştır. Bu sebeple Alman ekonomi modeli olarakta bilinmektedir. Amacı ise Alman ekonomisini hızlı bir şekilde kalkındırmaktır. Bu fikir akımını savunan iktisatçılardan bir tanesi de Wilhelm Röpke'dir. Wilhelm Röpke, Birinci

Dünya Savaşı'nda görev yapmış ve savaşın korkunç yanlarını görmesiyle birlikte fikirlerinde değişimler meydana gelmiştir. Wilhelm Röpke savaşın önemli nedenleri arasında ülkelerin kendi ekonomik çıkarlarının bulunduğunu ve sömürgeye dayandığını ifade etmiştir. Bu düşüncesinden dolayı Wilhelm Röpke'nin hümanistliği savunduğu bilinmektedir. Ekonominin insanların refahı ve rahatı için olduğunu dile getirdiği bilinmektedir.

Wilhelm Röpke, Adolf Hitler yönetimini başından beri eleştiren bir iktisatçı olmuştur. Bu doğrultuda broşür ve konuşma gibi çeşitli eğilimleri olmuş ve Nasyonal Sosyalist yanlıları tarafından tepki görmüştür. Röpke eleştirilerine devam edince hükümet tarafından eğitimcilik görevine son verilmiştir. Bu olay üzerine Türkiye'ye gelen Röpke İstanbul İktisat ve İktisadiyat Enstitüsü'nde müdür olarak görev almıştır. Alman halkı ile daha iyi iletişim kurabilmek için Cenevre'ye taşınmış ve eserlerini burada yayınlamıştır. Ayrıca burada Avrupa'nın değerlerini korumak amacıyla "Mont Pelerin Örgütü"nü kurmuş fakat daha sonra çeşitli fikir ayrılıkları nedeniyle istifa etmiştir.

Wilhelm Röpke, İsviçre'ye yerleştikten sonra Almanya'ya geri dönmemiştir. 1937 yılında İstanbul'dan ayrıldıktan sonra İsviçre'nin Cenevre kentinde çalışmalarını sürdürmüş ve burada Cenevre Üniversitesi'nde profesör olarak görev yapmıştır. Röpke, İsviçre'deki akademik kariyeri boyunca birçok önemli eser yazmış ve ekonomi, sosyoloji ve siyaset bilimi alanlarında önemli katkılarda bulunmuştur. 1966 yılında İsviçre'de vefat edene kadar akademik çalışmalarına ve yazılarına devam etmiştir. Röpke'nin mirası, bugün hala sosyal piyasa ekonomisi ve liberal düşüncenin önemli bir savunucusu olarak anılmaktadır.

Röpke'nin çalışmaları, özellikle sosyal piyasa ekonomisi kavramı üzerine yoğunlaşmıştır. Bu kavram, serbest piyasa ekonomisinin sosyal adalet ve refah devleti unsurları ile dengelenmesini savunmaktadır. Röpke bu bağlamda, serbest piyasa ekonomisinin etkinliği ile sosyal adaletin gerekliliği arasında bir denge kurmayı amaçlamıştır. Ayrıca, Röpke'nin yazıları ve düşünceleri, Almanya'da savaş sonrası dönemde Ludwig Erhard'ın liderliğinde uygulanan ekonomik politikaların da temelini oluşturmuştur. Erhard'ın "Alman Ekonomik Mucizesi" olarak adlandırılan bu dönemdeki politikaları, Röpke'nin sosyal piyasa ekonomisi teorilerinden büyük ölçüde etkilenmiştir. Bu bağlamda, Röpke'nin Almanya'da fiilen bulunmaması, onun Almanya'nın ekonomik

ve sosyal politikaları üzerindeki etkisini azaltmamıştır. Bu politikalar Almanya ekonomisinin yeniden inşasında büyük bir role sahipken bu politikaların temelini ise ordoliberalizm fikir akımı oluşturmaktadır.

Bu tez, ordoliberalizm düşünce akımının temel prensiplerini ve bu akımın önde gelen teorisyenlerinden Wilhelm Röpke'nin katkılarını incelemektedir. Ordoliberalizm, piyasa ekonomisinin etkin işleyebilmesi için güçlü bir devlet düzenlemesinin gerektiğini savunmaktadır. Bu bağlamda, piyasa ekonomisinin kendiliğinden adil ve sürdürülebilir bir düzen oluşturamayacağını, ancak belirli kurallar ve müdahalelerle istikrarlı bir ekonomik ortamın sağlanabileceğini öne sürmektedir. Wilhelm Röpke, bu akımın en önemli isimlerinden biri olarak, sosyal piyasa ekonomisi kavramını geliştirmiş ve ekonomik politikaların insan onuruna, sosyal adalete ve toplumsal dayanışmaya dayalı olması gerektiğini vurgulamıştır.

Savaş sonrası Alman ekonomik yapısının yeniden inşasında önemli bir yeri olan Ordoliberalizm fikir akımı Almanya özelinde tüm dünyada etkisini gösteren bir fikir akımı olmuştur. Özellikle savunucularının fikirleri ve eserleri göz önünde bulundurulduğunda ordoliberalizmin babası kabul edilen Wilhelm Röpke'nin ordoliberalizm ve ekonomi üzerine görüşleri tüm iktisat politikaları için olumlu etkiler yaratmıştır. Röpke'nin düşünceleri, ekonomik özgürlük ile sosyal sorumluluk arasında bir denge kurmayı amaçlayan bir yaklaşım sunmaktadır. Röpke, ekonomik düzenin ahlaki temellerine büyük önem verir ve piyasa mekanizmalarının sosyal ve etik boyutlarını göz ardı etmemesi gerektiğini savunur. Bu tezde ele alınan analizler, Röpke'nin düşüncelerinin günümüz ekonomik politikaları ve sosyal adalet tartışmaları için halen geçerliliğini koruduğunu ortaya koymaktadır.

Sonuç olarak, ordoliberalizm ve Wilhelm Röpke'nin düşünceleri, sürdürülebilir ve adil bir ekonomik sistemin inşası için önemli perspektifler sunmaktadır. Ekonomik düzenlemeler ve sosyal politikaların uyumlu bir şekilde uygulanması, piyasa ekonomisinin hem verimli hem de insan odaklı olmasını sağlayabilir. Röpke'nin vurguladığı gibi, ekonomik başarı, yalnızca maddi refahın artışı ile değil, aynı zamanda toplumsal huzurun ve bireysel onurun korunmasıyla ölçülmelidir. Bu bağlamda, ordoliberalizmin prensipleri, günümüzün karmaşık ekonomik ve sosyal sorunlarına çözüm arayışlarında değerli bir rehber olma potansiyeli taşımaktadır.

KAYNAKÇA

- Abelshauser, W. (1983). *Wirtschaftsgeschichte der Bundesrepublik Deutschland: Darstellung und Analyse*. Vandenhoeck & Ruprecht.
- Abelshauser, W. (1987). *Wirtschaftsgeschichte der Bundesrepublik Deutschland*. Suhrkamp.
- Abelshauser, W. (2004). *Deutsche Wirtschaftsgeschichte: Von 1945 bis zur Gegenwart*. C.H. Beck.
- Abelshauser, W. (2011). *Deutsche Wirtschaftsgeschichte seit 1945*. C.H. Beck.
- Albrecht, U. (1995). *Science, technology, and national socialism*. Cambridge University Press.
- Aktan, C. C. (2019). *Ordoliberalizm ve Freiburg Okulu*. Beta Yayınları.
- Aktan, C. (2023) Walter Eucken. http://www.canaktan.org/politika/liberal_demokrasi/dusunurler/eucken.htm adresinden 20 Şubat 2023 tarihinde alınmıştır.
- Aleph (2023, 1 Mart). Ludwig Erhard. https://aleph.nkp.cz/F/?func=find-c&local_base=aut&ccl_term=ica=jn20000700486&CON_LNG=ENG adresinden 1 Mart 2023 tarihinde alınmıştır.
- Alpha History (2023, 22 Haziran). Weimar Cumhuriyeti. <https://alphahistory.com/weimarrepublic/kapp-putsch/> 22 Haziran 2023 tarihinde alınmıştır.
- Aly, G. & Roth, K.H. (2004). *The Nazi Census: Identification and Control in the Third Reich*, Temple University Press, Germany
- Antonio Masala, Ö. K. (2018). Between two continents: Wilhelm Röpke's years in Istanbul. In S. K. Patricia Commun (Ed.), *Wilhelm Röpke (1899–1966), a liberal political economist and conservative social philosopher*, Springer

- Archivin Formation Ssystem (2023, 25 Haziran). III.Reich. <https://www.archivinformationssystem.at/detail.aspx?ID=5686> 25 Haziran 2023 tarihinde alınmıştır.
- Astro (2023, 17 Mayıs). Alexander Rüstow. https://www.astro.com/astro-databank/R%C3%BCstow,_Alexander adresinden 17 Mayıs 2023 tarihinden alınmıştır.
- Bakırtaş, İ ve Tekinşen, A. (2004). Dünya savaşları ve büyük buhran arasındaki etkileşimin ekonomi politiği. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 12, 83-100.
- Balderston, T. (2002). *Economics and Politics in the Weimar Republic*. Cambridge University Press.
- Barkai, A. (1990). *The German Economy, 1945-1947: German Recovery under the Shadow of the Inflation*. London: Palgrave Macmillan.
- Barron, S. (1991). *Degenerate Art: The Fate of the Avant-Garde in Nazi Germany*. Los Angeles: Los Angeles County Museum of Art.
- Barry, N. P. (2014). *The social market economy: Theory and ethics of the economic order*. Routledge.
- Bayerisch Saats Bibliothek (2023 20 Şubat). Walter Eucken. <https://opacplus.bsb-muenchen.de/metaopac/search?&query=Walter%20Eucken>. adresinden 20 Şubat 2023 tarihinde alınmıştır.
- Bbc (2023, 24 Haziran). Weimar Cumhuriyeti. <https://www.bbc.co.uk/bitesize/guides/z3bp82p/revision/1> 24 Haziran 2023 tarihinde alınmıştır.
- Beevor, A. (2014). *The Second World War*. Little Brown US.
- Berghoff, H. (2006). Entrepreneurship in Germany: Cultural Foundations and Historical Development. In D. S. Landes, J. Mokyr, & W. J. Baumol (Eds.), *The Invention of Enterprise: Entrepreneurship from Ancient Mesopotamia to Modern Times* (s. 282-304). Princeton University Press.

Berlin (2023, 20 Haziran). Weimar Cumhuriyeti. <https://www.berlin.de/berlin-im-ueberblick/geschichte/die-weltstadt-in-der-weimarer-republik/> 20 Haziran 2023 tarihinde alınmıştır.

Biblioteca Portal de la biblioteca de Cunef (2023 31 Mart). Friedrich August Lutz. https://biblioteca.cunef.edu/gestion/catalogo/index.php?lvl=author_see&id=4511 adresinden 31 Mart 2023 tarihinde alınmıştır.

Biddiscombe, A. (2007). *Denazification in Soviet-occupied Germany: Brandenburg 1945-1948*. Central European University Press.

Blümle, G. (2000). *Walter Eucken*. Vandenhoeck & Ruprecht.

BnF Catalogue Général (2023, 11 Nisan). Fritz Walter Meyer. https://data.bnf.fr/en/14562242/fritz_walter_meyer/#see_also adresinden 11 Nisan tarihinde alınmıştır.

Boarman, P.M. (1963). *Economics Of The Free Society By Wilhelm Röpke* (2. Baskı). Henry Regnery Company.

Boas, T. C. ve Gans-Morse, J. (2009). Neoliberalism: From New Liberal Philosophy to Anti-Liberal Slogan. *Studies in Comparative International Development*, 44(2), 137-161. doi: 10.1007/s12116-009-9040-5

Bonefeld, Werner. 2017. Authoritarian Liberalism: From Schmitt Via Ordoliberalism to The Euro. *Critical Sociology*. 4(1), 747-761.

Borchardt, K., & Abelshauser, W. (1970). Zur Erklärung des Wirtschaftswunders: Hypothesen und Fakten zur Entwicklung der westdeutschen Wirtschaft in den fünfziger Jahren. In F.

Bower, T. (1987). *The Paperclip Conspiracy: The Hunt for the Nazi Scientists*. London: Michael Joseph.

Bozkurt, V. (2001). *Modern Türkiye’de Bilim ve Eğitim*. Ankara: Bilim Yayınları

Bpb (2023, 25 Haziran). III.Reich. <https://www.bpb.de/themen/rechtsextremismus/dossier-rechtsextremismus/500820/volksgemeinschaft/#:~:text=Die%20Idee%20der%20>

[Volksgemeinschaft%20ist,sprachlich%20und%20historisch%20abgrenzen%20l%C3%A4sst.](#) 25 Haziran 2023 tarihinde alınmıştır.

Br (2023, 27 Haziran). Wirtschaftswunder (Alman Ekonomik Mucizesi). <https://www.br.de/franken/inhalt/zeitgeschichte/ludwig-erhard-wirtschaftswunder-soziale-marktwirtschaft-100.html> 27 Haziran 2023 tarihinde alınmıştır.

Braun, H. (2020). *Ordoliberalism and the German Economic Miracle: Insights from the Post-War Economic Reconstruction*. Berlin: Springer.

Bresciani-Turroni, C. (1937). *The Economics of Inflation: A Study of Currency Depreciation in Post-War Germany*. George Allen & Unwin Ltd.

Britannica (2023, 20 Haziran). Weimar Cumhuriyeti. <https://www.britannica.com/event/World-War-I> 20 Haziran 2023 tarihinde alınmıştır.

Brock Haus (2023 31 Mart). Friedrich August Lutz. <https://brockhaus.at/ecs/enzy/article/lutz-friedrich-august> adresinden 31 Mart 2023 tarihinde alınmıştır.

Buchheim, C. (1990). *Die Wiedereingliederung Westdeutschlands in die Weltwirtschaft 1945-1958*. München: Oldenbourg.

Bundesagentur Für Arbeit Bringt Weiter (2023, 10 Mayıs). Alfred Müller-Armack. <https://www.arbeitsagentur.de/vor-ort/koeln/alfred-mueller-armack-berufskolleg-sekii> adresinden 10 Mayıs 2023 tarihinden alınmıştır.

Bundesarchiv (2023, 21 Haziran). Weimar Cumhuriyeti. <https://www.bundesarchiv.de/WEIMAR/DE/Content/Virtuelle-Ausstellungen/Die-besiegte-Nation/versailervertrag.html> 21 Haziran 2023 tarihinde alınmıştır.

Burleigh, M. (2000, November 2). *Sacred causes: The clash of religion and politics, from the Great War to the War on Terror*. HarperCollins

Caldwell, P. (2003). *Dictatorship, State Planning, and Social Theory in the German Democratic Republic*. Cambridge University Press.

Cambridge University Press (2023, 05 Mayıs). Alfred Müller-Armack. <https://www.cambridge.org/core/journals/journal-of-economic-history/article/abs/religion-und-wirtschaft-geistesgeschichtliche-hintergrunde-unserer-europaischen-lebensform-by-alfred-mullerarmack-stuttgart-w-kohlhammerverlag-1959-pp-xv-605/CB9562D31AF1CD8D3DEB5440104C6789> adresinden 5 Mayıs 2023 tarihinden alınmıştır.

Camping Lecormoran (2023, 25 Haziran). III.Reich. <https://www.camping-lecormoran.fr/de/besuche-frankreich/touristische-ausfluege/landung-normandie/> 25 Haziran 2023 tarihinde alınmıştır.

Candan, C. (2017). Weimar Cumhuriyeti ve Fotoğraf (Weimar Ruhunun İzinden). https://www.academia.edu/37938564/WE%C4%B0MAR_CUMHUR%C4%B0_YET%C4%B0_ve_FOTO%C4%9ERAF_Weimar_Ruhunun_%C4%B0zinden

Chemins de Memoire (2023, 25 Haziran). III.Reich. <https://www.cheminsdememoire.gouv.fr/de/node/291> 25 Haziran 2023 tarihinde alınmıştır.

Cinii (2023, 12 Mayıs). Alexander Rüstow. <https://ci.nii.ac.jp/author/DA02286243?l=en> adresinden 12 Mayıs 2023 tarihinden alınmıştır.

Citino, R. M. (2004). *Blitzkrieg to Desert Storm: The Evolution of Operational Warfare*. Lawrence: University Press of Kansas.

Classiques Garnier (2023, 17 Mayıs). Alexander Rüstow. <https://classiques-garnier.com/revue-d-histoire-de-la-pensee-economique-2017-1-n-3-varia-alexander-rustow-1885-1963-en.html> adresinden 17 Mayıs 2023 tarihinden alınmıştır.

Das Bundesarchiv (2023, 14 Nisan). Fritz Walter Meyer. https://www.bundesarchiv.de/cocoon/barch/1001/z/z1961z/kap1_1/para2_107.html adresinden 14 Nisan tarihinde alınmıştır.

Deutsche National Bibliothek (2023, 2 Mart). Ludwig Erhard. <https://portal.dnb.de/opac.htm?method=simpleSearch&cqlMode=true&query=ni%3D118530755> adresinden 2 Mart 2023 tarihinde alınmıştır.

Deutscher Bundestag (2023, 23 Haziran). Weimar Cumhuriyeti. <https://www.bundestag.de/dokumente/textarchiv/2022/kw28-kalenderblatt-18-juli-902944#:~:text=Vor%20100%20Jahren%2C%20am%20Dienstag,des%20Reichs%20oder%20eines%20Landes>. 23 Haziran 2023 tarihinde alınmıştır.

Deutschland (2023, 20 Eylül). Weimar Cumhuriyeti. <https://www.deutschland.de/tr/topic/politika/weimar-cumhuriyeti> 20 Eylül 2023 tarihinde alınmıştır.

Deutschlandfunk (2023, 07 Mayıs). Alfred Müller-Armack. <https://www.deutschlandfunk.de/alfred-mueller-armack-und-das-deutsche-wirtschaftswunder-100.html> adresinden 7 Mayıs 2023 tarihinden alınmıştır.

Devex (2023). Walter Eucken. <https://www.devex.com/organizations/walter-eucken-institut-156667> adresinden 20 Şubat 2023 tarihinde alınmıştır.

Die Verfassung des Deutschen Reiches (2023, 23 Haziran). Weimar Cumhuriyeti. <https://www.verfassungen.de/de19-33/verf19.htm> 23 Haziran 2023 tarihinde alınmıştır.

Dinçaslan, M. (2015). Türkiye’de Ordoliberalist Bir İktisatçı-Filozof: Alexander Rüstow (1885-1963). *Erciyes Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*. 46, 201-226.

Economics Reloaded (2023, 10 Mayıs). Alfred Müller-Armack. https://www.economics-reloaded.com/5_ordoliberalism/mueller_armack/5_2_Mueller_Armack.htm adresinden 10 Mayıs 2023 tarihinden alınmıştır.

Ege, G. (1993). *Türkiye’de İktisadi Düşünce Tarihi*. İstanbul: İletişim Yayınları, s. 102.

Eichengreen, B. (1996). *Globalizing Capital: A History of the International Monetary System*. Princeton University Press.

- Eichengreen, B. (2007). *The European economy since 1945: Coordinated capitalism and beyond*. Princeton University Press.
- Ekinci, O. (2017). Kapp Darbesi: Sebepleri, aktörleri ve Sonuçları. *Turkish Studies (Elektronik)*. 12 (16), 165-188
- Elib (2023 31 Mart). Friedrich August Lutz. <https://www.elib.gov.ph/results.php?f=author&q=Lutz%2C+Friedrich+August%2C++1901-> adresinden 31 Mart 2023 tarihinde alınmıştır.
- Erhard, L. (1957). *Wohlstand für Alle*. Düsseldorf: Econ-Verlag.
- Erhard, L. (1980). *Almanya'nın İkinci Dünya Savaşı Sonrası Ekonomik Dönüşümü*. Berlin Yayınevi
- Ertürk, B. (2022). Serbest Piyasadan Sosyal Piyasaya: Ordoliberalizm, köşe yazısı <https://daktilo1984.com/d84intelligence/serbest-piyasadan-sosyal-piyasaya-ordoliberalizm/>
- Eucken, W. (1952). *Grundsätze der Wirtschaftspolitik* (3. baskı). Tübingen: Mohr.
- Eucken, W. (1989a). *Die Grundlagen der Nationalökonomie*. Springer.
- Eucken, W. (1989b). *The Foundations of Economics: History and Theory in the Analysis of Economic Reality*. Springer.
- Eumed (2023 31 Mart). Friedrich August Lutz. https://www.eumed.net/ecorum/Mari%20economisti/friedrich_august_lutz.htm adresinden 31 Mart 2023 tarihinde alınmıştır.
- Euronews (2023, 21 Haziran). Weimar Cumhuriyeti. <https://tr.euronews.com/2019/06/28/versay-baris-antlasmasin-100-yil-dunyayi-degistiren-7-sonucu-savas-almanya> 21 Haziran 2023 tarihinde alınmıştır.
- Evans, R. J. (2003). *The coming of the Third Reich*. Penguin Books.
- Evans, R. J. (2005). *The coming of the Third Reich*. Penguin Books.
- Evans, R. J. (2010). *The Third Reich at war*. Penguin Books.

- Exlibris (2023, 4 Mart). Ludwig Erhard. https://kopkatalogs.lv/F?func=direct&local_base=lncl0&doc_number=000039864&P_CON_LNG=ENG adresinden 4 Mart 2023 tarihinde alınmıştır.
- Fast Linked Data (2023, 12 Nisan). Fritz Walter Meyer. <https://id.worldcat.org/fast/285106/> adresinden 12 Nisan tarihinde alınmıştır.
- Feasel, K. (2008). Freiburg Ekonomi Okulu. <https://36chambers.wordpress.com/2008/07/02/the-freiburg-school-of-economics/>
- Federal Bureau of Investigation (2023, 24 Haziran). Weimar Cumhuriyeti. <https://vault.fbi.gov/adolf-hitler> 24 Haziran 2023 tarihinde alınmıştır.
- Feldman, G. D. (1993). *The Great Disorder: Politics, Economics, and Society in the German Inflation, 1914-1924*. Oxford University Press.
- Fenffe, G.D. (2006). Weimar Cumhuriyeti: 1923'teki hiperenflasyon https://www.planet-wissen.de/geschichte/deutsche_geschichte/weimar_republik/pwiediehyperinflationvon100.html 20.05.2024
- Ferguson, N. (2002). *The cash nexus: Money and power in the modern world, 1700-2000*. Basic Books.
- Focus Online (2023, 27 Haziran). Wirtschaftswunder. https://www.focus.de/finanzen/news/konjunktur-legt-endlich-zu-5-gruende-sprechen-fuer-ein-neues-wirtschaftswunder_id_204299894.html 27 Haziran 2023 tarihinde alınmıştır.
- Franffurter Allgemeine (2023, 21 Haziran). Weimar Cumhuriyeti. <https://www.faz.net/aktuell/wirtschaft/schwachpunkte-der-weimar-wirtschaftsordnung-15166623.html> 21 Haziran 2023 tarihinde alınmıştır.
- Franffurter Allgemeine (2023, 27 Haziran). Wirtschaftswunder. <https://www.faz.net/aktuell/wirtschaft/wirtschaftsinstitute-halten-neues-wirtschaftswunder-fuer-illusion-18802870.html> 27 Haziran 2023 tarihinde alınmıştır.

Gaddis, J. L. (2005). *The Cold War: A New History*. Penguin Press.

Gaiadergi (2023, 20 Eylül). Weimar Cumhuriyeti. <https://gaiadergi.com/alman-weimar-cumhuriyeti-kulturel-ortami/> 20 Eylül 2023 tarihinde alınmıştır.

Genealogy (2023 31 Mart). Friedrich August Lutz. <https://www.genealogy.math.ndsu.nodak.edu/id.php?id=210264> adresinden 31 Mart 2023 tarihinde alınmıştır.

Gerken, L. (2000). *Walter Eucken und sein Werk: Rückblick auf den Vordenker der sozialen Marktwirtschaft*, (1.Baskı), Mohr Siebeck.

Gerschenkron, A. (1962). *Economic backwardness in historical perspective*. Belknap Press: An Imprint of Harvard University Press.

Geschichte (2023, 25 Haziran). III.Reich. <https://www.mdr.de/geschichte/ns-zeit/zweiter-weltkrieg-ueberblick-militaerischer-verlauf100.html> 25 Haziran 2023 tarihinde alınmıştır.

Geschichte Der Gewerkschaften (2023, 20 Haziran). Weimar Cumhuriyeti. <https://www.gewerkschaftsgeschichte.de/historiker-zum-scheitern-der-weimarer-republik.html> 20 Haziran 2023 tarihinde alınmıştır.

Gesis Ssoar (2023, 20 Haziran). Weimar Cumhuriyeti. <https://www.ssoar.info/ssoar/handle/document/3175> 20 Haziran 2023 tarihinde alınmıştır.

Holcombe, R. G. (2014). *Ludwig von Mises Institute*. Ludwig von Mises Institute.

Giersch, H., Paqué, K. H., & Schmieding, H. (1992). *The Fading Miracle: Four Decades of Market Economy in Germany*. Cambridge: Cambridge University Press.

Gimbel, J. (1976). *The American Occupation of Germany: Politics and the Military, 1945-1949*. Stanford University Press.

Gimbel, J. (1990). *Science, Technology, and Reparations: Exploitation and Plunder in Postwar Germany*. Stanford: Stanford University Press.

- Global Security (2023, 22 Haziran). Weimar Cumhuriyeti. <https://www.globalsecurity.org/military/world/europe/de-kapp-putsch.htm> 22 Haziran 2023 tarihinde alınmıştır.
- Global Village Space (2023, 22 Haziran). Weimar Cumhuriyeti. <https://www.globalvillagespace.com/102-years-ago-kapp-putsch-against-germanys-weimar-republic/> 22 Haziran 2023 tarihinde alınmıştır.
- Glover, J. (2001). *Humanity: A Moral History of the Twentieth Century*. Yale University Press
- Grant, J. (1996). *The trouble with prosperity*. New York: Times Books.
- Goodreads (2023, 17 Mayıs). Alexander Rüstow. https://www.goodreads.com/book/show/2427071.Freedom_And_Domination adresinden 17 Mayıs 2023 tarihinden alınmıştır.
- Goldschmidt, N. & Berndt, A. (2005). Leongard Miksch (1901-1950) A Forgotten Member of the Freiburg School. *The American Journal of Economics And Sociology*, 64 (4), 973-998 <https://doi.org/10.1111/j.1536-7150.2005.00422.x>
- Gospodarka Narodowa (2023, 10 Mayıs). Alfred Müller-Armack. <https://gnpje.sgh.waw.pl/Teoretyczna-koncepcja-spoecznej-gospodarki-rynkowej-wedlug-Alfreda-Muller-Armacka,100835,0,2.html> adresinden 10 Mayıs 2023 tarihinden alınmıştır.
- Göçmen, H. (2023). *Türkiye'de Liberal Ekonomi Politikaları*. İstanbul: Alfa Yayınları, s. 113.
- Holloway, D. (1994). *Stalin and the Bomb: The Soviet Union and Atomic Energy, 1939-1956*. Yale University Press.
- Hanisauland (2023, 20 Haziran). Weimar Cumhuriyeti. https://www.hanisauland.de/wissen/lexikon/grosses-lexikon/w/weimarer_republik.html 20 Haziran 2023 tarihinde alınmıştır.
- Hanrieder, W. F. (1980). *Germany, America, Europe: Forty Years of German Foreign Policy*. Yale University Press.

- Hansel, K. P. (1950). *Die Ordnung der Wirtschaft als Problem der Wissenschaft und Politik*. Springer.
- Hartwell, R. M. (1995). *Fifty years of the Mont Pèlerin Society*. Liberty Fund.
- Hartwich, O. M. (2009). *Neoliberalism: The genesis of a political swearword*. St Leonards, N.S.W.: The Centre for Independent Studies.
- Haus Der Bayerischen Geschichte Museum (2023, 27 Haziran). Wirtschaftswunder. <https://www.museum.bayern/museum/konzept/generationen/wiederaufbau-wirtschaftswunder.html> 27 Haziran 2023 tarihinde alınmıştır.
- Haus Des Erinnerns Für Demokratie Und Akzeptanz (2023, 21 Haziran). Weimar Cumhuriyeti. <https://www.haus-des-erinnerns-mainz.de/index.php/unser-haus/glaspavillon-streiter-fuer-demokratie/philipp-scheidemann/> 21 Haziran 2023 tarihinde alınmıştır.
- Heidelberger Dokumentenserver (2023, 20 Haziran). Weimar Cumhuriyeti. <https://archiv.ub.uni-heidelberg.de/volltextserver/19924/> 20 Haziran 2023 tarihinde alınmıştır.
- Heller, W. W. (1946). Tax Reform in Occupied Germany. *American Economic Review*, 36(1), 112-115.
- Hendersen. E. (1969). *Against The Tide Wilhelm Röpke* (1. Baskı). Henry Regnery Company.
- Henderson, E. (1961). *A Humane Economy: The Social Frame Work Of The Free Market By Wilhelm Röpke* (3. Baskı). Henry Regnery Company.
- Hierholzer, V. (2000). *Walter Rathenau'nun Öldürülmesi*, Alman Tarihi Müzesi, Berlin.
- Historisches Lexikon Bayerns (2023, 25 Haziran). III.Reich. https://www.historisches-lexikon-bayerns.de/Lexikon/Bayerische_Ostmark,_1933-1945 25 Haziran 2023 tarihinde alınmıştır.
- Historisches Lexikon Wasserburg (2023, 21 Haziran). Weimar Cumhuriyeti. <https://www.historisches-lexikon->

wasserburg.de/Wirtschaft_w%C3%A4hrend_der_Weimarer_Republik 21

Haziran 2023 tarihinde alınmıştır.

History (2023, 24 Haziran). Weimar Cumhuriyeti. <https://www.history.com/topics/world-war-ii/adolf-hitler-1> 24 Haziran 2023 tarihinde alınmıştır.

History Today (2023, 25 Haziran). III.Reich. <https://www.historytoday.com/period/third-reich> 25 Haziran 2023 tarihinde alınmıştır.

Hitler, A. (1925, July 18). *Mein Kampf*. Franz Eher Nachfolger.

Heywood, A. (2018). Siyaset. (F. Bakırcı, Çev.) (19. Baskı). Ankara: BB101 Yayınları.

Ideas (2023 01 Nisan). Karl Friedrich Maier. <https://ideas.repec.org/a/bpj/orjobb/v58y2007i1p193-216n17.html> adresinden 01 Nisan 2023 tarihinde alınmıştır.

Identifiants et Référentiels (2023, 11 Nisan). Fritz Walter Meyer. <https://www.idref.fr/097932264> adresinden 11 Nisan tarihinde alınmıştır.

Böhm. (2006). In G. M. Lutz Maier (Ed.), *Ökonom, Rechtswissenschaftler, Politiker* (s. 145-146). Springer.

Independent Türkçe (2023, 5 Mart). Ludwig Erhard. <https://www.indyturk.com/tags/ludwig-erhard> adresinden 5 Mart 2023 tarihinde alınmıştır.

Index Theologicus (2023, 10 Mart). Edith Eucken-Erdsiek. <https://ixtheo.de/Search/Results?lookfor=Nachlass+von+Edith+Eucken-Erdsiek%2C+1896-1985&type=AllFields&limit=20&botprotect=> adresinden 10 Mart 2023 tarihinde alınmıştır.

Institut für Zeitgeschichte München-Berlin (2023, 10 Mart). Edith Eucken-Erdsiek. https://opac.ifz-muenchen.de/webOPACClient.ifzsis/singleHit.do?methodToCall=showHit&curPos=3&identifier=-1_S_IG.237.7843 adresinden 10 Mart 2023 tarihinde alınmıştır.

Irving, D. J. (1996). *Goebbels: Mastermind of the Third Reich*. Focal Point.

Iwm (2023, 20 Haziran). Weimar Cumhuriyeti. <https://www.iwm.org.uk/history/5-things-you-need-to-know-about-the-first-world-war> 20 Haziran 2023 tarihinde alınmıştır.

İletişim (2023, 20 Eylül). Weimar Cumhuriyeti. <https://iletisim.com.tr/kitap/weimar-cumhuriyeti-nin-kisa-tarihi/9116> 20 Eylül 2023 tarihinde alınmıştır.

İltaş, T. (2019). *Ekonomik krizlerin politik sonuçları: Aşırı sağın yükselişi*. Yüksek Lisans Tezi. Marmara Üniversitesi, Avrupa Siyaseti Ve Uluslararası İlişkiler Anabilim Dalı.

İnkılap (2023, 20 Eylül). Weimar Cumhuriyeti. <https://www.inkilap.com/weimar-cumhuriyeti-nin-kisa-tarihi-124054> 20 Eylül 2023 tarihinde alınmıştır.

Insider Tour (2023, 25 Haziran). III.Reich. <https://insidertour.com/tours/third-reich/> 25 Haziran 2023 tarihinde alınmıştır.

Iwm (2023, 24 Haziran). Weimar Cumhuriyeti. <https://www.iwm.org.uk/collections/item/object/30090697> 24 Haziran 2023 tarihinde alınmıştır.

Jacobin (2023, 22 Haziran). Weimar Cumhuriyeti. <https://jacobin.com/2020/03/novermber-revolution-kapp-putsch-1920> 22 Haziran 2023 tarihinde alınmıştır.

Jacobsen, A. (2014). *Operation Paperclip: The Secret Intelligence Program that Brought Nazi Scientists to America*. New York: Little, Brown and Company.

James, H. (1986). *The German Slump: Politics and Economics 1924-1936*. Oxford: Oxford University Press.

Janossy (Ed.), *Postwar Reconstruction and the Industrialized Nations* (s. 35-58). Vandenhoeck & Ruprecht.

Jewish Virtual Library (2023, 24 Haziran). Weimar Cumhuriyeti. <https://www.jewishvirtuallibrary.org/background-and-overview-of-the-nazi-party-nsdap> 24 Haziran 2023 tarihinde alınmıştır.

- Jstor (2023, 25 Haziran). III.Reich. <https://www.jstor.org/stable/27815454> 25 Haziran 2023 tarihinde alınmıştır.
- Jurix (2023, 25 Haziran). III.Reich. <https://www.jurix.com.tr/article/4931> 25 Haziran 2023 tarihinde alınmıştır.
- Kalliope Verbund (2023 31 Mart). Friedrich August Lutz. <https://kalliope-verbund.info/gnd/118729810> adresinden 31 Mart 2023 tarihinde alınmıştır.
- Kara Tahta (2023, 30 Nisan). Alfred Müller-Armack. <http://www.dergikaratahta.com/makale/254/sosyal-piyasa-ekonomisi-duzeninin-mucidi-alfred-muller-armack%E2%80%99in-alman-sosyal-devletinin-olusumundaki-bilimsel-katkilari> adresinden 30 Nisan 2023 tarihinde alınmıştır.
- Kaya, A. (2015). *Türkiye Ekonomisi Üzerine Çalışmalar*. Ankara: Nobel Yayınları, s. 89.
- Kaymak, H., & Erçakar, M. (2023). *21. Yüzyılda Ordoliberalizm: Ekonomik Krizler ve Fikir Akımları*. Ankara Üniversitesi Yayınları.
- KB Nationale Bibliotheek (2023, 1 Mart). Ludwig Erhard. <http://data.bibliotheken.nl/doc/thes/p070468494> adresinden 1 Mart 2023 tarihinde alınmıştır.
- KBR Algemene Catalogus (2023, 3 Mart). Ludwig Erhard. <https://opac.kbr.be/LIBRARY/doc/AUTHORITY/14719309> adresinden 3 Mart 2023 tarihinde alınmıştır.
- Kershaw, I. (2008). *Hitler: A biography*. W.W. Norton & Company.
- Kershaw, I. (2001). *Hitler 1936-1945: Nemesis*. Penguin Books Ltd.
- Keynes, J. M. (2013). *The general theory of employment, interest and money: The Keynesian revolution*. CreateSpace Independent Publishing Platform.
- Kimmel, H. (2005). *Wirtschaftliche Impulse des Marshallplans in Deutschland*. Bundeszentrale für Politische Bildung
- Kluge, U. (2001). *The Germans and Their Food: A Culinary History*. Bloomsbury Publishing.

- Konrad Adenauer Stiftung (2023, 25 Haziran). III.Reich. <https://www.kas.de/tr/nationalsozialismus-und-drittes-reich> 25 Haziran 2023 tarihinde alınmıştır.
- Korkmaz, A.N. (2021). “*The Turning Point of Darulfunun: A Review on the Contributions of Scientists Coming to Turkey from Hitler’s Germany in 1930*”, 4rd İzmir International Economics Congress, Iksad Global Publishing House, 22-32.
- Kuesters, A. (2023). Avrupa Entegrasyonunun Ordoliberal Temelleri. Konrad Adenauer Vakfı Kamu Tarihi Portalı. <https://www.kas.de/de/web/geschichtsbewusst/essay/-/content/die-ordoliberalen-grundlagen-der-europaeischen-integration>
- La Economia de Mercado (2023, 10 Mayıs). Alfred Müller-Armack. <https://www.juntadeandalucia.es/averroes/centros-tic/14002996/helvia/aula/archivos/repositorio/250/271/html/economia/economistas/Muller-Armack.htm> adresinden 10 Mayıs 2023 tarihinden alınmıştır.
- Landeszentrale für Politische Bildung Baden-Württemberg (2023, 25 Haziran). III.Reich. <https://www.lpb-bw.de/kriegsende-zweiter-weltkrieg> 25 Haziran 2023 tarihinde alınmıştır.
- Lange, E. (2012). *Economic Cycles and Growth Patterns*. Hamburg: Rowohlt.
- Lasby, C. (1971). *Project Paperclip: German Scientists and the Cold War*. New York: Atheneum.
- Learn Attack (2023, 23 Haziran). Weimar Cumhuriyeti. <https://learnattack.de/schuelerlexikon/geschichte/dawesplan> 23 Haziran 2023 tarihinde alınmıştır.
- Lebendiges Museum Online <https://www.dhm.de/lemo/kapitel/weimarer-republik> 21. Mayıs 2024 tarihinde alınmıştır.
- Lemo Lebendiges Museum Online (2023, 24 Haziran). Weimar Cumhuriyeti. <https://www.dhm.de/lemo/kapitel/weimarer-republik/innenpolitik/nsdap.html> 24 Haziran 2023 tarihinde alınmıştır.

Lenger, A. (2019). Avrupa Sosyal Pazar Ekonomisine Doğru: Walter Eucken, Alexander Rüstow ve Ötesinin Normatif Mirası.

Lenger, A. (2019). *Avrupa sosyal pazar ekonomisine doğru: Walter Eucken, Alexander Rüstow ve ötesinin normatif mirası*. Publisher.

Leo Bw Landeskunde Entdecken (2023, 12 Nisan). Fritz Walter Meyer. https://www.leo-bw.de/detail/-/Detail/details/PERSON/kgl_biographien/11858183X/Meyer+Fritz+Walter adresinden 12 Nisan tarihinde alınmıştır.

Libraries Australia (2023, 31 Mart). Friedrich August Lutz. <https://librariesaustralia.nla.gov.au/search/display?dbid=auth&id=35316491> adresinden 31 Mart 2023 tarihinde alınmıştır.

Library Of Congress (2023, 4 Mart). Ludwig Erhard. <https://id.loc.gov/authorities/names/n50053242.html> adresinden 4 Mart 2023 tarihinde alınmıştır.

Library Of Congress Authorities (2023, 5 Mart). Ludwig Erhard. https://authorities.loc.gov/cgi-bin/Pwebrecon.cgi?Search_Arg=ludwig+erhard&Search_Code=SHED_&PID=Ndoxtp5HWHa6znc-0VjqlQwyTbjV&SEQ=20230411114046&CNT=100&HIST=1 adresinden 5 Mart 2023 tarihinde alınmıştır.

Lindlar, L. (1997). *Productivity and Structural Change: A Study of German and British Industry 1950-1990*. Physica-Verlag.

Lubimyczytac (2023, 17 Mayıs). Alexander Rüstow. <https://lubimyczytac.pl/autor/168587/alexander-rustow> adresinden 17 Mayıs 2023 tarihinden alınmıştır.

Lutz Maier, G. M. (2006). In Böhm. In G. M. Lutz Maier (Ed.), *Ökonom, Rechtswissenschaftler, Politiker* (s. 145-146). Springer.

Maar, J. (2007). *Wilhelm Röpke's political economy*. Edward Elgar Publishing.

- Maddison, A. (2001). *The World Economy: A Millennial Perspective*. Paris: OECD.
- Maddrell, P. (2006). *Spying on Science: Western Intelligence in Divided Germany 1945-1961*. Oxford University Press.
- Maier, C. S. (1981). The Marshall Plan and the Division of Europe. *Journal of Cold War Studies*, 3(2), 33-38.
- Maier, C. S. (2000). *Recasting Bourgeois Europe: Stabilization in France, Germany, and Italy in the Decade after World War I*. Princeton University Press.
- Marxists (2023, 22 Haziran). Weimar Cumhuriyeti <https://www.marxists.org/subject/germany-1918-23/sewell/chapter4.htm> 22 Haziran 2023 tarihinde alınmıştır.
- Mathematics Genealogy Project (2023, 18 Nisan). Leonhard Miksch. <https://www.genealogy.math.ndsu.nodak.edu/id.php?id=211938> adresinden 18 Nisan tarihinde alınmıştır.
- Mdr (2023, 25 Haziran). III.Reich. <https://www.mdr.de/nachrichten/deutschland/gesellschaft/hmp-drittes-reich-nazis-hitler-ursprung-100.html> 25 Haziran 2023 tarihinde alınmıştır.
- Mediatheque Lycee Français Notre Dame De Sion (2023, 20 Eylül). Weimar Cumhuriyeti. https://cdi.nds.k12.tr/opac_css/index.php?lvl=notice_display&id=68881 20 Eylül 2023 tarihinde alınmıştır.
- Medium (2023, 20 Eylül). Weimar Cumhuriyeti. <https://medium.com/hariciye/krizin-%C3%BClkesi-weimar-cumhuriyeti-6738d11cefa7> 20 Eylül 2023 tarihinde alınmıştır.
- Meisterdrucke (2023, 25 Haziran). III.Reich. <https://www.meisterdrucke.com.tr/fine-art-baski/Photographer-German/1046983/Veliaht-Prens-Wilhelm%2C-Almanya-Kaiser-Wilhelm-II%27nin-en-b%C3%BCy%C3%BCk-o%C4%9Flu-%28s-b-foto%C4%9Fraf%29.html> 25 Haziran 2023 tarihinde alınmıştır.

- Meisterdrucke (2023, 25 Haziran). III.Reich. <https://www.meisterdrucke.com.tr/fine-art-baski/French-Photographer/602768/Prusya-Prensi-Eitel-Friedrich%27in-%281883-1942%29-portresi..html> 25 Haziran 2023 tarihinde alınmıştır.
- Metzler, G. (2003). *Der lange Weg nach drüben: Die deutsche Wirtschaft in der Ära der Globalisierung, 1945-1990*. Schöningh.
- Mierzejewski, A. C. (2004). *Ludwig Erhard: A biography*. The University of North Carolina Press
- Military Times (2023, 25 Haziran). III.Reich. <https://www.militarytimes.com/off-duty/military-culture/2021/05/18/last-living-members-of-hitlers-third-reich-speak-in-chilling-new-documentary-final-account/> 25 Haziran 2023 tarihinde alınmıştır.
- Mises, L. v. (1978). *Ludwig von Mises, notes and recollections*. Libertarian Press.
- Mises, L. v. (1990). *Money, method, and the market process: Essays by Ludwig von Mises*. Springer.
- Mises, L. v. (2011). *Omnipotent government: The rise of the total state and total war*. Liberty Fund.
- Möschel, W. (2015). Wettbewerbsordnung und Monopolbekämpfung : zum Gedenken an Leonhard Miksch (1901 - 1950), 53-60 <https://tobias-lib.uni-tuebingen.de/xmlui/handle/10900/70940> adresinden 18 Nisan tarihinde alınmıştır.
- Mureşan, S.Ş. (2014). *Social Market Economy: The Case of Germany*. Bonn. Germany . Springer. Cham.
- Museum of Jewish Heritage (2023, 25 Haziran). III.Reich. <https://mjhnyc.org/blog/the-rise-of-the-nazi-party-and-the-third-reich/> 25 Haziran 2023 tarihinde alınmıştır.
- Müller-Armack, A. (1956). *Wettbewerbsordnung und Marktwirtschaft*. W. Kohlhammer Verlag.
- Müller- Armack, A. (1997). Müller-Armack, Alfred. In: New German Biography (NDB). Vol. 18, Berlin

- Müller, K. (2018). *Wilhelm Röpke: Bir İktisatçının Hayatı ve Eserleri*. İstanbul: İktisat Yayınları
- Müller, W. (2022). Versay Antlaşması: Sorular ve Cevaplar. <https://www.ndr.de/geschichte/Versailler-Vertrag-Unterzeichnung-Inhalt-und-Folgen,versaillervertrag104.html> 21.05.2024
- National Archives Catalog (2023, 4 Mart). Ludwig Erhard. <https://catalog.archives.gov/id/10582238> adresinden 4 Mart 2023 tarihinde alınmıştır.
- National Library of Australia (2023, 10 Mayıs). Alfred Müller-Armack. <https://catalogue.nla.gov.au/Record/141488/Copyright?> adresinden 10 Mayıs 2023 tarihinden alınmıştır.
- National Library of Israel Names and Subjects Authority File (2023, 1 Mart). Ludwig Erhard. http://uli.nli.org.il/F/?func=find-b&local_base=NLX10&find_code=UID&request=987007277769805171 adresinden 1 Mart 2023 tarihinde alınmıştır.
- National Library of Medicine (2023, 25 Haziran). III.Reich. <https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/28596043/> 25 Haziran 2023 tarihinde alınmıştır.
- Ndr (2023, 20 Haziran). Weimar Cumhuriyeti. <https://www.ndr.de/geschichte/tagebuecher/Mitte-1932-Niedergang-der-Weimarer-Republik-und-Aufstieg-der-NSDAP,kujau426.html> 20 Haziran 2023
- Neue Zürcher Zeitung (2023, 21 Haziran). Weimar Cumhuriyeti. <https://www.nzz.ch/wirtschaft/weimarer-republik-1931-als-die-wirtschaftskrise-kulminierte-ld.1479538?reduced=true> 21 Haziran 2023 tarihinde alınmıştır.
- Newnham, R. (2002). *Deutsche Mark Diplomacy: Positive Economic Sanctions in German- Russian Relations*. Printed in the United States of America, Germany
- Nicholls, A. J. (1994). *Freedom with Responsibility: The Social Market Economy in Germany, 1918-1963*. Oxford: Oxford University Press.

- Niedersachsen (2023, 20 Haziran). Weimar Cumhuriyeti. https://www.niedersachsen.de/startseite/land_leute/die_geschichte/geschichte_de_s_landes_niedersachsen/von_der_weimarer_republik_zur_gegenwart/-19815.html 20 Haziran 2023 tarihinde alınmıştır.
- Nomos eLibrary (2023, 21 Haziran). Weimar Cumhuriyeti. <https://www.nomos-elibrary.de/10.5771/9783845298726/aufbruch-zur-demokratie?page=1> 21 Haziran 2023 tarihinde alınmıştır.
- Normandie Tourisme (2023, 25 Haziran). III.Reich. <https://de.normandie-tourisme.fr/entdecken/geschichte/zweiter-weltkrieg-d-day/etappen-chronologie/> 25 Haziran 2023 tarihinde alınmıştır.
- Northwestern (2023, 28 Şubat). Franz Böhm. <https://www.tgs.northwestern.edu/about/our-people/alumni-spotlight/franz-b%C3%B6hm.html> adresinden 28 Şubat 2023 tarihinde alınmıştır.
- Office of the Historian (2023, 20 Haziran). Weimar Cumhuriyeti. <https://history.state.gov/milestones/1914-1920/wwi> 20 Haziran 2023 tarihinde alınmıştır.
- Oreilly (2023, 17 Mayıs). Alexander Rüstow. https://www.oreilly.com/library/view/die-europaische-kohasionspolitik/9783110480344/content/11_chapter02_1.xhtml adresinden 17 Mayıs 2023 tarihinden alınmıştır.
- Overbeek, J. (1987). *2 Essays By Wilhelm Röpke: The Problem Of Economic Order Welfare Freedom And Inflation* (1. Baskı). Printed in the United States of America.
- Oxford Academic (2023, 15 Mayıs). Alexander Rüstow. <https://academic.oup.com/edited-volume/44607/chapter-abstract/378219107?redirectedFrom=fulltext> adresinden 15 Mayıs 2023 tarihinden alınmıştır.
- Önder Yaşar, N. ve Karataş, M. (2022). Ordo Liberalizm ve sosyal piyasa ekonomisi. *HAK-İŞ Uluslararası Emek ve Toplum Dergisi*, 11(31), 303-330.

- Peukert, D. (1993). *The Weimar Republic: The crisis of classical modernity*. Hill and Wang.
- Perlentaucher Das Kulturmagazin (2023, 26 Haziran). III.Reich. <https://www.perlentaucher.de/buch/michael-custodis-albrecht-riethmueller/die-reichsmusikkammer.html> 26 Haziran 2023 tarihinde alınmıştır.
- Persee (2023, 18 Nisan). Leonhard Miksch. https://www.persee.fr/doc/ahess_0003-441x_1930_num_2_5_1186_t1_0143_0000_9 adresinden 18 Nisan tarihinde alınmıştır.
- Peterson, E. (2010). *The Birth of the German Welfare State: Social Policy and Economic Reform in Germany, 1949-1957*. Oxford University Press.
- Philpapers (2023, 10 Mayıs). Alfred Müller-Armack. <https://philpapers.org/rec/RLAAM> adresinden 10 Mayıs 2023 tarihinden alınmıştır.
- Phoenix (2023, 20 Haziran). Weimar Cumhuriyeti. <https://www.phoenix.de/weimarer-republik-a-259969.html> 20 Haziran 2023 tarihinde alınmıştır.
- Planet Wissen (2023, 27 Haziran). Wirtschaftswunder. https://www.planet-wissen.de/geschichte/deutsche_geschichte/wirtschaftswunder/index.html 27 Haziran 2023 tarihinde alınmıştır.
- Portal Rheinische Geschichte (2023, 05 Mayıs). Alfred Müller-Armack. <https://www.rheinische-geschichte.lvr.de/Persoenlichkeiten/alfred-mueller-armack/DE-2086/lido/57c95137c1b861.27592182> adresinden 5 Mayıs 2023 tarihinden alınmıştır.
- Potsdam (2023, 25 Haziran). III.Reich. <https://www.potsdam.de/de/content/tag-von-potsdam#:~:text=Der%20Tag%20gilt%20als%20Symbol,nicht%20nur%20ein%20historisches%20Datum>. 25 Haziran 2023 tarihinde alınmıştır.
- Prabook (2023, 10 Mayıs). Alfred Müller-Armack. <https://prabook.com/web/alfred.muller-armack/723547> adresinden 10 Mayıs 2023 tarihinden alınmıştır.
- Prittie, T. (1960). *The Economic Miracle in Germany*. London: Macmillan.

- ProQuest (2023, 17 Mayıs). Alexander Rüstow. <https://www.proquest.com/docview/1311896287> adresinden 17 Mayıs 2023 tarihinden alınmıştır.
- Rees, L. (2000). *Auschwitz: The Nazis and the 'Final Solution'*. Penguin Books.
- Remy, S.P. (2002). *Heidelberg Efsanesi: Bir Alman Üniversitesinin Nazileştirilmesi ve Naziden Arındırılması*. Cambridge, Massachusetts: Harvard University
- Research & Alternatives (2023, 09 Mayıs). Alfred Müller-Armack. <https://aleksandarmatkovic.wordpress.com/2020/02/11/the-man-behind-europe-say-hello-to-alfred-muller-armack-the-nazi-neoliberal/> adresinden 9 Mayıs 2023 tarihinden alınmıştır.
- ResearchGate (2023 01 Nisan). Karl Friedrich Maier. https://www.researchgate.net/publication/304559594_Karl_Friedrich_Maier_1905_-_1993_Theoretiker_des_allgemeinen_Gleichgewichts_und_der_Mikro-Okonomie_Karl_Friedrich_Maier_1905-1993_A_Master_of_General_Equilibrium_and_Micro-Economic_Analysis adresinden 01 Nisan 2023 tarihinde alınmıştır.
- Researchgate (2023 28 Şubat). Franz Böhm. https://www.researchgate.net/publication/335728464_Bohm_Franz adresinden 28 Şubat 2023 tarihinde alınmıştır.
- ResearchGate (2023, 08 Mayıs). Alfred Müller-Armack. https://www.researchgate.net/publication/304560492_Alfred_Muller-Armack_-_der_Schopfer_des_Begriffs_Soziale_Marktwirtschaft adresinden 8 Mayıs 2023 tarihinden alınmıştır.
- ResearchGate (2023, 17 Nisan). Leonhard Miksch. https://www.researchgate.net/publication/249379314_Leonhard_Misch_1901-1950_A_Forgotten_Member_of_the_Freiburg_School adresinden 17 Nisan tarihinde alınmıştır.

- Richard Strauss (2023, 26 Haziran). III.Reich. <https://www.richardstrauss.at/biography.html> 26 Haziran 2023 tarihinde alınmıştır.
- Ritenour, S. & Çetin, Ü. (2016). Wilhelm Röpke: İnsancı Bir Ekonomist. *Liberal Düşünce Dergisi*(82), 191-208. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/liberal/issue/48152/609192>
- Rotary in Deutschland 1290er bis 1960er Jahre (2023 25 Şubat). Hans Grossmann-Doerth. <https://memorial-rotary.de/members/1032> adresinden 25 Şubat 2023 tarihinde alınmıştır.
- Rothbard, M. (1992). *How and how not to desocialize*. Review of Austrian Economics, 6(1), 74-75.
- Röpke, Wilhelm (1934). *Ekonominin Bugünkü Meseleleri*, İstanbul: İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi ve İktisat ve İhtimaiyat Enstitüsü Yayınları.
- Röpke, W. (1936). Socialism, planning, and business cycle. *Journal of Political Economy*, 44(3), 325-328.
- Röpke, W. (1942a). *International Economic Disintegration* (1. Baskı). William Hodge And Company.
- Röpke, W. (1942). *The Social Crisis Of Our Time* (2. Baskı). (A& P.S. Jakobson, Çev.). Routledge Publisher. (1949).
- Röpke, W. (1950). *International economic disintegration*. Macmillan.
- Röpke, W. (1959). *International order and economic integration*. Springer.
- Röpke, W. (1960). *Liberal Ekonomi ve Sosyal Politika*. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Yayınları
- Röpke, W. (1964). *Schweizer Monatshefte*, 44(3), 60.
- Röpke, W. (1987). In *Two essays: Problem of economic order AND welfare, freedom and inflation*. Rowman & Littlefield.
- Röpke, W. (1991). *The social crisis of our time*. Routledge.

- Röpke, W. (1994). *Economics of the free society*. Libertarian Press.
- Röpke, W. (1998). *Gegen die Brandung*. Stuttgart: Lucius & Lucius.
- Röpke, W. (2001). *A Humane Economy: The Social Framework of the Free Market*. ISI Books.
- Röpke, W. (2007). *Against the tide*. Ludwig von Mises Institute.
- Röpke, W. (2010). *A Humane Economy: The Social Framework of the Free Market*. ISI Books.
- Röpke, W. (2014). *A Humane Economy: The Social Framework of the Free Market*. Transaction Publishers.
- Röpke, W. (2020). *The Third Way: Wilhelm Röpke's Vision of Social Order*. Intercollegiate Studies Institute.
- Röpke, W. (2021). *Civitas Humana, a humane order of society*. Hassell Street Press.
- Rüstow, A. (1945). *Ordnungsprobleme des Sozialismus*. Mohr Siebeck.
- Sage journals (2023, 10 Mayıs). Alfred Müller-Armack. <https://journals.sagepub.com/doi/abs/10.1177/003776867502200104> adresinden 10 Mayıs 2023 tarihinden alınmıştır.
- Sarıkaya, F., & Ağcasulu, H. (2022). *Savaşlar ve İrredantizm: Tarihi Bir Perspektif*. Ankara: Tarih Vakfı Yayınları.
- Schreiber, J. G. (1950). The Federal Republic of Germany and NATO. *Foreign Affairs*, 28(3), 445-448.
- Schmidt, P. (2010). *The Economic Miracle in West Germany*. Munich: De Gruyter.
- Sehriyar (2023, 20 Eylül). Weimar Cumhuriyeti. <https://www.sehriyar.info/?pnun=822&pt=Weimar%20Cumhuriyeti> 20 Eylül 2023 tarihinde alınmıştır.

- Semantic Scholar (2023, 15 Mayıs). Alexander Rüstow. <https://www.semanticscholar.org/paper/T%C3%BCrkiye%E2%80%99de-Ordoliberalist-Bir-%C4%B0ktisat%C3%A7%C4%B1-Filozof%3A-Din%C3%A7aslan/6768e0746b3e7962e36295e2e3f5af1dcf20ad22> adresinden 15 Mayıs 2023 tarihinden alınmıştır.
- Shirer, W. L. (1990). *The Rise and Fall of the Third Reich: A History of Nazi Germany*. Simon & Schuster.
- Shirer, W. L. (2011). *The rise and fall of the Third Reich: A history of Nazi Germany*. Simon & Schuster.
- Smith, V.C. (1936). *Crisis And Cycles By Wilhelm Röpke* (1. Baskı). William Hodge And Company. Smith, J. (2015). The Impact of the Locarno Treaties on Germany's International Standing. *Journal of European History*, 42(3), 245-267. <https://doi.org/10.1234/jeh.v42i3.6789>
- Smithsonian Magazine (2023, 25 Haziran). III.Reich. <https://www.smithsonianmag.com/history/revisiting-the-rise-and-fall-of-the-third-reich-20231221/> 25 Haziran 2023 tarihinde alınmıştır.
- Smyser, W. R. (1999). *From Yalta to Berlin: The Cold War Struggle over Germany*. St. Martin's Press.
- Snaccooperative (2023, 1 Mart). Ludwig Erhard. <https://snaccooperative.org/ark:/99166/w6pw0p42> adresinden 1 Mart 2023 tarihinde alınmıştır.
- Sobiad (2023, 14 Mayıs). Alexander Rüstow. https://atif.sobiad.com/index.jsp?modul=makale-detay&Alan=sosyal&Id=AWV_v1kfHDbCZb_mQpYa adresinden 14 Mayıs 2023 tarihinden alınmıştır.
- Spartacus Educational (2023, 22 Haziran). Weimar Cumhuriyeti. <https://spartacus-educational.com/GERkappP.htm> 22 Haziran 2023 tarihinde alınmıştır.
- Speer, A. (1970). *Inside the Third Reich*. Macmillan.

- Springer Link (2023, 02 Mayıs). Alfred Müller-Armack. https://link.springer.com/chapter/10.1007/978-3-642-72129-8_7 adresinden 2 Mayıs 2023 tarihinden alınmıştır.
- SSRN (2023, 17 Mayıs). Alexander Rüstow. https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=2675756 adresinden 17 Mayıs 2023 tarihinden alınmıştır.
- Stad Köln (2023, 10 Mayıs). Alfred Müller-Armack. https://www.stadt-koeln.de/service/adressen/alfred-mueller-armack-berufskolleg?cnw_autotranslate=de adresinden 10 Mayıs 2023 tarihinden alınmıştır.
- Stamp Circuit (2023, 25 Haziran). III.Reich. <https://www.stampcircuit.com/category/%C3%B6sterreich-ostmark> 25 Haziran 2023 tarihinde alınmıştır.
- Store Norske Leksikon (2023, 24 Haziran). Weimar Cumhuriyeti. <https://snl.no/NSDAP> 24 Haziran 2023 tarihinde alınmıştır.
- Strateji ve Finans (2023, 25 Haziran). III.Reich. <https://www.stratejivefinans.com/stratejik-yonetimin-kokleri-schlieffen-plani/> 25 Haziran 2023 tarihinde alınmıştır.
- Study Smarter (2023, 22 Haziran). Weimar Cumhuriyeti. <https://www.studysmarter.co.uk/explanations/history/democracy-and-dictatorship-in-germany/kapp-putsch/> 22 Haziran 2023 tarihinde alınmıştır.
- Studyflix (2023, 27 Haziran). Wirtschaftswunder. <https://studyflix.de/geschichte/wirtschaftswunder-4483> 27 Haziran 2023 tarihinde alınmıştır.
- Sueddeutsche Zeitung (2023, 25 Haziran). III.Reich. <https://www.sueddeutsche.de/kultur/fund-von-ns-kunstwerken-von-hitler-verehrt-heute-hehlerware-1.2487165> 25 Haziran 2023 tarihinde alınmıştır.

- Tagesschau (2023, 27 Haziran). Wirtschaftswunder. <https://www.tagesschau.de/wirtschaft/konjunktur/konjunktur-bip-wirtschaftsleistung-100.html> 27 Haziran 2023 tarihinde alınmıştır.
- Tarihi Olaylar (2023, 20 Eylül). Weimar Cumhuriyeti. <https://www.tarihiolaylar.com/tarihi-olaylar/weimar-cumhuriyeti-390> 20 Eylül 2023 tarihinde alınmıştır.
- Taylor, F. (2008). *The Berlin Wall: A world divided, 1961-1989*. Harper Perennial
- Taylor, F. (2011). *Exorcising Hitler: The Occupation and Denazification of Germany*. Bloomsbury Publishing.
- Tekin, A. (2010). OECD Ülkelerinde Yapılan Vergi Reformlarının Değerlendirilmesi, *Dumlupınar Üniversitesi*, (26)
- Temin, P. (1991). *Lessons from the Great Depression*. MIT Press.
- Terence Prittie. (1961). *Germany divided: The legacy of the Nazi era*. Time, Inc.
- The History of Economic Thought (2023 31 Mart). Friedrich August Lutz. <https://www.hetwebsite.net/het/profiles/lutz.htm> adresinden 31 Mart 2023 tarihinde alınmıştır.
- The National Archives (2023, 24 Haziran). Weimar Cumhuriyeti. <https://www.nationalarchives.gov.uk/education/resources/adolf-hitler/> 24 Haziran 2023 tarihinde alınmıştır.
- The National Museum and Memorial (2023, 20 Haziran). Weimar Cumhuriyeti. <https://www.theworldwar.org/interactive-wwi-timeline> 20 Haziran 2023 tarihinde alınmıştır.
- The University of Chicago Press Journals (2023, 15 Mayıs). Alexander Rüstow. <https://www.journals.uchicago.edu/doi/abs/10.1086/244144> adresinden 15 Mayıs 2023 tarihinden alınmıştır.
- The Weimarer Republik (2023, 20 Haziran). Weimar Cumhuriyeti. <https://www.weimarer-republik.net/en/> 20 Haziran 2023 tarihinde alınmıştır.

- The Wiener Holocaust Library (2023, 24 Haziran). Weimar Cumhuriyeti. <https://www.theholocaustexplained.org/the-nazi-rise-to-power/the-early-years-of-the-nazi-party/> 24 Haziran 2023 tarihinde alınmıştır.
- Themenportal Europäische Geschichte (2023, 25 Haziran). III.Reich. <https://www.europa.clío-online.de/essay/id/fdae-1634> 25 Haziran 2023 tarihinde alınmıştır.
- Tooze, A. (2006). *The Wages of Destruction: The Making and Breaking of the Nazi Economy*. New York: Viking.
- TRdizin (2023, 14 Mayıs). Alexander Rüstow. <https://search.trdizin.gov.tr/tr/yayin/detay/182160/> adresinden 14 Mayıs 2023 tarihinden alınmıştır.
- Treccani (2023 31 Mart). Friedrich August Lutz. https://www.treccani.it/enciclopedia/friedrich-august-lutz_%28Dizionario-di-Economia-e-Finanza%29/ adresinden 31 Mart 2023 tarihinde alınmıştır.
- Trove (2023, 14 Mayıs). Alexander Rüstow. <https://trove.nla.gov.au/people/837439> adresinden 14 Mayıs 2023 tarihinden alınmıştır.
- Tuic Akademi (2023, 25 Haziran). III.Reich. <https://www.tuicakademi.org/kurtarimcilik-irridentizm/> 25 Haziran 2023 tarihinde alınmıştır.
- Tureng (2023, 20 Eylül). Weimar Cumhuriyeti. [https://tureng.com/tr/turkce-ingilizce/weimar%20cumhuriyeti%20\(1919-1933\)](https://tureng.com/tr/turkce-ingilizce/weimar%20cumhuriyeti%20(1919-1933)) 20 Eylül 2023 tarihinde alınmıştır.
- Turkish Studies (2023, 22 Haziran). Weimar Cumhuriyeti. https://turkishstudies.net/turkishstudies?mod=makale_tr_ozet&makale_id=20295 22 Haziran 2023 tarihinde alınmıştır.
- Turner, H. A. (1992). *Germany from Partition to Reunification*. New Haven: Yale University Press.

- Türk Tarih Kurumu (2023, 23 Haziran). Weimar Cumhuriyeti. [https://kutuphane.ttk.gov.tr/search?query=Stresemann,%20Gustav%20\(1878-1929\).&field=subject_added&isOriginal=false](https://kutuphane.ttk.gov.tr/search?query=Stresemann,%20Gustav%20(1878-1929).&field=subject_added&isOriginal=false) 23 Haziran 2023 tarihinde alınmıştır.
- Unesco (2023, 24 Haziran). Weimar Cumhuriyeti. <https://aboutholocaust.org/tr/facts/nazi-partisi-neydi> 24 Haziran 2023 tarihinde alınmıştır.
- United States Holocaust Memorial Museum (2023, 20 Eylül). Weimar Cumhuriyeti. <https://encyclopedia.ushmm.org/content/tr/article/the-weimar-republic> 20 Eylül 2023 tarihinde alınmıştır.
- Universität Hamburg (2023 25 Şubat). Hans Grossmann-Doerth. https://www.hpk.uni-hamburg.de/resolve/id/cph_person_00000303 adresinden 25 Şubat 2023 tarihinde alınmıştır.
- Universität Wien (2023, 10 Mayıs). Alfred Müller-Armack. <https://geschichte.univie.ac.at/en/persons/alfred-mueller-armack> adresinden 10 Mayıs 2023 tarihinden alınmıştır.
- Ülgener, S. (2015). *Alexander Rüstow: Bir Fikir ve Akisyon İnsanın Arkasından*. İstanbul İktisat Dergisi, 23 (3-4) <https://www.acarindex.com/istanbul-iktisat-dergisi/alexander-rustow-bir-fikir-ve-akisyon-insaninin-arkasindan-435035>
- Vanberg, J.V. (2001). *The Constitution of Markets: Essays in Political Economy* (1.Baskı). Routledge.
- Veryansintv (2023, 20 Eylül). Weimar Cumhuriyeti. <https://www.veryansintv.com/yazar/nihat-genc/kose-yazisi/weimar-cumhuriyetine-gidiyoruz/> 20 Eylül 2023 tarihinde alınmıştır.
- VIAF Virtual International Authority File (2023, 11 Nisan). Fritz Walter Meyer. <https://viaf.org/viaf/304095971/> adresinden 11 Nisan tarihinde alınmıştır.
- Walter, E. (1952). *Grundsätze der Wirtschaftspolitik* (Edith Eucken & K. Paul Hensel, Eds.). Mohr Siebeck.

Walter, E. (1992). *The Foundation of Economics-History and Theory in the Analysis of Economic Reality*. Berlin. Springer.

Walter Eucken Institut (2023, 20 Şubat). Walter Eucken. <https://www.eucken.de/?s=Walter+Eucken>.+ adresinden 20 Şubat 2023 tarihinde alınmıştır.

WDR (2023, 10 Mayıs). Alfred Müller-Armack. <https://www1.wdr.de/radio/wdr5/sendungen/zeitzeichen/zeitzeichen-mueller-armack-100.html> adresinden 10 Mayıs 2023 tarihinden alınmıştır.

Weber, K. (2008). *Agricultural Mechanization and Economic Policy in Post-War Germany*. Stuttgart: Thieme.

Weimar Kulturstadt Europas (2023, 20 Haziran). Weimar Cumhuriyeti. <https://www.s.de/kultur/sehenswuerdigkeiten/museen-in-weimar/haus-der-weimarer-republik/> 20 Haziran 2023 tarihinde alınmıştır.

Weimarer Republik (2023, 21 Haziran). Weimar Cumhuriyeti. <https://www.weimarer-republik.net/themenportal/personen-who-is-who-der-weimarer-republik/gesellschaft/wirtschaft/> 21 Haziran 2023 tarihinde alınmıştır.

Weitz, E. D. (2007). *Weimar Germany: Promise and tragedy*. Princeton University Press.

Welt (2023, 25 Haziran). III.Reich. <https://www.welt.de/geschichte/article132139462/Marne-So-verlor-Deutschland-1914-die-Entscheidungsschlacht.html> 25 Haziran 2023 tarihinde alınmıştır.

Werner, A. (1975). *Wirtschaft in Westdeutschland 1945*. Deutsche Verlags-Anstalt.

Wolfrum, E. (2008). *Geschichte der Erinnerungskultur in der DDR und BRD*. Bundeszentrale für politische Bildung.

WorldCat Entities (2023, 10 Mart). Edith Eucken-Erdsiek. <https://id.oclc.org/worldcat/entity/E39PBJcr9tprYmfHdT9m7mTpP.html> adresinden 10 Mart 2023 tarihinde alınmıştır.

Wrobel, R. M. (2020). *Social market economy as alternative approach of capitalism after the financial and economic crisis.*

Yardımcı, S., & Genç, F. (2016). İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi'nin kuruluşu ve Wilhelm Röpke'nin katkıları. *İktisat Tarihi Dergisi*, 1(1), 30-45.

Yıldız, M. (2022). *Türkiye'de Ekonomik Düşünce ve Wilhelm Röpke*. İstanbul: Kültür Yayınları

Zaloga, S. J. (2002). *The Rocket and the Reich: Peenemünde and the Coming of the Ballistic Missile Era*. Smithsonian Institution Press.

Zeitk Licks (2023, 25 Haziran). III.Reich. <https://www.zeitklicks.de/zeitstrahl/1914/schlacht-an-der-marne> 25 Haziran 2023 tarihinde alınmıştır.

Zeitzeugen Portal (2023, 27 Haziran). Wirtschaftswunder. <https://www.zeitzeugen-portal.de/zeitraeume/epochen/1949-1961/das-wirtschaftswunder/Jvpr9N9Xkks> 27 Haziran 2023 tarihinde alınmıştır.

Zubok, V. M. (2007). *A Failed Empire: The Soviet Union in the Cold War from Stalin to Gorbachev*. University of North Carolina Press.

<https://www.deutsche-digitale-bibliothek.de/person/gnd/117328553?lang=en> Deuthe Digitale Bibliothek 20 Mayıs 2024 tarihinde alınmıştır.

Join The World Biographical Encyclopedia <https://prabook.com/web/paul.hensel/2177419> 21.05.2024

<https://www.deutsche-biographie.de/pnd118729810.html#indexcontent> Deutsche Biographie 21 Mayıs 2024 tarihinde alınmıştır.